

155-4238

74357

7.3

การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

19 S.ศ. 2539

ปริญญาพนธ์

ของ

วันเพ็ญ บุณยพัฒน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

0.52601

1-181150-0

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.กรณี คุรุรัตน์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ยุพา มานะจิตต์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.กรณี คุรุรัตน์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ยุพา มานะจิตต์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขาวงกต เศษะคุปต์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 30 เดือน เมษายน พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตากรุณาและการให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ศุภรัตนะ อาจารย์ยุพา มานะจิตต์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เคชะคุปต์ และขอขอบพระคุณ อาจารย์มานวิกา พลพิรุฬห์ อาจารย์อารี เกษมรติ อาจารย์ผาณิตา ดิษยเดช อาจารย์จิตราภรณ์ เตมียะกุล อาจารย์ศุภกุล เกียรติสุนทร ที่ได้กรุณาตรวจและให้คำแนะนำในการแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและการเก็บข้อมูล

ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ประจำชั้น และนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสูง (สูงสง่าวิทยาคาร) ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยในการทดลองและเก็บข้อมูล

อาจารย์สมาน เบิกบาน ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ประจำชั้น และนักเรียนชั้น อนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดจันทบุรี (พิมพ์ประชาชนเคราะห์) โรงเรียนวัดตะเฒ่า โรงเรียน วัดเจ้าฟ้า (ยอดวิทยานุกูล) และโรงเรียนวัดบ้านยาง ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

อาจารย์นพมาศ นิลจินดา ที่กรุณาจัดหาภาพประกอบในการสร้างเครื่องมือแบบทดสอบ ความสำเร็จของการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยระลึกในพระคุณคุณอาจารย์แผนกการศึกษาปฐมวัย ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษา ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และให้แนวทางปฏิบัติในการวิจัย ขอขอบคุณ พี่ เพื่อน และน้อง ๆ นิสิตปริญญาโท การศึกษาปฐมวัย ขอขอบใจน้อง ๆ ใน ครอบครัวที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา และผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยให้การทําปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ ของบิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

วันเพ็ญ ปุสสัน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม	9
ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม	9
พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	15
รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	21
แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม	25
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น	29
ความหมายของการเล่น	29
ความสำคัญของการเล่น	30
ทฤษฎีการเล่น	32
พัฒนาการการเล่นที่เกี่ยวข้องกับสังคม	35
ประเภทของการเล่น	36
การเล่นสมมติ	39
ความสำคัญของการเล่นสมมติ	41
องค์ประกอบของการเล่นสมมติ	45
ผลจากการเล่นสมมติ	45

บทบาทของครูในการเล่นของเด็ก	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นสมมติ	50
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	53
 3 วิธีดำเนินการศึกษา	54
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	54
แบบแผนการทดลอง	55
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	55
การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	56
วิธีดำเนินการทดลอง	60
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	68
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	69
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	75
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	75
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	75
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	77
อภิปรายผล	78
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า	84
ข้อเสนอแนะในการทําวิจัยครั้งต่อไป	85

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนการทดลอง	55
2	การทดสอบก่อนและหลังการทดลอง	61
3	การดำเนินการทดลอง	63
4	คะแนนเฉลี่ยและความแปรปรวนพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปันของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง	69
5	เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปันระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	70
6	คะแนนเฉลี่ยและความแปรปรวนพฤติกรรมทางสังคม ด้านการช่วยเหลือของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง	71
7	เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	72
8	คะแนนเฉลี่ยและความแปรปรวนของพฤติกรรมทางสังคม ด้านการร่วมมือ ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง	73
9	เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคม ด้านการร่วมมือระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	74
10	ผลการทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มทดลอง	130
11	ผลการทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มควบคุม	131
12	แสดงคุณภาพแบบทดสอบรายข้อในการหาค่าอำนาจจำแนก	138
13	แสดงคุณภาพแบบทดสอบรายข้อที่คัดเลือกใช้จริง	141

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	86
ภาคผนวก	94
ประวัติย่อของผู้วิจัย	143

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการว่า เด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเด็กมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นไปอย่างรวดเร็ว พัฒนาการด้านต่าง ๆ ในช่วงนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการในวัยต่อไป และเด็กในวัยนี้จะง่ายต่อการปลูกฝังพฤติกรรม และการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ (Bloom, 1964 : 215)

ในการพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก/แนวทางหนึ่งคือ การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งควรได้รับการปลูกฝัง และส่งเสริมตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2528 : 220) ทั้งนี้โดยการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการป้องกันพฤติกรรมที่จะเป็นปัญหาของสังคมตั้งแต่วัยแรก

ปัญหาด้านพฤติกรรมทางสังคม เป็นปัญหาหนึ่งที่พบในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและความเจริญทางด้านวัตถุเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน มุ่งเน้นการแข่งขันกันมาก จึงขาดความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองมากกว่าที่จะให้แก่ส่วนรวม และการขาดความรู้ในการปฏิบัติตนในสังคม (วิไล องค์กรันต์คุณ, 2536 : 4 - 5) ฉะนั้นจึงควรหาแนวทางในการป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของสังคมโดยการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมที่ดี และสามารถปรับตัวได้ในอนาคต

ประสบการณ์ในวัยเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยผ่านการเล่น นอกจากจะทำให้เด็กได้รับความสนุกสนานแล้ว ยังทำให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก รวมทั้งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532 : 283, 298) และนักการศึกษาถือว่า การเล่น คือ การเรียนรู้ (วรารักษ์ รักวิชัย 2533 : 123) การเล่นช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสัมพันธ์กับสังคม และทักษะของการอยู่ร่วมกัน

ในสังคมเรียนรู้การใช้วัสดุจากการเล่น รู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตาม เข้าใจบทบาทของบุคคล (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2524 : 122) และจันตรี คุปตะวาทีน ได้แสดงความคิดเห็นว่าการเล่น เป็นการปรับตัวของเด็ก เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจกับสิ่งรอบตัว เป็นการเตรียมพร้อมที่จะรับการเรียนรู้ต่อไป เพราะการเล่นเปรียบเสมือนสะพาน เชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ ในสังคม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2532 : 381) นอกจากนี้ ฉวีวรรณ กีนาวงค์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมว่า การเล่นช่วยให้เด็กมีความเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน รู้จักร่วมมือ เป็นการสร้างมิตรภาพระหว่างเพื่อน (ฉวีวรรณ กีนาวงค์. 2533 : 113) ดังนั้น การเล่นของเด็กจึงสะท้อนให้เห็นโครงสร้างของสังคมแต่ละสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะสิ่งที่เด็กสมมติขึ้นมานั้น จำลองมาจากสภาพชีวิตจริง ๆ ของสังคมนั้น (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2530 : 127)

เพียเจท์ (Piaget) กล่าวถึง พัฒนาการการเล่นของเด็กวัย 4 - 7 ปีว่า เป็นการ เล่นเลียนแบบ และการเล่นสมมติ (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2535 : 26 ; อ้างอิงมาจาก Piaget : 1962) การเล่นสมมติเป็นการเล่นทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดว่าเป็นการเล่น ระดับสูง (Saltz and Saltz. 1986 : 155 - 173) เด็กจะชอบเล่นร่วมกัน โดยแบ่ง บทบาทหน้าที่ การเล่นเกมบทบาทสมมติก็จะเกิดขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2527 : 203) จากการศึกษาของ สมิเลนสกี (Smilansky) พบว่า การฝึกการเล่นสมมติจะช่วยพัฒนา ทางสติปัญญา สังคมและอารมณ์ และได้ตั้งข้อสังเกตว่า เด็กจะไม่เข้าร่วมในการเล่นสมมติ ถ้าเด็กยังไม่ผ่านการฝึกการเล่นตามบทบาทสมมติทางสังคมหรือเล่นเล่าเรื่องตามจินตนาการ ของตน (จงกล นันทพล. 2535 : 19 - 20 ; อ้างอิงมาจาก Smilansky. 1968) และสเตาเบ้ (Staub) ได้พบว่า การเล่นบทบาทสมมติ และการอุปมาในเด็กระดับอนุบาล มีผลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ และพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็ก (Staub. 1971 : 805 - 816) ไฮนิค และสติลเวล (Heinig and Stillwell. 1981 : 4 - 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นสมมติว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทางด้านภาษาและการสื่อสาร ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี การเรียนรู้ทางสังคม การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และก่อให้เกิดการร่วมมือ ช่วยเหลือภายใน กลุ่ม ผุสดี กุญอินทร์ ได้กล่าวถึงการเล่นสมมติ และการเล่นต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัยว่า ช่วยให้

เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น รู้จักร่วมมือ แบ่งปัน และช่วยเหลือผู้อื่น ยอมรับ และเป็นมิตรกับผู้อื่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 50 - 52) นักการศึกษา นักมนุษยวิทยา และนักจิตวิทยา ได้มีความเห็นพ้องต้องกันว่า การเล่นเกมสมมติมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการทางความคิด และทางสังคมของเด็ก (จงกล นันทพล. 2535 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Rubin and others. 1983) ดังนั้นครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยจึงควรจัดกิจกรรมการเล่นสมมติที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้แก่เด็ก

ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเล่นสำหรับเด็กโดยทั่วไป เป็นการเล่นเกมอิสระ (Free/Unstructured Play) เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง การเล่นตามลำพัง ในยามว่าง และเป็นการเล่นเกมชี้แนะ (Structured Play) เช่น กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ซึ่งดำเนินกิจกรรมโดยมีครูชี้แนะ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 9 - 50) การเล่นเกมแต่ละรูปแบบ ล้วนมีคุณค่าต่อการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ซึ่งเลขา ปิยะอัจฉริยะ (2523 : 52 - 53) ได้พบว่าการเล่นเกมอิสระ และการเล่นเกมชี้แนะของเด็กปฐมวัย มีผลต่อการแก้ปัญหาไม่ต่างกัน แต่ลดาวัลย์ กองช่าง (2530 : 59) ได้ศึกษาการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นเกมวัสดุสามมิติแบบชี้แนะ และแบบอิสระ พบว่า เด็กปฐมวัยที่เล่นเกมอิสระ มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มที่ได้รับการชี้แนะ ส่วน จงใจ ขจรศิลป์ (2532 : 80) พบว่า กลุ่มเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นเกมแบบอิสระเริ่มอย่างอิสระมีระดับคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และการเล่นเกมแบบครูชี้แนะ คาน และคนอื่น ๆ (Kahn and others. 1981 : 633) พบว่า เด็กที่เล่นเกมแบบกึ่งชี้แนะ สามารถพัฒนาทักษะการพูด ทักษะการคิด เช่น มิติสัมพันธ์ และการจำแนก ได้ดีกว่ากลุ่มที่เล่นเกมชี้แนะ นอกจากนี้ ทวีพร ณ นคร (2533 : 65) ได้พบว่า กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้เล่นสร้างสรรค์กลางแจ้งแบบกึ่งชี้แนะ มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสังเกต และการจำแนกสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเล่นเกมสร้างสรรค์กลางแจ้งแบบอิสระ

จากงานวิจัยการเล่นของเด็กที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่า บทบาทของครูมีผลต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก การที่ครูเข้าไปมีบทบาทในการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยมากเกินไปจนขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรม ในบางกิจกรรมบทบาทครูอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้อง

เข้าไปร่วมกับการทำกิจกรรมของเด็ก เพราะกิจกรรมนั้นต้องการความเป็นอิสระจึงจะเกิดผลดีต่อเด็ก แต่ในบางกิจกรรมเช่น ในกิจกรรมที่มีความมุ่งหมายจะพัฒนาพฤติกรรมนั้น บทบาทครูในการจัดกิจกรรมยังมีความจำเป็นอยู่มาก เพราะพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กเกิดจากการเรียนรู้ การเลียนแบบ ประสบการณ์ และสิ่งเร้าต่าง ๆ

การเล่นแบบกึ่งชี้แนะสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมิแลนสกี (Smilansky) ที่เสนอแนะครูในการช่วยเด็กเล่นสมมติโดยเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเล่นเป็นผู้ช่วยเหลือ ช่วยหาคำแนะนำ หรือตั้งคำถามเพื่อให้การเล่นดำเนินต่อไป และเป็นผู้ช่วยจัดสิ่งแวดล้อม สถานที่วัสดุอุปกรณ์ เหมาะกับสภาพการเล่น (พรรษา นิลวิเชียร. 2535 : 74 - 75 ; อ้างอิงมาจาก Smilansky. 1968) นอกจากนี้ครูยังต้องคอยดูแลเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์ในการเล่นให้สอดคล้องกับกิจกรรมอื่นบ้าง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์. 2532 : 466)

ลักษณะการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ เป็นการที่ครูเข้าไปเกี่ยวข้องกับเด็กในช่วงโอกาสและสถานการณ์อันเหมาะสมในขณะที่เด็กเล่น รวมทั้งในขั้นตอนสุดท้ายของการเล่น จะทำให้เด็กมีความมั่นใจในการคิดของตน สามารถเข้าใจ และแก้ปัญหาได้ดี เกิดการเรียนรู้ขึ้น (จันทนา ภาคงกข. 2531 : 1 - 3) ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กได้

สภาพการเล่นสมมติของเด็กปฐมวัยทั่ว ๆ ไป ครูให้อิสระเด็กในการเล่น และไม่เข้าไปมีบทบาทในการเล่นของเด็ก เด็กจะคิดเล่นกันเอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 17) ทั้งนี้ครูทั่วไปอาจคิดว่า ครูไม่จำเป็นต้องเข้าไปมีบทบาทในการเล่นร่วมกับเด็ก ซึ่งเป็นข้อที่นำมาพิจารณา เช่น ครูไม่พร้อมหรือไม่ทราบว่าจะเข้าร่วมการเล่นสมมติกับเด็กอย่างไร เมื่อใด จึงจะเป็นผลดี นอกจากนี้แล้วยังไม่มีผลงานวิจัยสนับสนุนให้ทราบผลของการที่ครูเข้าไปมีบทบาทในการเล่นสมมติร่วมกับเด็ก และเกิดผลดีต่อเด็กอย่างไร

จากเหตุผล และงานวิจัยที่ปรากฏดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแก่เด็กปฐมวัย และมีความสนใจที่จะศึกษาว่า การเล่นสมมติซึ่งมีการจัดสื่อโดยมีการเปลี่ยนแปลงทุกสัปดาห์ตามรูปแบบการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และการเล่นสมมติแบบอิสระจะมีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือแตกต่างกันหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมแก่เด็กอย่างเต็มที่ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นแะ และการเล่นสมมติแบบอิสระ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ทราบความแตกต่างของการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นแะ และการเล่นสมมติแบบอิสระที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ มากน้อยต่างกัน
2. เป็นแนวทางให้ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยนำไปใช้จัดสภาพแวดล้อม และกิจกรรมการเล่นสมมติที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ เป็นนักเรียน ชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้คือ เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียนวัดสูง (สูงสง่าวิทยาคาร) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โดยทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน วันละ 1 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 40 ครั้ง

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ คือ การเล่นสมมติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

4.1.1 การเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นแะ

4.1.2 การเล่นสมมติแบบอิสระ

4.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมทางสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียน ชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียนวัดสูง (สูงสง่าวิทยาคาร) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

2. การเล่นเกม หมายถึง การเล่นของเด็กที่ครูจัดสื่อของจริง และของจำลองให้ในช่วงเวลา ก่อนทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุม โดยจัดเป็นสถานการณ์ และอาชีพที่เด็กได้พบเห็นในชุมชน ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงสื่อทุกสัปดาห์ เพื่อให้เด็กได้คิดเรื่องราวคาพูดเปลี่ยนบทบาทในการเล่น และรับรู้ร่วมกัน การศึกษาครั้งนี้จำแนกการเล่นสมมติเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

2.1 การเล่นเกมแบบกึ่งขึ้นเาะ หมายถึง การเล่นที่มีขั้นตอนดังนี้ ขึ้นเตรียมดำเนินกิจกรรม ครูแนะนำสถานการณ์ และสื่อต่าง ๆ ขึ้นดำเนินกิจกรรม ครูกับเด็กวางแผนและเล่นร่วมกันในขณะที่เด็กเล่น ครูสังเกต ใช้คำถาม คาชมเชยให้กำลังใจ กระตุ้นความคิด ให้เด็กดำเนินการเล่นต่อไปด้วยดี รวมทั้งรับฟังความคิดของเด็ก ขึ้นสิ้นสุดกิจกรรม ครูใช้คำถามให้เด็กบอกว่าได้รับความรู้ะไรจากการเล่น

2.2 การเล่นเกมแบบอิสระ หมายถึง การเล่นที่มีขั้นตอนดังนี้ ขึ้นเตรียมดำเนินกิจกรรม ครูแนะนำสถานการณ์ และสื่อต่าง ๆ ขึ้นดำเนินกิจกรรมเด็กกับเด็กคิดแสดงบทบาทในการเล่นร่วมกันอย่างอิสระ มีครูคอยสังเกตและดูแลความปลอดภัย โดยไม่เข้าไปขึ้นเาะเกี่ยวกับการเล่น ขึ้นสิ้นสุดกิจกรรม ครูใช้คำถามให้เด็กบอกว่าได้รับความรู้ะไรจากการเล่น

3. พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง การพูด และการแสดงออก ระหว่างเด็กกับเด็ก หรือเด็กกับครู โดยจำแนกพฤติกรรมทางสังคมดังนี้

3.1 การแบ่งปัน หมายถึง การที่เด็กแบ่งหรือให้ยืม สื่อการเล่นที่ตนเองครอบครองอยู่ เช่น ของกิน ของใช้ ของเล่น ฯลฯ ให้เพื่อนไปส่วนหนึ่งหรือบางส่วน โดยไม่ขอให้เพื่อนตอบแทน

3.2 การช่วยเหลือ หมายถึง การที่เด็กแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการของเพื่อนในการแก้ปัญหา โดยใช้คำพูดหรือกริยาท่าทางเพื่อให้เพื่อนประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่กำลังกระทำอยู่ ทั้งเป็นการขอร้อง และไม่ได้ขอร้อง

✓ 3.3 การร่วมมือ หมายถึง การที่เด็กเข้าไปร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ซึ่งเป็น การพูดคุย การแสดงความคิดเห็นหรือร่วมลงมือกระทำ เพื่อให้กิจกรรมที่กำลังกระทำอยู่ ประสบผลสำเร็จ

ในการศึกษาครั้งนี้พฤติกรรมทางสังคมวัดได้โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดย ดัดแปลงจากแบบทดสอบวัดพฤติกรรมการช่วยเหลือของ บังอร จาปา (2538) และแบบ สังเกตพฤติกรรมทางสังคมของจันทร์เพ็ญ สุภาพล (2535)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางสังคม

1.1 ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

1.2 พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

1.2.1 ความหมาย

1.2.2 พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

1.3 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้าน

1.3.1 การร่วมมือ

1.3.2 การช่วยเหลือ

1.3.3 การแบ่งปัน

1.4 แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม

1.5.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

1.5.2 งานวิจัยในประเทศ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

2.1 ความหมายของการเล่น

2.2 ความสำคัญของการเล่น

2.3 ทฤษฎีการเล่น

2.4 พัฒนาการการเล่นที่เกี่ยวข้องกับสังคม

2.5 ประเภทของการเล่น

2.6 การเล่นสมมติ

2.6.1 ความสำคัญของการเล่นสมมติ

2.6.2 องค์ประกอบของการเล่นสมมติ

2.6.3 ผลจากการเล่นสมมติ

- 2.7 บทบาทของครูในการเล่นของเด็ก
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นสมมติ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางสังคม

1.1 ความหมายของการพัฒนาการทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 220) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการทางสังคมว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับเพื่อสามารถเข้าสังคมได้

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 228) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการทางสังคมว่า เป็นการพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมกับแบบแผนที่สังคมยอมรับเพื่อเข้าสังคมได้

องค์ประกอบที่จะทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีเพียงใดนั้น มี 3 ประการดังนี้

1. ลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสม เด็กจะเข้ากับสังคมได้ดีต้องประพฤติตามแนวที่สังคมยอมรับ และนิยมชมชอบ ซึ่งสังคมแต่ละสังคมย่อมมีมาตรฐานของตนเอง เด็กจะต้องเข้าใจมาตรฐาน และปฏิบัติให้เหมาะสม

2. บทบาทในสังคม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่ยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมของสังคม ซึ่งในแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน บทบาททางสังคมดังกล่าว ได้แก่ บทบาทของพ่อแม่ของเด็ก ของครู ฯลฯ ถ้าเด็กไม่เข้าใจ และไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนด เด็กคนนั้นจะมีปัญหาในการปรับตัว และอยู่ในสังคมอย่างไม่มีความสุข

3. เจตคติต่อสังคม หมายถึง ความรู้สึกของเด็กที่มีต่อสังคม เด็กจะต้องรู้สึกว่าเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม มีหน้าที่ต้องให้ความร่วมมือ และมีความรู้สึกพอใจในสังคมของตน เด็กจึงจะมีความสุข

พัฒนาการทางสังคมจึงมีความสำคัญ และจำเป็นที่บุคคลในสังคมต้องเรียนรู้ เพื่อการปรับตนเองให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และการที่เด็กจะมีชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดประสบการณ์

และสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เด็ก ดังที่ ฟรอยด์ (Frued) กล่าวว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเมื่อเด็กโตขึ้น (ภรณ์ คุรุตะนะ. 2524 : 24) ซึ่งพัฒนาการทางสังคมของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามขั้นตอน ดังทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางสังคม มีดังนี้

1.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (Erikson's Theory of Development)

อีริกสัน (Maier. 1969 : 32 - 35 ; citing Erikson. 1963) เน้นถึงความสำคัญของบุคลิกภาพของมนุษย์ว่าจะพัฒนาได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในแต่ละช่วงอายุ การพัฒนาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของชีวิต ถ้าได้รับการตอบสนองเต็มที่ บุคคลจะมีบุคลิกภาพดี และพร้อมที่จะพัฒนาย่นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีริกสันได้แบ่งพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะความรู้สึกไว้วางใจ (Sense of Trust) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่างหลังคลอดจนถึงอายุ 1 ปี ระยะนี้ถ้าเด็กมีความสบายทางกาย และได้รับความอบอุ่นจากแม่ในยามที่ต้องการเด็กจะปรับตัวได้ดี สามารถพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจขึ้นได้ และในทางตรงข้าม ถ้าทารกขาดความสุขทางกาย ขาดความรัก ความอบอุ่น ก็จะเป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง มีความกลัว และขาดความไว้วางใจผู้อื่น

2. ระยะต้องการทำหรือค้นหาด้วยตนเอง (Sense of Autonomy) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 1 - 3 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มฝึกหัดการขับถ่าย ถ้าเด็กปฏิบัติได้ดีจะสามารถผ่านขั้นนี้ได้ด้วยดี เด็กจะเรียนรู้ในการรักษาความตั้งใจของตนเอง และทำความตั้งใจให้เป็นจริงได้

3. ระยะการคิดริเริ่ม (The Sense of Initiative) อายุของเด็กระยะนี้อยู่ระหว่าง 3 - 6 ปี เด็กจะพยายามสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง และสามารถแสดงความรู้สึก และพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ เด็กสามารถพัฒนาความร่วมมือ และการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้ เด็กชายมีพฤติกรรมอยากรู้อยากเห็นมีการทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นมากขึ้น ส่วนเด็กหญิงพยายามทำตัวเองให้เป็นที่น่าสนใจ เจ้าอูบยา และช่างล้อเลียน ระยะนี้หากเด็กเกิดความกลัว เด็กจะยึดผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งตลอดเวลา ทำให้ความคิดจินตนาการ และพัฒนาทักษะทางสังคมถูกจำกัดลงไปด้วย

ตามทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson) เด็กจะมีพัฒนาการทางสังคมที่ดีขึ้นอยู่กับ การได้รับการตอบสนองความต้องการด้านการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมตามลำดับขั้นพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุ

1.1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของซัลลิแวน (Sullivan)

ซัลลิแวน (Dinkmeyer. 1965 : 150 - 151 ; citing Sullivan. n.d.) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้น จะอยู่ในขั้นวัยเด็กเล็ก และเด็กโต ดังมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

วัยเด็กเล็ก (Childhood) อายุ 2 - 4 ปี เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กว้างขวางขึ้น เนื่องจากจะมีทักษะด้านการเคลื่อนไหวและทางภาษาสูงขึ้น เรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่นที่จะช่วยให้เด็กเกิดความมั่นคงและปลอดภัย

วัยเด็กโต (Juvenile Era) อายุ 4 - 11 ปี เด็กจะเริ่มรู้จักว่าตนเองมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น มีเป้าหมายของตนเอง เริ่มมีความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนและผู้ใหญ่คนอื่น ๆ มีการแข่งขัน การประนีประนอม รู้จักสถานะของตนเองจากความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่เข้าอยู่ร่วม

1.1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของ ฮาวิกเฮอร์สท (Havighurst)

ฮาวิกเฮอร์สท (Havighurst) ได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอีริกสันเกี่ยวกับลักษณะของพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของบุคคล โดยเขาได้อธิบายว่า ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นมีความประจำวัน ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะสามารถทำได้ในช่วงนั้น ๆ ซึ่งถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้น จะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอร์สทได้เสนองานตามขั้นพัฒนาการทางสังคมในปฐมวัย คือ

1. เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคมและกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้องด้วย

2. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้อง และบุคคลอื่น รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น

3. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด และเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม (พรณี ชูชัย เจนจิต. 2528 : 77 - 78)

เพียเจท์ (Piaget) ได้กล่าวถึงพัฒนาการเด็กในระยะปฐมวัยว่าเป็นวัยที่เด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม โดยเด็กยังไม่เข้าใจว่า ความดี ความไม่ดีเป็นอย่างไร จึงยึดถือความพอใจของตนเองเป็นใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 8) การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้าน และโรงเรียนให้เด็กอย่างเหมาะสม ทำให้เด็กสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura. 1977 : 22 - 27) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์มีการเรียนรู้พฤติกรรมจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรง (Direct Experience) คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และโดยอ้อม (Indirect Experience) คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น หรือการเรียนรู้จากตัวแบบ (Learning Through Modeling) ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการสังเกต (Observational Learning Process) การเรียนรู้ส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสังเกตตัวแบบ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. กระบวนการสนใจ (Attentional Process) เป็นกระบวนการเลือก และรับรู้ลักษณะของพฤติกรรมที่สำคัญของตัวแบบ โดยผู้สังเกตจะต้องให้ความสนใจ และรับรู้ลักษณะที่สำคัญให้ถูกต้องแล้วนำสิ่งที่ได้จากการสังเกตมาสรุปรวบรวมไว้เป็นขั้นตอน เพื่อให้ง่ายต่อการจำ ซึ่งความสนใจนี้ จะทำให้สามารถจำแนกพฤติกรรมที่สำคัญออกจากพฤติกรรมอื่นของตัวแบบได้ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสนใจจากตัวผู้สังเกต ได้แก่ ความสามารถในการสังเกต การรับรู้ การแปลความ การรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกต หรือจากโครงสร้าง และลักษณะของตัวแบบ ได้แก่ ความชัดเจน ความซับซ้อน ความน่าสนใจของตัวแบบ รวมทั้งองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพระหว่างตัวแบบกับผู้สังเกต

2. กระบวนการคงไว้ (Retention Process) เป็นกระบวนการของการจำ เป็นการรวบรวมลักษณะพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตไว้ในระบบความจำในรูปแบบของสัญลักษณ์ (Symbolic Forms) อันได้แก่ จินตภาพ (Image) และภาษา (Verbal) เมื่อบุคคลได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบที่ตนสนใจ การรับรู้จะเกิดขึ้น และเมื่อพฤติกรรมสิ้นสุดลง ในภาพของพฤติกรรมดังกล่าวจะยังคงอยู่ในความจำ และจะถูกดัดแปลงเป็นสัญลักษณ์ทางภาษา ซึ่งสามารถจดจำได้ง่าย และนานกว่า

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการแปลงสัญลักษณ์ในระบบความจำออกมาเป็นพฤติกรรม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นนี้จะถูกต้องหรือใกล้เคียงกับตัวแบบหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปริมาณการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกต และความสามารถที่มีอยู่ในบุคคลนั้น

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) การเรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ในสังคมนั้น มนุษย์ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมที่ตนได้รับรู้มาทั้งหมด แต่จะเลือกพฤติกรรมของตัวแบบที่ก่อให้เกิดผลดีตอบแทนมากกว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสีย การประเมิณพฤติกรรมของตัวแบบจึงเป็นไปในรูปของการรับเอาสิ่งที่ทำให้ตนพึงพอใจ และปฏิเสธสิ่งที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่พึงพอใจ

แบนดูรา (Bandura, 1969 : 120) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของตัวแบบไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากตัวแบบ มีผลทำให้ผู้สังเกตเกิดการตอบสนอง 3 ประการ คือ

1. การได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบ ทำให้ผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่ไม่เคยแสดงมาก่อนได้
2. พฤติกรรมของตัวแบบ อาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้สังเกตที่มีอยู่ก่อนให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับผลของพฤติกรรมที่ตัวแบบได้รับ
3. การได้เห็นพฤติกรรมของตัวแบบ ช่วยให้ผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมที่ตนมีแนวโน้มจะแสดงออก ให้แสดงออกได้ง่ายขึ้น

แบนดูลา ได้อธิบายถึงองค์ประกอบการเรียนรู้ทางสังคมตามแนว
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูลา ดังนี้

	การสนใจ	การจดจำ	การแสดงออก	การจูงใจ	
พฤติกรรม ของ ตัวแบบ	ความสนใจตัว แบบ - ความชัดเจน - ความซับซ้อน - อิทธิพลต่อ อารมณ์ - การโน้มน้าว จิตใจ - ประโยชน์ที่ได้ รับ ผู้สังเกต - ความสามารถ ในการรับ ความรู้สึก - การรับรู้ - ระดับอารมณ์ - การเสริมแรง ที่เคยรับ	รหัสสัญลักษณ์ ระบบความคิด ความเข้าใจ การฝึกด้าน สัญลักษณ์ การฝึกแสดงออก	ความสามารถ ทางกาย ความสามารถใน การแสดงออก การสังเกต การกระทำ ของตนเอง ข้อมูลย้อนกลับ ที่ถูกต้อง	การเสริมแรง ภายนอก การเสริมแรง ภายใน ตัวแบบ เลียนแบบ	พฤติกรรม
	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบการเรียนรู้ทางสังคมตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ
แบนดูลา (Bandura. 1977 : 23)

การพัฒนาให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการทางสังคม จึงต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม โดยการจัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจของตัวแบบ โดยผ่านกระบวนการเล่นต่าง ๆ ซึ่งอาศัยพฤติกรรมของตัวแบบที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 3 - 6 ปี เด็กเริ่มสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถแสดงความรู้สึก และพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ สามารถพัฒนาความร่วมมือ และเรียนรู้ในการเข้าสังคม มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และวัตถุที่อยู่รอบ ๆ ตัว และเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการทางสังคม

1.2 พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย

1.2.1 ความหมายของพัฒนาการทางสังคม

กูด (Good. 1973 : 44) ได้ให้ความหมายว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การแสดงออกที่แตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม

อิงลิช (English. 1958 : 506) ได้ให้ความหมายพัฒนาการทางสังคมว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของบุคคลหรือองค์กรทางสังคม อาทิ ครอบครัว โรงเรียน เป็นต้น ในทางหนึ่งเดียวกัน เพจ (Page. 1977 : 314) ได้ให้ความหมายว่า พัฒนาการทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากบุคคลอื่น โดยได้รับการควบคุมจากสถาบันทางสังคม หรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว และสมาชิกอื่น ๆ ในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลทั้งที่เป็นลักษณะเฉพาะ และลักษณะที่สัมพันธ์กับผู้อื่น จะเป็นลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยม และเจตคติของสังคมนั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 200) ด้วยเหตุนี้พฤติกรรมของบุคคลในสังคมจึงขึ้นอยู่กับที่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัว และสถาบันทางสังคมในการถ่ายทอดคุณสมบัติที่พึงประสงค์แก่สมาชิกในสังคมตั้งแต่วัยเยาว์

1.2.2 พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

มัสเสน (Mussen. 1956 : 383) กล่าวว่า เด็กวัย 3 - 6 ปี เป็นวัยที่เริ่มพัฒนาความสามารถในการเข้าสังคม ซึ่งจะขยายสังคมภายในครอบครัวออกสู่สังคมภายนอก เด็กจะเพิ่มความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น

ซีเฟลต์ (Seefeldt. 1980 : 7 - 11) ได้อธิบายถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี เป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเห็นว่าตนเองเป็นคนสำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียว แต่ก็ชอบที่จะนั่งเล่นอยู่ข้าง ๆ ผู้อื่น ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นร่วมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน เด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษ และจะเล่นกับเด็กอื่นที่มาอยู่ใกล้ ๆ เท่านั้น
2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้น เด็กจะเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ และเลียนแบบชีวิตในครอบครัว ซึ่งพบเห็นในชีวิตประจำวัน แต่โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะที่แสดงถึงความก้าวร้าวทางกาย เออะอะ ไม้ระมัดระวัง เกเร ยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะที่เด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดีที่ทำที่แสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยน และการรอคอย เริ่มแบ่งปันบ้าง
3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้น จาก 2 คน เป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกับเพื่อนลดน้อยลง เพราะเริ่มเข้าใจ และยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่น และเริ่มมีความรู้สึก ไม่พึงพอใจ ถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม
4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นเป็นกลุ่ม และมักจะเป็นเพื่อนพิเศษเดียวกัน เริ่มรู้สึกกังวลเกี่ยวกับสังคมภายในกลุ่มของตนเอง มีเพื่อนรักเป็นพิเศษเพียงคนเดียวในการเล่นยังชอบแสดงเป็นคนเด่น เล่นรุนแรงพยายามที่จะเป็นที่หนึ่งในการเล่นต้องการเป็นผู้นำ และถ้าหาก

การเล่นนั้นมักถูกเกณฑ์ที่ยากเกินกว่าความสามารถของตัวก็จะพยายามปรับกฎนั้น ให้มาเป็น
ประโยชน์กับตน

ภรณ์ ศุรุรัตน์ (2523 : 7 - 13) ได้จำแนกพฤติกรรมทางสังคม
ของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 3 - 6 ปี ไว้ดังนี้

อายุ 3 ปี พฤติกรรมของเด็กจะมีลักษณะพึ่งพอใจ เมื่อได้เล่น
กับเด็กคนอื่น ต้องการมีเพื่อน ต้องการความรัก และการยอมรับจากผู้ใหญ่ที่มีความเป็นอิสระใน
การเล่น

อายุ 4 ปี เด็กเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม กิจกรรมที่เด็กสนใจ เด็ก
เริ่มเลือกคบเพื่อนบางคนที่ถูกใจ การเล่นเป็นแบบสมมติ และใช้จินตนาการที่มีความหมายมาก
ขึ้น แสดงความรู้สึกห่วงใยหรือกังวลต่อเด็กที่อ่อนแอกว่า ไม่มีความแน่นอนในการรอคอย เด็กมี
ความต้องการพึ่งพาผู้ใหญ่เพื่อให้ปลอดภัยในบางครั้ง

อายุ 5 ปี เด็กมีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นเวลานาน ๆ
ชอบเล่นกับเพื่อน โดยเฉพาะการช่วยกันสร้างสิ่งต่าง ๆ หรือการเล่นสมมติ ชอบเล่นแข่งขัน
และมีการร่วมทีมกัน ในการแข่งขันต้องการให้ผู้ใหญ่ตัดสิน บางครั้งไม่พอใจเมื่อมีการเล่น
รุนแรง

อายุ 6 ปี เริ่มห่างจากผู้ใหญ่ แต่ต้องการความช่วยเหลือ และ
เรียกร้องคำชมเชย ต้องการเพื่อนเล่น มักทะเลาะกับเพื่อน อาจจะรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ
ห่วงของเล่น

ประจักษ์ คำจิณ (2526 : 198 - 201) ได้จำแนกพฤติกรรม
ทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การปฏิเสธ (Negativism) คือ การต่อต้านผู้ใหญ่ และ
สิ่งที่ไม่พอใจพฤติกรรมนี้จะเกิดมากที่สุดในช่วงอายุ 3 - 4 ขวบ ลักษณะการแสดงออกจะแสดง
ทางคำพูด ปฏิกริยาทางกาย และการเงี้ยวเงย การแก่งทำไม่ได้ยิน หรือไม่เข้าใจคำขอร้อง
ไม่เอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวัน เมื่ออายุ 4 - 6 ปี เด็กจะลดการต่อต้านทางกายลง และ
เพิ่มการต่อต้านทางคำพูด

2. การเลียนแบบ (Imitation) เด็กจะเริ่มใช้พ่อแม่ เป็น
ตัวแบบ แล้วจึงเริ่มสนใจคนอื่น โดยเด็กจะเลียนแบบคำพูด และการกระทำต่าง ๆ จากบุคคลที่
เด็กใกล้ชิด และพึงพอใจ เช่น มารดา พี่น้อง เพื่อน ฯลฯ

3. การแข่งขัน (Rivalry) เด็กจะมีความต้องการเก่งและดี เหมือนคนอื่น ๆ โดยจะแข่งขันในรูปของการหุคคุยไ้อวดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ ต่อหน้าคนอื่น

4. การก้าวร้าว (Aggression) การก้าวร้าวของเด็กเกิดจากความคับข้องใจ ต้องการการมีอำนาจ และความเด่น โดยเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ เด็กอายุ 2 - 4 ขวบ จะมีความก้าวร้าวเพิ่มขึ้น ในระยะต้นเด็กจะแสดงออกโดยการกล่าวโทษ ล้อเลียน

5. การทะเลาะวิวาท (Quarreling) เกิดจากการที่เด็กยังขาดประสบการณ์ทางสังคม เด็กจะแสดงออกมาด้วยการแย่งของเล่น ทาลายสิ่งของ แผลเสียน ร้องไห้ ท้าร้ายผู้อื่น แต่จะเกิดพฤติกรรมในช่วงสั้น ๆ แล้วจะกลับมาเล่นกันใหม่

6. การร่วมมือ (Cooperation) เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง จึงมีการร่วมมือกันน้อย เมื่อเด็กได้รับการฝึกหัดทีละน้อย จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การร่วมมือได้มากขึ้น

7. พฤติกรรมวางอำนาจ (Ascendent Behavior) เด็กชอบแสดงตัวเป็นนาย และชักจูงให้ผู้อื่นทำตามตนเอง การวางอำนาจจะเพิ่มสูงสุด เมื่ออายุ 5 ขวบ ทั้งนี้ขึ้นกับสิ่งแวดล้อมของเด็ก

8. การเห็นแก่ตัว (Selfishness) เด็กจะเอาแต่ใจตนเอง โดยไม่คำนึงว่าคนอื่น จะพอใจหรือไม่ พฤติกรรมนี้จะถึงจุดสูงสุดระหว่างอายุ 4 - 6 ขวบ

9. ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy) เด็กจะมีพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยความเข้าใจในความรู้สึก และอารมณ์ของผู้อื่น โดยพยายามช่วยเหลือเห็นใจ และเสนอแนะการแก้ปัญหา

10. การยอมรับจากสังคม (Social Approval) เด็กจะเริ่มเห็นความสำคัญของการยอมรับจากผู้ใหญ่ และจากกลุ่มเพื่อน

11. การแยกทางเพศ (Sex Cleavages) เด็กจะเริ่มแบ่งเพศเมื่ออายุ 4 ปีขึ้นไป

12. อคติ (Prejudice) ได้แก่ อคติทางเชื้อชาติ ศาสนา สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม เพศ

จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาตามลำดับขั้น ซึ่งบางพฤติกรรมจะมีรากฐานการพัฒนามาจากวัยทารก และบางพฤติกรรมเริ่มปรากฏในระยะเริ่มเข้าเรียนในอนุบาล ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และบุคคลอื่น ตลอดจนสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่ง เฮิร์ลลอค (Hurlock. 1978 : 239) ได้กล่าวว่า รูปแบบที่สำคัญที่สุดของพฤติกรรมทางสังคมในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นนั้น เริ่มพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบพฤติกรรมที่เข้าสังคม (Social Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้ว สร้างความพอใจ เป็นที่นิยมชมชอบต่อตนเอง และผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้

1.1 การร่วมมือ ได้แก่ การที่เด็กเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กยังมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย

1.2 การยอมรับจากสังคม จะกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง

1.3 ความเป็นเพื่อน เด็กจะแสดงออกในความเป็นเพื่อนด้วยการเล่น การพูดคุย และการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น

1.4 ความเห็นอกเห็นใจ เด็กจะแสดงความเห็นอกเห็นใจได้เมื่อเด็กประสบกับเหตุการณ์ เช่น คนได้รับความทุกข์ ก็จะเข้าไปช่วยเหลือ หรือปลอบโยน

1.5 การพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล ซึ่งเด็กจะมีความพึงพอใจ ส่วนเด็กที่เป็นตัวของตัวเองก็จะไม่ค่อยพึ่งผู้อื่น

1.6 ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การที่เด็กแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน และให้ความช่วยเหลือเพื่อน เด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นจะเข้าใจคนอื่น ไม่หวงของ และช่วยเหลือผู้อื่น

1.7 การเลียนแบบ ได้แก่ การที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าอาจจะเลียนแบบในขณะเล่นเป็นกลุ่มได้

1.8 การแข่งขัน อาจเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เด็กเพิ่มความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือถ้าเป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท ใช้อาวุธ จะทำให้เด็กลดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. รูปแบบพฤติกรรมที่ไม่เข้าสังคม (Unsocial Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่เมื่อเด็กทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อน และความไม่พอใจให้แก่ตนเอง และผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

2.1 ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวัง เด็กจะแสดงความก้าวร้าวออกมาเป็นคำพูดมากกว่าการใช้กำลังต่อสู้กัน ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น

2.2 การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นเพราะเด็กยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อน มักแย่งของเล่น ร้องไห้ ทบตี เมื่อเติบโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้น

2.3 การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กมีแนวโน้มที่จะคิดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง

2.4 การใช้อำนาจเหนือคนอื่น โดยชอบทำตัวเป็นนายพูดกับผู้อื่น

2.5 การล้อเลียนและข่มขู่ โดยชอบรังแกหรือล้อเลียนให้ผู้อื่นไม่ไหว อับอาย

2.6 พฤติกรรมปฏิเสธ เด็กจะแสดงคำพูด อารมณ์ และท่าทางว่าจาในการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.7 อคติ เป็นความผิดปกติของเด็กที่แสดงออกมา เมื่อเด็กรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่า

2.8 การแบ่งแยกเพศตรงข้าม เด็กชายจะหลีกเลี่ยงเข้ากลุ่มหรือเล่นร่วมกับเด็กหญิง

รูปแบบของพฤติกรรมทั้ง 2 ลักษณะของเด็กปฐมวัยนั้นขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กทั้งที่บ้าน และโรงเรียน ตลอดจนความเข้าใจใน พัฒนาการของเด็ก หากบ้านหรือโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาด้านสังคม

เด็กจะมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลร้ายกับเด็กมาก เพราะจะทำให้เด็กไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และบุคคลอื่นได้ (ขจิตพรธ ทองคำ. 2536 : 16) อย่างไรก็ตาม เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 228) ได้กล่าวว่า เด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นี้สามารถเรียนรู้ และปรับพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับแบบแผนของสังคมได้นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. ลักษณะของพฤติกรรมที่เด็กจะเข้าสังคมได้ดี ต้องประพฤติตามแนวที่สังคมยอมรับ และนิยมชมชอบ ซึ่งสังคมแต่ละสังคมย่อมมีมาตรฐานของตนเอง เด็กจะต้องเข้าใจมาตรฐาน และปฏิบัติตนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสังคม

2. บทบาทในสังคม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่ยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมของสังคม ซึ่งในแต่ละคนไม่เหมือนกัน บทบาททางสังคมดังกล่าวได้แก่ บทบาทของพ่อแม่ เด็ก ครู ฯลฯ บทบาทเหล่านี้กำหนดขึ้นเป็นมาตรฐานสำหรับสมาชิกในสังคม การปฏิบัติไม่เหมาะสมกับบทบาทที่สังคมกำหนด ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัว

3. ทักษะติดต่อสังคม หมายถึง ความรู้สึกลูกของเด็กที่มีต่อสังคม เด็กจะต้องรู้สึกว่าเขาเองเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม มีหน้าที่ในการร่วมมือกับหน่วยต่าง ๆ ในสังคม คนที่จะเข้าสังคมได้ดี จะต้องรู้สึกพึงพอใจ และมีความสุขในกิจกรรมของสังคม

ดังนั้นการส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่สอดคล้องกับแบบแผนของสังคม ความใกล้ชิด และการเปิดโอกาสให้เด็กมีทักษะ และลักษณะนิสัยที่ดีโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านสังคม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน องค์ประกอบดังกล่าว จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวในสังคมอย่างมีความสุข

1.3 รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

รูปแบบของพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาขึ้นในเด็กปฐมวัย มีรากฐานมาจากพฤติกรรมในวัยทารก และบางพฤติกรรมก็เกิดขึ้นในระยะเริ่มเข้าเรียนอนุบาล ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น ปฏิสัมพันธ์กับคนรอบตัว อาทิ ครู เพื่อน และบุคคลอื่น ๆ เป็นต้น ~~*~~ เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 237 - 239) กล่าวว่า รูปแบบของพฤติกรรมเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในขณะที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมีดังนี้คือ การร่วมมือ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้นำตาม

h. 127150 2.7

การเป็นผู้มีใจกว้างขวาง ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการแบ่งปันสิ่งของ และการเห็นอกเห็นใจ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการช่วยเหลือรอบโยน พฤติกรรมเหล่านี้มีผู้อธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

ความร่วมมือ

คอร์ลินส์ และเอชเมอร์ ~~X~~ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 :

228 ; อ้างอิงมาจาก Collins and Ashmors. 1970) อธิบายว่า การร่วมมือ หมายถึง การที่บุคคล 2 คน มีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันในการกระทำต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในทางองเดียวกัน มุสเซน และคนอื่น ~~X~~ Mussen and others. 1969 : 358) ได้กล่าวว่า ความร่วมมือ หมายถึง การทำกิจกรรมร่วมกันของคน 2 คน หรือมากกว่า เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน เช่น ร่วมมือในการเล่น เกม การร่วมทีมกีฬา

สรุป การร่วมมือ เป็นการกระทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคล 2 คนหรือมากกว่า เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน สำหรับเด็กปฐมวัย จากการศึกษาของกิเซล และอัลกพบว่า เด็กจะรู้จักร่วมมือในการเล่นกับเพื่อนเมื่ออายุ 4 ปี (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 255 อ้างอิงมาจาก Gesell and Ilg. 1949) ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ เฮิร์ลอค (Hurlock. 1978 : 239) ที่กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้การเล่น และการทำงานร่วมกันกับเพื่อนคนอื่น เมื่ออายุเข้า 4 ปี และจะเล่นหรือทำงานร่วมกับเพื่อนได้เป็นเวลานานขึ้นทีละน้อย ถ้าเด็กยังมีโอกาสในการเล่น และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนมากเท่าใด เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือกับเพื่อนได้มากขึ้นเท่านั้น

การช่วยเหลือ

การช่วยเหลือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งแนนซี และไมเคิล ~~X~~ (Nancy and Michael. 1979 : 356 - 363) ได้กล่าวว่า การช่วยเหลือ เป็นการพยายามที่จะช่วยบรรเทาความต้องการที่ไม่ใช่ทางอารมณ์แก่ผู้อื่น เช่น ช่วยผู้อื่นโดยการให้ข้อมูล ช่วยผู้อื่นทำงานหรือเสนอสิ่งของที่ตนไม่เคยเป็นเจ้าของมาก่อน และบี (Bee. ~~X~~ 1985 : 396 - 401) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการช่วยเหลือเพื่อนของเด็กปฐมวัยว่า เป็นการแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในเชิงบวก ซึ่งเด็กอายุ 2 - 3 ปี จะมีชนิดของการปฏิสัมพันธ์เชิงบวกด้วยการให้ เช่น เด็กจะเสนอให้ความช่วยเหลือหรือให้ของเล่นหรือพยายามปลอบใจเด็ก คนที่ได้รับบาดเจ็บ เด็กจะทำตามคำขอร้อง หรือคำแนะนำของเพื่อนมากกว่าคนที่ไม่ใช่

เพื่อน เด็กบางคนจะแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือมากกว่าเด็กคนอื่น ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั้งในครอบครัว และบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งเพื่อน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การช่วยเหลือเป็นการพยายามที่จะช่วยบรรเทาความต้องการของผู้อื่น ซึ่งแสดงออกมาด้วยการใช้คำพูดและ/หรือแสดงท่าทาง เช่น ปลอบใจเมื่อเพื่อนได้รับบาดเจ็บ ให้สิ่งของที่ตนไม่เคยเป็นเจ้าของมาก่อน หรือช่วยเพื่อนทำงาน เป็นต้น

ประจักษ์ คำจิณ (2529 : 217 - 219) มีความเห็นตรงกับเฮิร์ลล็อก (Hurlock. 1978 : 239) ว่า เด็กที่มีอายุ 3 ปี ไปแล้ว เมื่อประสบเหตุการณ์ที่ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น ได้รับบาดเจ็บ เด็กจะแสดงความเห็นอกเห็นใจ พยายามขจัดความทุกข์ให้หมดไป โดยเข้าไปช่วยเหลือด้วยการปลอบโยน ตักเตือน หรือแนะนำ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจ และเป็นพฤติกรรมที่สามารถจะพบเห็นได้จากการพูด และ/หรือการแสดงท่าทางของเด็ก

การแบ่งปัน

แนมซี และไมเคิล (Nancy and Michael. 1979 : 356 - 363) กล่าวว่า การแบ่งปันเป็นการให้หรือยอมให้คนอื่นใช้ของที่ตนเคยเป็นเจ้าของมาก่อนได้ชั่วคราว

ครอก และลามป์ กล่าวถึง ทฤษฎีของดามอน และเซลแมน (Krogh and Lamme. 1983 : 88 - 192 ; citing Damon and Selman. 1976 : 1977) ไว้ว่า การแบ่งปัน และการให้ของเด็กอายุ 4 - 6 ขวบ จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และคิดยึดรูปธรรม เด็กจะมีความรัก และห่วงหาสิ่งของที่เป็นของกิน ของใช้ และของเล่น และมักจะชอบสิ่งของอย่างเดียวกัน ดังนั้น สิ่งของที่เด็กจะแบ่งปันให้เพื่อน จึงเป็นสิ่งที่เด็กไม่ชอบและศุกกุล เกียรติสุนทร (2532 : 62) ได้กล่าวถึง ข้อสังเกตจากการวิจัยว่า เด็กมักจะแสดงพฤติกรรม การแบ่งปัน และให้ของกิน ของใช้ ส่วนของเล่นเด็กไม่ค่อยจะแบ่งปันให้เพื่อน แต่อย่างไรก็ตาม เด็กที่มีไม่ค่อยแสดงพฤติกรรม แบ่งปัน หรือให้ ก็แสดงพฤติกรรมแบบอื่น เช่น การช่วยเหลือเพื่อน การปลอบโยนเพื่อน เป็นต้น

✕สเตาบี (Staub. 1971 : 805 - 816) ได้ศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยเป็นเพศหญิง จะตอบสนองการขอร้องของเพื่อนมากกว่าเพศชาย และเด็กเพศชายจะแสดงพฤติกรรมแบ่งปันมากกว่าเพศหญิง ในทำนองเดียวกันจากงานวิจัยของ เบิร์ช และบิลส์แมน

X (Birch and Billman. 1986 : 387 - 395) แสดงให้เห็นว่า เด็กจะแสดงพฤติกรรม แบ่งปันให้เพื่อนที่คุ้นเคยมากกว่าคนคุ้นเคยน้อยกว่า

จึงกล่าวได้ว่า การแบ่งปันของเด็ก จะเป็นการเสียสละสิ่งของตนเองเป็น เจ้าของ และจะแบ่งปันในสิ่งที่ตนเองไม่ชอบมากกว่าที่ชอบ นอกจากนั้น เด็กจะแสดงพฤติกรรม แบ่งปันเพื่อนมากกว่าผู้อื่น

1.4 แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม

X การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็กเป็นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ให้ เกิดขึ้นกับเด็ก ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2537 : 31 - 36) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมของเด็ก ต้องให้เด็กค่อย ๆ ปรับพฤติกรรมทีละน้อย ด้วยการเสริมแรง เช่น ให้การเสริมแรงเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
2. การพัฒนาพฤติกรรมโดยให้ตัวแบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีจะช่วย ให้เด็กเลียนแบบตาม เด็กมักจะชอบเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อแม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน นักกีฬา นักร้อง ตัวละครในนิทาน และผู้มีชื่อเสียง
3. การให้สัญญาณเตือนพฤติกรรม โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่า เด็กควรทำหรือไม่ ด้วยคำพูดหรือการพยักหน้า เป็นการให้สัญญาณเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก่อนที่เด็กจะทำอะไรลงไป จะดีกว่าการติเตียนเมื่อเด็กทำอะไรผิดลงไปแล้ว

ประมวญ ดิฉินสัน (2527 : 107) กล่าวถึง แนวทางการส่งเสริม พฤติกรรมทางสังคม สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันอย่างเหมาะสม และต่อเนื่องกัน จัดกิจกรรมที่ต้องใช้พลัง และกิจกรรมที่ผ่อนคลายสลับกัน ทำให้เด็กไม่เบื่อหน่าย มีบรรยากาศ การเรียนที่ดี การที่เด็กรู้ตารางกิจกรรมประจำวัน และสิ่งที่ครูคาดหวังให้เด็กทำจะทำให้เกิด ความเป็นระเบียบ และมีความรู้สึกรับผิดชอบ
2. การเสริมแรง การเสริมแรงทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับในการเสริมแรงพฤติกรรมทางสังคมแก่เด็กปฐมวัย ควร

พูดให้ชัดเจนว่า เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ได้อย่างไร เช่น "เธอใจดีจังที่ช่วยมานะเช็ดสิ่งที่หกบนพื้น" คำชมเชยของครูมีคุณค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดี เด็กมักจะเอาอย่าง ในบางครั้งอาจใช้ทำทางแทนการเสริมแรงด้วยวาจาตามความเหมาะสม

3. การให้รางวัล การส่งเสริมความร่วมมือ และการช่วยเหลือกัน นับว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริม ตัวอย่างเช่น "ถ้าแต่ละกลุ่มช่วยกันดูแลห้องให้เรียบร้อยภายใน 5 นาที ครูจะเล่นนันทนาการ ๑ ชั่วโมง 1 เรื่อง" การเสริมแรงที่กล่าวมาเป็นการเสริมแรงจากภายนอกหรือจากผู้อื่น เป็นการกระตุ้นให้เด็กช่วยกันทำงานจนสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาด้านสังคม เพื่อมุ่งให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จโดยตัวเด็กเอง เกิดความพอใจ และภาคภูมิใจในผลงานที่เด็กทำได้ ซึ่งเป็นการเสริมแรงจากภายในโดยตัวเด็กเอง

4. ส่งเสริมความเป็นอิสระ พัฒนาการทางสังคมที่เห็นเด่นชัดในโรงเรียน คือ การที่เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำ ครูควรให้การเสริมแรงในพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกอย่างเหมาะสม เมื่อพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ครูไม่ควรใช้คำพูดที่คุกคาม หรือข่มขู่ แต่ควรบอกกล่าวให้ทุกคนทราบเงื่อนไข เช่น "ใครที่อยู่ใต้โต๊ะที่เรียบร้อยแล้ว แสดงว่าพร้อมที่จะรับประทานอาหารกลางวันแล้ว" หรือ "ใครที่ทำ ผึ่ง เลอะเทอะคนนั้นก็ต้องทำความสะอาด"

5. ส่งเสริมให้เด็กรู้ และสนใจความรู้สึกของผู้อื่น การส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมช่วยเหลือนับว่ามีความเหมาะสม เพราะช่วยให้เด็กเอาใจใส่ในความต้องการของผู้อื่น รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นโดยครูชมเชย ชวนให้เด็กสนใจการกระทำที่แสดงถึงความมีน้ำใจหรือแนะนำให้เด็กแบ่งปัน ร่วมมือ และการช่วยเหลือผู้อื่น

จากแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว ถ้าพ่อแม่หรือครูให้การส่งเสริมอย่างเหมาะสม และต่อเนื่อง จะช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของสังคม และยังเป็นผลดีต่อตัวเด็ก ผู้อื่น และสังคม

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม

1.5.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

เรนโกลด์ และคนอื่น ๆ (Rheingold and others. 1976 : 1148 - 1158) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กทารกในช่วงสองขวบแรกของ

ชีวิต กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กทารกที่ได้รับการเลี้ยงดูอยู่ที่บ้านตามปกติทั่ว ๆ ไป ผู้วิจัยได้ทำการทดลองกับเด็กหลายครั้ง ผลการทดลองพบว่า การแบ่งปัน เป็นกิจกรรมทางคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 เดือน ในสถานการณ์ที่เป็นการเล่นภายในห้องทดลอง เด็กทารก จำนวน 111 คน ได้แบ่งปันสิ่งที่มองเห็น และสิ่งที่สนใจร่วมกับบุคคลอื่น โดยแสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็นสามอย่างด้วยกันคือ การแสดง การให้ และการร่วมเล่น เด็กจะแบ่งปันสิ่งใด ๆ ก็ตามที่ได้มาจากสภาพแวดล้อมกับบิดา มารดา และแม้กับบุคคลอื่นที่เด็กไม่คุ้นเคยมาก่อน การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของผู้ที่ได้รับการแบ่งปันจากเด็ก ตลอดจนความคุ้นเคยของที่เล่นไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กทั้งสิ้น คณะผู้วิจัยได้เสนอเป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีโดยอาศัยผลการวิจัยเป็นพื้นฐานว่า การที่เด็กแสดงพฤติกรรมการแบ่งปันออกมาให้เห็นนับว่า เป็นการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่สำคัญยิ่งทีเดียว

ซาโลเม (Salome, 1979 : 1349) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชายที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่ใช้ในกลุ่ม วิธีการรวมตัวกับเด็กอื่นให้เป็นกลุ่ม และการมีส่วนร่วมเข้าร่วมเล่นในกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4 - 5 ปี จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมครั้งละ 10 นาที จำนวน 7 ครั้ง รวม 70 นาที เป็นการสังเกตเด็กทีละคน ขณะสังเกตได้บันทึกเสียงแล้วนำไปวิเคราะห์พฤติกรรม ผลปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเด็กชาย และเด็กหญิงในวิธีการทั้งสามอย่างที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่า มีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างการเล่นในกลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรมการช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการร่วมมือ

บาร์-ทาล และคนอื่น ๆ (Bar-Tal and others, 1982 : 396 - 402) ได้ทำการศึกษาเชิงสังเกตกับพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย จำนวน 156 คน ที่มีอายุระหว่าง 1 - 3 ปี เด็กแต่ละคนได้รับการสังเกต 3 ครั้ง ๆ ละ 10 นาที ในระหว่างกิจกรรมการเล่นอิสระ ในการสังเกต ผู้สังเกตได้ลงทะเบียนพฤติกรรมการช่วยเหลือแต่ละอย่างที่เด็กแสดงออกมาไม่ว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือนั้นจะเป็นพฤติกรรมที่เด็กได้แสดงออกมาจริง ๆ หรือแสดงออกมาในการเล่นแบบสร้างจินตนาการ ผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปแล้วพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กไม่ได้เพิ่มขึ้นตามอายุ แต่เด็กจะแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เป็นการเล่นแบบสร้างจินตนาการน้อยลง และแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือจริง ๆ ออกมามากขึ้น และเด็กช่วยเหลือเพื่อนด้วยการปลอมใจในสถานการณ์

จริง ๆ มากครั้งขึ้น แต่ช่วยเหลือด้วยการให้สิ่งของแก่เพื่อนในสถานการณ์จริงน้อยลงเมื่อมีอายุมากขึ้น

1.5.2 งานวิจัยในประเทศ

ธีราพร กลุณานันท์ (2530 : 60 - 82) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องผลการเล่นต่างกลุ่มอายุที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยศึกษากับเด็กอายุ 4 - 5 ปี จำนวน 18 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม เล่นกับต่างกลุ่มอายุดังนี้ กลุ่มที่ 1 เล่นกับเด็กอายุ 3 - 4 ปี กลุ่มที่ 2 เล่นกับเด็ก อายุ 4 - 5 ปี กลุ่มที่ 3 เล่นกับเด็กอายุ 5 - 6 ปี ในสถานการณ์การเล่น 3 แบบ คือ การเล่นบล็อก การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ และการเล่นทราย เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ในขณะที่เด็กเล่นในแต่ละสถานการณ์ จะมีการบันทึก เทป และนำมาถอดพฤติกรรมทางสังคมบันทึกลงในแบบบันทึกพฤติกรรมภายหลัง ผลการศึกษา พบว่า (1) การเล่นต่างกลุ่มอายุ ทำให้พฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม แตกต่าง กันดังนี้ กลุ่มที่ 1 มีพฤติกรรมการเล่นเป็นผู้นำ และการร่วมมือสูงขึ้น แต่พฤติกรรมการเล่นตาม ลดลง กลุ่มที่ 2 มีพฤติกรรมการเล่นตาม และการร่วมมือสูงขึ้น แต่พฤติกรรมการเล่นเป็นผู้นำ ลดลง กลุ่มที่ 3 มีพฤติกรรมการเล่นเป็นผู้นำสูงขึ้น (2) การเล่นต่างกลุ่มอายุ ทำให้พฤติกรรม ทางสังคมของกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่มสูงขึ้น ได้แก่ พฤติกรรมการเข้ากลุ่ม พฤติกรรมการใช้ สิทธิของตน พฤติกรรมการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า พฤติกรรมการมองการกระทำของตน และ พฤติกรรมการป้องกันตนเอง

ศุภกุล เกียรติสุนทร (2532 : 58 - 66) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนกับพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 34 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล แยกเป็น 2 ส่วน คือ การเป็นที่ยอมรับ ของเพื่อน วัดโดยใช้เทคนิคทางสังคมมิติ (Sociometric Techniques) ส่วนพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัย วัดจากการสังเกตพฤติกรรมเด็ก ครั้งละ 10 นาที 5 ครั้ง รวม 50 นาที ในการสังเกตจะใช้เวลาในช่วงกิจกรรมการเล่นอย่างอิสระเข้า และบ่าย และเวลาที่เด็กเล่นหรือพักช่วงเช้านอกห้องเรียน พักกลางวัน และบ่ายก่อนกลับบ้าน ผลการศึกษาพบว่า การเป็นที่ยอมรับของเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการช่วยเหลือ ที่เกิดจากเด็กเป็นผู้ริเริ่มเอง และจากการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า เด็กจะเกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือ เมื่อมีการส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นบทบาทสมมติ การฟังนิทาน

ที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือ และการจัดกิจกรรมการเล่นที่เปิดโอกาสให้เด็กมีคู่ปฏิสัมพันธ์ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน เช่น การเล่นเกม การเล่นตามมุมเล่นต่าง ๆ

จันทรเพ็ญ สุภาพล (2535 : 73) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ โดยศึกษากับเด็กอายุ 5 - 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มเด็กที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ จำนวน 15 คน และกลุ่มเด็กที่ได้รับฟังนิทานประกอบภาพ ควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ 15 คน ได้เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมทางสังคม ด้านการช่วยเหลือ การแบ่งปัน การร่วมมือ และด้านความเอื้อเฟื้อในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง แล้วบันทึกคะแนนลงในแบบสังเกตที่ จันทรเพ็ญ สุภาพล ได้สร้างขึ้นผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเด็กที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ มีพฤติกรรมทางสังคมดีกว่ากลุ่มเด็กที่ได้ฟังนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ

บังอร จาปา (2538 : 74) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา โดยศึกษากับเด็กอายุ 5 - 6 ปี ชั้นเด็กเล็ก จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบเจาะจง จำนวน 30 คน กับกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบปกติ จำนวน 30 คน การเล่นมุมบ้านมีลักษณะเป็นการเล่นสมมติ และใช้แบบทดสอบวัดพฤติกรรมการช่วยเหลือ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบเจาะจง มีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงกว่า กลุ่มเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นมุมบ้านแบบปกติ

สุทธิพรณ อีรพงศ์ (2534 : 70 - 73) ได้ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และแบบครุไม่มีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5 - 6 ปี จำนวน 28 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัย และเครื่องมือทดสอบพฤติกรรมการร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมมีพฤติกรรมการร่วมมือสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุไม่มีส่วนร่วม

จากเอกสาร และงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยทั้งด้าน การช่วยเหลือ การร่วมมือ รวมทั้งการแบ่งปัน เกิดขึ้นในขณะที่เด็กได้เล่นกับเพื่อน หรือทำกิจกรรมอื่นด้วยตนเองกับเพื่อน ๆ จากการที่เด็กเล่นด้วยกัน ทำกิจกรรมด้วยกันกับเพื่อน เด็กจะรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ และเอาใจใส่ในความต้องการของผู้อื่นเพิ่มขึ้น เป็นการแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวของเด็ก เป็นพัฒนาการทางด้านสังคม ซึ่งมีความสำคัญต่อบุคคล เพราะบุคคลต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในสังคมต่อไป ดังนั้น เด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาการทางสังคม โดยการจัดกิจกรรม และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับเด็ก เช่น กิจกรรมการเล่นต่าง ๆ รวมทั้งการเล่นสมมติ เพื่อให้เด็กได้มีพฤติกรรมที่สนับสนุนทางสังคม เช่น การช่วยเหลือ การร่วมมือ การแบ่งปัน อันจะเป็นพื้นฐานในการสร้างบุคลิกภาพที่ดีต่อไป

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

2.1 ความหมายของการเล่น

แมค (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526 : 361 ; อ้างอิงมาจาก Mack, n.d.) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม การเล่นของเด็ก เปรียบได้กับการทำงานของผู้ใหญ่จะต่างกันตรงที่ผู้ใหญ่ทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ แต่การเล่นของเด็กจะจบลงในตัวเอง โดยมิได้มุ่งหวังสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นอกเหนือไปจากความพอใจตามธรรมชาติ

รูคอล์ฟ และโคเฮน (Rudolph and Cohen, 1984 : 95) กล่าวถึงการเล่นว่า การเล่นเป็นกระบวนการของพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และสังคม ซึ่งการเล่น มีองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. การเล่นนำไปสู่การค้นพบเหตุผล และความคิด
2. การเล่นเป็นการเชื่อมโยงระหว่างเด็กกับสังคม
3. การเล่นเป็นการนำเด็กไปสู่ภาวะความสมดุลย์ทางอารมณ์

✕ จีวีวรรณ กินาวงศ์ (2533 : 112) ให้ความหมายการเล่นของเด็กว่าเป็นกิจกรรมหรือการกระทำใด ๆ ที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็ก เพราะการเล่นเกิดจากความสมัครใจของเด็กเอง ไม่มีการบังคับใด ๆ ทั้งสิ้น ลักษณะและประเภทของการเล่นแต่ละอย่างย่อมจะแตกต่างกันออกไปตามวัย และความต้องการของเด็ก

✕ บุญเยี่ยม จิตรดอน (2524 : 92 - 93) ได้สรุปความหมายของการเล่นไว้ดังนี้

1. การเล่น คือ การใช้กำลังที่เหลือใช้ให้เป็นประโยชน์
2. การเล่น คือ การพักผ่อน ขณะที่เด็กเล่น เด็กได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ได้พักผ่อนไปในตัว

3. การเล่นเป็นการเตรียมเด็กสำหรับชีวิตในอนาคต เพื่อฝึกเด็กให้รู้จักหน้าที่ที่จะต้องกระทำในอนาคต

นิรมล ชยตสาหกิจ (2524 : 1) ได้กล่าวถึง การเล่นว่า เป็นการกระทำที่เป็นผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดของเด็ก การเล่นเป็นการปรับตัวเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งรอบตัว และนำข้อมูลความรู้ และเข้าใจไปสะสมไว้ในโครงสร้างทางสติปัญญา เพื่อปรับขยายโครงสร้างเดิมให้กว้างใหญ่ขึ้น อันเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะรับการเรียนรู้ต่อไป

จากแนวความคิดดังกล่าว จะเห็นว่า การเล่น หมายถึง กิจกรรมที่เด็กเล่นด้วยความสนใจ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในขณะที่เด็กเล่น เด็กจะเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพของเด็กในวันนี้ และในอนาคตข้างหน้า

2.2 ความสำคัญของการเล่น

✕ เพียเจต์ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2528 :12 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. n.d.) ได้กล่าวไว้ว่า การเล่นจะมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญา จากการเล่นเด็กจะสามารถแยกแยะสิ่งต่าง ๆ จากสิ่งเร้าได้ และขณะที่เด็กตอบสนองสิ่งเร้า เด็กจะสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาในสมองได้ เพียเจต์ ได้กล่าวถึงการเล่นไว้ 3 ประการคือ

1. บทบาทของการเล่น คือ การระบายอารมณ์
2. การเล่นช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่ป็นนามธรรม
3. การเล่นเป็นการเรียนรู้ทางสังคม

วรารณ รักรวิชัย (2523 : 123) ได้กล่าวถึงการเล่นว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา เพราะการเล่นเป็นกระบวนการเรียนรู้

ของเด็ก เพื่อจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ การค้นคว้า การสำรวจ และการทดลองสิ่งต่าง ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับตนเอง และเพื่อช่วยในการพัฒนาการเจริญเติบโตทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้เป็นผู้มีความสามารถที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

เกษลดา มานะจุติ (2529 : 2 - 3) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเล่น ของเด็กว่า ช่วยให้เกิดการพัฒนาในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ โดยผ่านขบวนการค้นคว้า สำรวจ ทดลอง ใช้กล้ามเนื้อ ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ตา มือ หู จมูก ปาก ให้ประสานกันจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งไม่มีวิธีการอื่นใดจะสอนได้ดีเท่า
2. ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมชาวปัญญาจากการเล่น เด็กจะเกิดความคิดริเริ่มแปลก ๆ ใหม่ ๆ รู้จักใช้สติปัญญาประยุกต์ ปรับปรุง เพื่อสร้างสรรค์ ผลงานทางการเล่นที่ไม่ซ้ำซากอยู่เช่นเดิม หรือเลียนแบบจากตัวอย่างที่เคยพบเห็นแต่อย่างเดียว
3. ช่วยให้เกิดทักษะทางสังคมอันเป็นพื้นฐานที่จะช่วยปลูกฝังให้เด็ก มีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม รู้จักการสับเปลี่ยนรอคอย รอบคอบ วางแผน เสียสละ ให้อภัย และปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีน้ำใจต่อกันและกัน
4. ช่วยให้เกิดการระบายอารมณ์ ลดความตึงเครียดหรือสับสนทางอารมณ์ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากสภาพขัดแย้งของสิ่งแวดล้อม ในระหว่างที่เด็กเล่น อารมณ์ขุ่นมัว ความคับข้องใจ อารมณ์โกรธ ความเสียใจ ผิดหวัง จะได้รับการระบายออก เป็นการช่วยปรับอารมณ์ของเด็กให้กลับสู่ภาวะปกติได้
5. ช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ขึ้น จากกิจกรรมการเล่น เด็กจะได้เคลื่อนไหว แขน ขา และอวัยวะทุกส่วนในร่างกาย ทำให้สามารถทำงานประสานสัมพันธ์กันได้ดี มีทักษะความคล่องแคล่วว่องไว มีความแข็งแรงมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ทรธชา นิลวิเชียร (2535 : 85 - 86) ได้สรุปคุณค่าของการเล่นได้ดังนี้

1. การเล่นเป็นส่วนสำคัญของชีวิตเด็กเล็ก มีคุณค่าต่อการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. การเล่นช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในขณะที่เด็กเล่นด้วยกัน เด็กจะเรียนรู้การแบ่งปัน การเล่นด้วยกันกับเพื่อน เรียนรู้การระงับรักษาของเล่นกับเพื่อน และการเรียนรู้การเข้าสังคม

3. การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้จากการคิดแปลง คิดยืดหยุ่น เช่น การนำเชือกมาผูกแทนชิงช้า ปีนเล่นบนก้อนหินแทนการปีนเล่นบนเครื่องเล่นในโรงยิม ใช้ก้อนกล้วยมาสมมติเป็นไม้ เป็นต้น

4. การเล่น ทำให้เด็กเรียนรู้การรอคอย ฝึกความอดทน ซึ่งจะเป็นลักษณะนิสัยที่ดีตัว และเป็นประโยชน์ต่อเด็กในอนาคต

5. การเล่นบทบาทต่าง ๆ ของบุคคลในชุมชน ทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กคิดถึงอนาคต และบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

6. การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้ และพัฒนาความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่เล่นสวมบทบาทผู้อื่น เด็กจะเริ่มเข้าใจว่า คนอื่นรู้สึกอย่างไร เมื่อมีความทุกข์หรือมีความสุข

7. การเล่นสมมติ จะช่วยให้เด็กฝึกจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะสร้างภาพพจน์ เรื่องราวต่าง ๆ แม้แต่เรื่องในใจของตนเอง เด็กจะเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ เสียงพูด ตลอดจนการเคลื่อนไหวของคนและสัตว์ เด็กจะค้นคว้าวิชาการใหม่ ๆ ในการเล่น วัสดุสิ่งของ เด็กจะเป็นใคร ไปไหน ทำอะไรก็ได้ในจินตนาการของตน เด็กจะเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และเรียนรู้ที่จะแยกออกจาก อะไรเป็นความจริง และอะไรเป็นความฝัน

สรุปได้ว่า การเล่นเป็นหัวใจ และมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เป็นโอกาสที่เด็กจะได้เรียนรู้ มีคุณค่าต่อการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน นอกจากนั้นการเล่นยังช่วยให้เด็กฝึกจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนช่วยให้เด็กเกิดทักษะทางสังคมอันเป็นการเตรียมประสบการณ์เพื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.3 ทฤษฎีการเล่น

กรณี ครุฑรัตน์ะ (2535 : 13 - 16) ได้รวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่น สรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีการเล่นแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่มทฤษฎี ได้แก่

2.3.1 ทฤษฎีการเล่นแบบเดิม (Classical Theories of Play)

1. ทฤษฎีพลังงานเหลือใช้ (Surplus Energy Theory)

ทฤษฎีพลังงานเหลือใช้นี้ พัฒนาโดย คาร์ล กรูส (Karl Groos) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า อินทรีย์จะใช้พลังงานไปประกอบกิจกรรมเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ อันได้แก่ การทำงานหรือเพื่อไปประกอบกิจกรรมที่ไม่มีเป้าหมายอันได้แก่ การเล่น แต่ว่าการเล่นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่ออินทรีย์มีพลังงานเหลือใช้จากการประกอบกรงานแล้ว นั่นคืออินทรีย์จะต้องใช้พลังงานในการทำงานก่อน แล้วจึงนำพลังงานที่เหลือมาใช้ในการเล่น

2. ทฤษฎีผ่อนคลาย (Relaxation Theory) แพทริก

(Patrick) พัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดที่ว่า การเล่นนั้นสามารถสนองความต้องการที่จะผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์

3. ทฤษฎีการทำซ้ำ (Recapitulation Theory) ทฤษฎีนี้ได้รับ

แนวความคิดมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วิน (Darwin) การเล่นของมนุษย์ถือได้ว่าเป็นมรดกที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษของมนุษย์นั่นเอง ทฤษฎีนี้ไม่สามารถนำมาอธิบายในรูปแบบของการเล่นใหม่ ๆ ของเด็กได้

4. ทฤษฎีการเล่นโดยสัญชาตญาณ (Instinct Practice

Theory) โดย คาร์ล กรูส (Karl Groos) แนวคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเล่นเป็นลักษณะของสัญชาตญาณเพื่อที่จะฝึกให้เตรียมตัวสำหรับชีวิตในอนาคต และประสบการณ์ในการเล่นจะมีผลต่อชีวิตในอนาคตของเด็กอีกด้วย

2.3.2 กลุ่มทฤษฎีการเล่นร่วมสมัย (Contemporary Theories of Play) ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์นี้มี ฟรอยด์ (Freud)

และอีริกสัน (Erikson) เป็นผู้นำกลุ่ม ทฤษฎีนี้มุ่งที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ มองการเล่นในแง่ของพฤติกรรมของความรู้สึก ฟรอยด์กล่าวว่า การเล่นนั้นเกิดจากความต้องการ ความพึงพอใจ ซึ่งการที่เด็กจะบรรลุถึงความพึงพอใจได้นั้น จะต้องสนองด้วยการเล่นนั่นเอง ฟรอยด์ยังได้มองเห็นอีกว่า การเล่นนั้นมีคุณค่าอย่างมากในแง่ของการบำบัด เพราะการเล่นจะทำให้เด็กสามารถลดความไม่พึงพอใจอันเกิดจากประสบการณ์ได้ ต่อมาอีริกสัน ได้ขยายผลงานของฟรอยด์ เพื่อให้เข้าใจการเล่นของเด็กมากยิ่งขึ้น ซึ่งเขาได้อธิบายการเล่นของเด็กว่าเป็นการพัฒนาการตามขั้นตอนเด็กจะเข้าใจเกี่ยวกับโลกที่เขาอยู่โดยการพบสิ่งใหม่ ๆ และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เขาแบ่งขั้นตอนของการพัฒนาการเล่นของเด็กออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การเล่นเกี่ยวกับตนเอง การเล่นชนิดนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยที่ศูนย์กลางของการเล่นนั้นอยู่ที่ตัวของเด็กเอง โดยการเล่นเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายซ้ำ ๆ ตลอดจนถึงเสียงซ้ำ ๆ เป็นต้น ต่อมาเด็กทารกจะมุ่งความสนใจในการเล่นออกไปที่คนอื่นหรือสิ่งของอื่น ๆ การเล่นเกี่ยวกับตนเองนั้น เป็นการเริ่มต้นที่จะเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ ที่เขาอยู่

ขั้นที่ 2 การเล่นในโลกของเด็ก เด็กจะเล่นกับของเล่น และวัตถุต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวโลกของสิ่งของนั้น มีกฎเกณฑ์บางอย่างที่เด็กจะต้องเรียนรู้ เช่น ของนั้นอาจจะแตกสลายได้ ของนั้นอาจจะเป็นของคนอื่นได้ อีกทั้งอาจถูกควบคุมโดยผู้อื่นที่เหนือกว่าได้

ขั้นที่ 3 การเล่นในสังคม เริ่มเมื่อเด็กมีอายุในช่วงที่จะเข้าสู่สถานศึกษาปฐมวัย เด็กเริ่มเข้าสู่สังคมที่กว้างกว่า รู้จักการแบ่งปันของเล่นกับผู้อื่น ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของพัฒนาการการเล่น แต่ทว่าความสำเร็จในการพัฒนาขั้นตอนนี้เป็นผลเนื่องมาจากความสำเร็จในการพัฒนาในสองขั้นตอนแรก ขั้นนี้เด็กจะต้องเรียนรู้ว่าเมื่อไรเล่นคนเดียว และเมื่อไรควรจะเล่นกับผู้อื่น

อิริคสันสรุปว่า การเล่นมีลักษณะโดยเฉพาะ และมีความหมายต่อบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคน ซึ่งความหมายของการเล่นนั้นสามารถสังเกตได้จากรูปแบบ เนื้อหา คำพูด และความรู้สึกเกี่ยวกับการเล่นด้วย

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ทฤษฎีนี้ มี เพียเจต์ (Piaget) เป็นผู้นำ โดยเน้นที่กระบวนการ และเนื้อหาของการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์มองการเล่นเป็นกระบวนการพัฒนาการทางสติปัญญา และลักษณะของการเล่นนั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเล่นของเด็กจะเริ่มจากการเล่นโดยใช้ประสาทสัมผัส (Sensorimotor Play) ซึ่งจะมีพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นการสำรวจจับต้องวัตถุ นับว่าเป็นการฝึกเล่น และพัฒนาการเล่นควบคู่ไปกับการพัฒนาทางสติปัญญา ขั้นการแก้ปัญหาด้วยการกระทำ (Sensorimotor) การเล่นชนิดนี้จะยุติลงเมื่อเด็กอายุประมาณ 2 ขวบ ต่อมาเด็กจะเริ่มเล่นเกี่ยวกับการสร้าง (Constructive Play) เด็กจะเริ่มรู้จักนำเอาสิ่งของมาสร้างให้เป็นสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา ซึ่งนับว่าเป็นการเล่นที่มีวัตถุประสงค์ ส่วนการเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Play) จะเกิดขึ้นในช่วงที่เด็กมีอายุปลาย ๆ 2 ขวบ และจะพัฒนา

ได้อย่างเต็มที่เมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 3 - 4 ขวบ การที่เด็กจะเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ได้ ก็ต่อเมื่อสติปัญญาของเด็กได้พัฒนาอย่างเป็นระบบระเบียบแล้ว โดยที่เด็กจะสามารถใช้สัญลักษณ์ และอ้างอิงวัตถุที่ไม่มีอยู่ในขณะนั้นได้โดยใช้ภาษา และทำท่วงท่าในการแสดงออกถึงความคิดนั้น ๆ

จากทฤษฎีการเล่นทั้ง 2 ทฤษฎีที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การเล่นเป็นธรรมชาติ ของเด็กที่มีความต้องการจะเล่นเพื่อเป็นการสนองความต้องการ และความพึงพอใจของคน เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการเล่นตามลำดับขั้น โดยเริ่มจากการเล่นเกี่ยวกับตนเองก่อน ไปสู่การเล่นวัตถุ และในการเล่นขั้นสุดท้าย คือ การเล่นร่วมกับผู้อื่น โดยมีการใช้วัตถุมาเป็น สัญลักษณ์ในการประกอบการเล่น ทำให้เด็กได้เรียนรู้ และนำผลมาใช้ในการสังเกตจริง เรียนรู้การปรับตัวจากการได้เล่นกับผู้อื่น การเล่นเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน

2.4 พัฒนาการการเล่นที่เกี่ยวข้องกับสังคม

แฮมมอนด์ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2528 : 14 ; อ้างอิงมาจาก Hammond. 1967) ได้กล่าวถึงพัฒนาการ การเล่นของเด็กที่เกี่ยวข้องกับสังคมไว้ 4 ประการ คือ

1. การเล่นคนเดียว (Solitary Play) เป็นชนิดการเล่นเมื่อเด็กรู้จัก เล่นจนถึงอายุราว 2 ปี ซึ่งการเล่นในระยะนี้จะเป็นการเล่นที่เด็กเล่นตามลำพังคนเดียว เพราะพัฒนาการทางภาษาของเด็กยังไม่อยู่ในขั้นที่จะใช้ภาษาเป็นสื่อกลางให้ผู้อื่นเข้าใจได้
2. การเล่นคู่ขนาน (Parallel Play) การเล่นในลักษณะนี้จะเริ่มต้นเมื่อ อายุ 2 ปี โดยเด็กพอใจที่จะเล่นตามลำพัง แต่มีผู้อื่นหรือเด็กอื่นเล่นอยู่ข้าง ๆ แต่ต่างคน ต่างเล่น
3. การเล่นโดยมีผู้อื่นเป็นส่วนประกอบ (Complementary Play) เมื่อ เด็กอายุ 3 ปี จะเริ่มสนใจที่จะเล่นกับเด็กอื่น 2 - 3 คน แต่กิจกรรมและกลุ่มมักเปลี่ยนบ่อย ซึ่งก็เซล (Gese11) กล่าวว่า ในช่วงนี้การเล่นสมมติ และจินตนาการ จะเริ่มเข้ามามีบทบาท ในการเล่นของเด็ก

เมื่อเด็กอายุ 4 ปี จะเริ่มเล่นเป็นกลุ่มที่มีเพศเดียวกันประมาณ 2 - 3 คน แต่เด็กยังไม่สามารถจะปรับตัว และมีส่วนร่วมกับกลุ่มได้ เขามักแสดงตัวว่าเป็นหัวหน้า คนอื่น และผู้อื่นเป็นส่วนประกอบ กิจกรรมการเล่นในช่วงนี้จะเป็นกิจกรรมเฉพาะอย่าง โดย

เด็กจะเริ่มรู้จักเล่นของเล่นในทางสร้างสรรค์ และรู้จักใช้เครื่องแต่งกายในการเล่นบทบาทสมมติ

4. การเล่นเป็นกลุ่ม (Group Play หรือ Cooperative Play) การเล่นในช่วงนี้เริ่มเมื่อเด็กอายุ 5 ปี โดยเด็กจะเล่นร่วมกับผู้อื่นได้จำนวน 2 - 5 คน เด็กเริ่มรู้จักบทบาทการรวมกลุ่มมากขึ้น เช่น รู้จักขอร้อง บอกกล่าว การเล่นสมมติ จะเริ่มแสดงออกในทางสร้างสรรค์มากขึ้น ในช่วงนี้เด็กจะชอบปีนป่าย และชอบเครื่องเล่นที่จะต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่ และเครื่องเล่นสนาม

สรุปได้ว่า เด็กมีพัฒนาการการเล่นตามลำดับขั้น ซึ่งสัมพันธ์และเป็นไปตามอายุของเด็ก เริ่มตั้งแต่การเล่นคนเดียวเมื่ออายุ 2 ปี จนถึงการเล่นเป็นกลุ่ม จำนวน 2 - 5 คนได้ เมื่อเริ่มมีอายุ 5 ปี มีการเล่นสมมติกับเพื่อน เป็นการแสดงออกในทางจินตนาการสร้างสรรค์ และพร้อม ๆ กับการปรับตัว ซึ่งเป็นพัฒนาการการเล่นขั้นสูงสุดของเด็กปฐมวัย

2.5 ประเภทของการเล่น

การเล่นของเด็ก ได้มีผู้จัดประเภทของการเล่นไว้แตกต่างกันดังนี้

✧ ศรีสวัสดิ์ วรรณศิลป์ (2520 : 12 - 16) ได้สรุปการเล่นไว้

6 ประเภท ได้แก่

1. การเล่นเพื่อการค้นคว้า เป็นการเล่นที่เด็กใช้ประสาทสัมผัสในการทดลองหยิบจับ ตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว เนื่องจากเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น ทำให้เด็กได้เรียนรู้ รูปร่าง ขนาด ความหมายละเอียดของวัตถุ ความแตกต่างของเสียง สังเกต ความแก่อ่อนของสี เป็นต้น

2. การเล่นที่ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทักษะทางมือ เป็นการเล่นที่เด็กนำสิ่งของต่าง ๆ มาประกอบเป็นของเล่นอย่างง่าย ๆ ได้ ซึ่งการกระทำนั้นทำให้เด็กได้รับความสุข ความพอใจ

3. การเล่นเป็นละคร หรือจินตนาการ เป็นการเลียนแบบจากสิ่งที่เห็นในชีวิตประจำวัน เด็กจะดัดแปลงสถานที่เล่นให้เป็นสถานที่ตามความคิดของเขาเอง และนำสิ่งของต่าง ๆ มาดัดแปลงให้เป็นตามความคิดของเขาเอง

4. การเล่นออกกำลังกาย เป็นการเล่นที่ใช้พลังร่างกาย ซึ่งเด็กจะมาเล่นร่วมกัน ต้องเคารพกฎของการเล่น เรียนรู้ การแพ้ชนะ และทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดี

5. การเล่นเกมในบ้าน เป็นการเล่นร่วมกับพี่ ๆ น้อง ๆ ภายในครอบครัว

6. การเล่นช่วยให้เกิดพัฒนาการจากการดู ฟัง สังเกต เป็นการเล่นที่อาศัยการดูคนอื่นเล่น หรือผู้ใหญ่ทำงานหรือสังเกตการแสดงท่าทางของสัตว์ หรือชอบที่จะฟังเรื่องราวต่าง ๆ ฟังเพลง นิทานจึงทำให้เกิดความเพลิดเพลิน และสนุกสนานได้

*จันทร์ คุปตะวาทิน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2532 : 393 - 394) ได้จัดแยกประเภทการเล่น ตามลักษณะ วิธีเล่นที่ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็ก ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การเล่นที่ส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหว จะทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง รู้จักวิธีควบคุมกล้ามเนื้อของตนเองให้ทำงานประสานกันดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง และสามารถพึ่งตนเองได้ การเล่นประเภทนี้ ได้แก่ การเคลื่อนไหวให้เข้าจังหวะและดนตรี การเล่นกับเครื่องเล่นในสนาม การเล่นวิ่งกระโดดอย่างอิสระ และการเล่นเคลื่อนไหว ศา และมือ เป็นต้น

2. การเล่นเลียนแบบ เป็นการเล่นที่เด็กชอบมาก เด็กจะเล่นเลียนแบบจากสิ่งแวดล้อมใกล้ ๆ ตัวเด็ก และจากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้แก่ การเล่นเลียนแบบชีวิตในบ้าน เช่น เล่นเป็นพ่อ แม่ เล่นเลี้ยงน้อง เล่นหม้อข้าวหม้อแกง หรือการเล่นเลียนแบบบุคคลที่เด็กรู้จัก เช่น เล่นเป็นตำรวจ ครู หมอ พ่อค้าแม่ค้า ดาราโทรทัศน์ที่เด็กชอบ เป็นต้น

3. การเล่นตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเล่นที่เด็กได้พัฒนาตัวเองสูงขึ้นมาอีกจากการเล่นอื่น ๆ ซึ่งจะพบในเด็กที่มีอายุ 4 - 5 ปี การเล่นของเด็กในวันนี้จะมีวิธีแสดงถึงการใช้ความคิด แสดงออกซึ่งความสามารถที่มีอยู่ในตัว เช่น การเล่นทราย เด็กพยายามก่อทรายให้เป็นสิ่งต่าง ๆ ที่มีความหมาย เช่น ปราสาทราชวัง บ่อน้ำ ค่าย อุโมงค์ ให้รถไหลลง เป็นต้น

4. การเล่นที่ส่งเสริมทักษะทางภาษา ครู และผู้ปกครองสามารถส่งเสริมให้เด็กสนุกกับการใช้ภาษาให้มากขึ้นโดยการอ่านนิทานให้เด็กฟัง ให้เด็กเล่นนิ้วมือ โดยสมมตินิ้วมือเป็นสิ่งต่าง ๆ แล้วให้เด็กพูด และทำนิ้วประกอบเรื่องที่พูด เล่นทายปัญหาอะไรเอ่ย เล่นร้องเพลง และทำท่าประกอบ หรือเล่นแสดงตามเรื่องในนิทาน เป็นต้น

ทวีพร ณ นคร (2533 : 35 - 37) ได้รวบรวมและกล่าวถึง การเล่น ได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ การเล่นแบบอิสระ การเล่นแบบชี้แนะ และการเล่นแบบกึ่งชี้แนะ

การเล่นแบบอิสระ (Unstructured/Free Play) เป็นการเล่นที่มีลักษณะเปิดกว้าง ทำให้เด็กมีโอกาสตัดสินใจ เกิดการค้นพบ และได้จินตนาการในการเล่น การเล่นดังกล่าวควรได้รับความสนใจ เพราะสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

การเล่นแบบชี้แนะ (Structured Play) เป็นการเล่นที่มีการกำหนดแบบแผนครูเป็นผู้แนะนำ และจัดเตรียมอุปกรณ์ให้แก่เด็ก (ทวีพร ฌ นคร. 2533 : 36 - 37 ; อ้างอิงมาจาก Neuman. 1971 : 623 ; Spodek. 1972 : 202 - 213) การชี้แนะจะเป็นส่วนหนึ่งที่อาจจะส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้ในบางโอกาสที่เหมาะสม

การเล่นแบบกึ่งชี้แนะ (Semi Structured Play) เป็นการเล่นที่อยู่ในสถานการณ์ระหว่างการเล่นแบบอิสระ กับการเล่นแบบชี้แนะ กล่าวคือ เป็นการเล่นที่让孩子เล่นอย่างอิสระซึ่งเด็กสามารถที่จะเลือกของเล่นได้อย่างเสรี แต่ในระหว่างที่เด็กเล่นอยู่ครูจะสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็ก แล้วจะเข้าไปพูดคุย หรือเล่นร่วมกับเด็กในโอกาสที่เหมาะสม

โคลัมบัส (เขาวา เดชะคุปต์. 2528 : 19 - 20 ; อ้างอิงมาจาก Kolumbus. 1979) ได้แบ่งชนิดของการเล่นออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การเล่นอย่างอิสระ (Free Play) และการเล่นสมมติ (Dramatic Play)

1. การเล่นอย่างอิสระ (Free Play) เป็นการเล่นซึ่งเด็กมีอิสระในการเลือกเล่นตามลำพัง หรือเล่นเป็นกลุ่มตามที่เด็กสนใจ

2. การเล่นสมมติ (Dramatic Play) หรือการเล่นสมมติบทบาททางสังคม (Social Dramatic Play) เป็นการเลียนแบบผู้ใหญ่ การเล่นชนิดนี้เด็กมีอิสระที่จะคิด และใช้จินตนาการได้อย่างเสรี เมื่อเด็กเล่นสมมติเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 โครงสร้างของสังคม
- 2.2 ได้มีโอกาสระบายอารมณ์
- 2.3 ปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
- 2.4 เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและใช้จินตนาการ

จากการที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงประเภทของการเล่น สรุปได้ว่า การเล่นแต่ละประเภท ทำให้เด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นวัตถุ และบุคคลขึ้นอยู่กับความพอใจของเด็กว่าต้องการเล่นแบบใด ซึ่งการเล่นแต่ละประเภทนั้นล้วนส่งเสริมพัฒนาการ

ของเด็กทั้งสิ้น ครูสามารถจัดให้เด็กได้เล่นตามจุดมุ่งหมาย และอาจเข้าไปมีบทบาทในรูปแบบการเล่นแบบชี้แนะ แบบกึ่งชี้แนะ หรือเด็กเล่นโดยอิสระ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติกิจกรรมการเล่นเป็นลักษณะอย่างไร และต้องการพัฒนาพฤติกรรมเด็กด้านใด

2.6 การเล่นเกม

การเล่นเป็นการแสดงออกถึงจินตนาการของเด็ก ทำให้เด็กได้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อม นอกจากนั้นการเล่นเป็นการเตรียมตัวสำหรับชีวิตในอนาคตของเด็กอีกด้วย

* (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536 : 119 ; อ้างอิงมาจาก Lowenfeld, 1967) การเล่นประเภทหนึ่งที่นักจิตวิทยา นักมนุษยวิทยา และนักการศึกษา มีความเห็นพ้องต้องกันว่า มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการทางความคิด และทางสังคมของเด็กคือ การเล่นสมมติ

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทรรศนะต่อการเล่นเกมสมมติที่น่าสนใจไว้ดังนี้

* เพียเจต์ (Piaget, 1962 : 161 - 168) กล่าวว่า การเล่นสมมติเป็นทางนำไปสู่การเจริญเติบโตทางสติปัญญา และเพิ่มความสามารถในการแยกแยะระหว่างจินตนาการ และความเป็นจริง การเล่นสมมติเป็นขั้นตอนแห่งการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีทางของความคิดเชิงเหตุผลที่สมบูรณ์

* รูบิน และคนอื่น ๆ (Rubin and others, 1983 : 753) กล่าวถึงการเล่นสมมติว่า มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการทางความคิด และทางสังคมของเด็ก นอกจากนี้ยังเชื่อว่าการเล่นเกมให้โอกาสเด็กเปลี่ยนวัตถุ และสถานการณ์ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ทำให้เด็กเข้าใจเอกลักษณ์ และสถานะที่เริ่มต้นได้ กระบวนการคิดในการเล่นแบบสมมติเน้นทักษะให้คิดพิจารณาสิ่งของ และสถานการณ์ต่าง ๆ หลาย ๆ ด้านในเวลาเดียวกัน

ซิงเกอร์ และซิงเกอร์ (เกชรา กาภูมิประเสริฐ, 2529 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Singer and Singer, 1976) อธิบายว่า การเล่นแบบสมมติ อาจพัฒนาความสามารถในการใช้จินตนาการ ซึ่งจำเป็นสำหรับการตัดแปลงความคิดเกี่ยวกับอดีตและอนาคต กิจกรรมสมมติจะถูกเชื่อมโยงอย่างเห็นวามแน่นกับการเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ และผลพลอยได้อื่นของการเล่นเกมสมมติคือ ทำให้เกิดความคิดทางนามธรรม (Abstract Thinking)

โคเวน และแมค คูน-นิโคลิส (Cowan. 1978 : 49 and Mc Cune-Nicolish. 1981 : 786 - 787) กล่าวว่า การเล่นสมมติเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะดังนี้

1. การกระทำกิจกรรมที่คุ้นเคย หรือกิจกรรมที่กระทำเสมอ ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยปราศจากวัตถุประสงค์ที่จำเป็นต้องใช้ในการกระทำกิจกรรมนั้น เช่น การแสดงท่าทางตักอาหารเข้าปากตนเองโดยไม่มีจาน และช้อน
2. การกระทำกิจกรรม ซึ่งอาจจะไม่ให้ผลตามที่ควรจะเป็นไปตามปกติ เช่น การเล่นแบบสมมติ ทำท่าเอากระเป๋าล้องแขน โบกมืออาลา แต่กลับไม่ออกไปจากบ้าน
3. การปฏิบัติวัตถุที่ไม่มีชีวิตจิตใจราวกับว่าเป็นสิ่งที่มีชีวิต เช่น การป้อนอาหารให้ตุ๊กตา
4. การใช้วัตถุอย่างหนึ่ง เป็นสัญลักษณ์แทนวัตถุอย่างอื่น เช่น การสมมติว่าไม้ที่ลอยอยู่ในน้ำเป็นเรือ
5. การกระทำกิจกรรมที่มักจะกระทำเป็นปกติ โดยบุคคลอื่น ๆ หรือสิ่งอื่น ๆ เช่น การเล่นเป็นครูกับนักเรียน

ฟุสตี กูญอินทร์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2526 : 50 - 52) กล่าวถึงการเล่นสมมติ และการเล่นตามมุมในห้องเรียนว่า เป็นการช่วยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น รู้จักร่วมมือ แบ่งปัน และช่วยเหลือผู้อื่น ยอมรับ และเป็นมิตรกับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์

* ธรรมชาติ (2535 : 86) กล่าวถึงการเล่นสมมติว่า ช่วยให้เด็กฝึกจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะสร้างภาพพจน์เรื่องราวต่าง ๆ แม้แต่เรื่องในใจของตนเอง เด็กจะฝึกเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ เสียงพูด ตลอดจนการเคลื่อนไหวของคนและสัตว์ ในการเล่นวัสดุสิ่งของ เด็กอาจจะเป็นใคร ไปไหน ทำอะไรก็ได้ในจินตนาการของตน เด็กจะเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และเรียนรู้ที่จะแยกออกว่า อะไรเป็นความจริง และอะไรเป็นความฝัน

* ฟีนิกซ์ (Phoenix) กล่าวว่าจากการเล่นสมมติ เด็กจะแสวงหาความหมายของชีวิต เมื่อเด็กเล่นสมมติเป็นบุคคลนั้น บุคคลนั้นเด็กจะสามารถเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมดีขึ้น (เยาวพา เดชะคุปต์. 2528 : 20 ; อ้างอิงจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2523 : กร./2523)

* สมิแลนสกี (กรณี คุรุรัตน์. 2535 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Smilansky. 1968) ได้อธิบายลักษณะสำคัญของการเล่นสมมติออกเป็น 6 ลักษณะ คือ

1. มีการลอกเลียนบทบาทที่จะเล่น
2. มีการทำให้วัตถุนั้นเหมือนของจริง
3. มีการทำให้การกระทำ และสถานการณ์เหมือนของจริง
4. มีการทำพฤติกรรมนั้นจริง
5. มีการปฏิสัมพันธ์
6. มีการใช้การสื่อสารโดยคำพูด

โดยกล่าวสรุปการเล่นชนิดนี้จะต้องอาศัยจินตนาการ สัญลักษณ์ และภาษา ซึ่งการเล่นชนิดนี้จะช่วยพัฒนาด้านสังคม สติปัญญา และอารมณ์ของเด็กไปพร้อม ๆ กัน

2.6.1 ความสำคัญของการเล่นสมมติ

นักวิจัยบางกลุ่มพบว่า การเล่นแบบสมมติมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางสติปัญญา ทางสังคม และพัฒนาการเรื่องความเข้าใจในการอ่าน (จงกล นันทพล. 2535 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Saltz and Saltz. 1986)

เพียเจท์ (Piaget. 1962 : 161 - 168) เน้นความสัมพันธ์ของการเล่นสมมติกับสติปัญญาว่า การเล่นสมมติเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการพัฒนาระบบภายใน โดยเชื่อมโยงการรับรู้ปัจจุบันไปยังอดีต และอนาคตได้ ตลอดจนเป็นการพัฒนาจากการรับรู้ปัจจุบันไปสู่การคิดอย่างมีเหตุผล

ซัทตัน-สมิธ (Sutton - Smith. 1966 : 108) กล่าวเน้นความสำคัญของการเล่นสมมติ ซึ่งเด็กปฏิบัติต่อวัตถุ และผู้คนราวกับว่าบุคคลหรือสิ่งของเหล่านั้นเป็นสิ่งที่อื่น ไม่ถูกใช้ให้เป็นเหมือนปืน หรือเพื่อนที่ร่วมในการเล่นถูกสมมติให้เป็นพ่อแม่ กระบวนการของความคิด และการกระทำพฤติกรรมสมมติมีความสำคัญในการพัฒนาการมาก ขบวนการสมมติช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะเป็นอิสระจากกลุ่มของความหมายที่ถูกตั้งขึ้น เกิดความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาความสามารถในการคิดแบบอเนกนัย ขบวนการเล่นสมมติให้อิสระแต่ละบุคคลที่จะสร้างสิ่งใหม่ ๆ และมีส่วนร่วมในการย้อนกลับไปสู่บทบาทเดิมของตน

ไฮนิก และสติลเวล (Heinig and Stillwell. 1981 : 4 - 10) กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นสมมติสรุปได้ดังนี้

1. ด้านภาษา และการสื่อสาร การเล่นเกมของเด็กเป็นการแสดงตามจินตนาการ ที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน มีการพูดจาสนทนาให้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้คำถามมีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นการพัฒนาด้านการพูด การฟัง และแวกเนอร์ (Wagner. 1978) ได้กล่าวไว้ว่า การเล่นเกมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการทางภาษา

2. ทักษะการแก้ปัญหา การแก้ปัญหานำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ ในสถานการณ์การเล่นเกมที่มีความหลากหลาย เด็กจะเกิดความคิดใหม่ ๆ จากข้อมูลที่มี และคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับสิ่งใหม่ ๆ เป็นจินตนาการสมมติสถานการณ์ต่าง ๆ ขึ้น การเล่นเกมเป็นตัวกระตุ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแก้ปัญหานั้น ๆ

3. ความคิดสร้างสรรค์ จากการศึกษาของ แคเรียท (Kariot. 1967) พบว่า การเล่นเกมช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กด้วยโอกาส ซึ่งวัดโดยใช้เครื่องมือวัดความคิดสร้างสรรค์ของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) และชมิคท์, โกฟอร์ธ และดรูว์ (Schmidt Goforth and Drew. 1975) ทำการศึกษากับเด็กอนุบาล 39 คน โดยใช้การเล่นเกม โดยกลุ่มควบคุมทำกิจกรรมในชั้นเรียนตามปกติ ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนสูงขึ้นจากการทดสอบความคิด 2 ด้าน คือ ด้านเกี่ยวกับถ้อยคำ และการเห็นภาพ จากที่กล่าวมาเป็นการยืนยันได้ว่า การเล่นเกมเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้เด็กมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

4. ความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี ครูสามารถใช้การเล่นเกมในการส่งเสริมให้เด็กคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี เพราะบทบาทในการเล่นสามารถ ทำให้เด็กได้เข้าใจตนเอง และเข้าใจผู้อื่น

5. การเรียนรู้ทางสังคม การเล่นเกมเป็นการเตรียมการชีวิต โดยการสร้างสถานการณ์การเล่นที่เด็กได้พบ และสนใจ นำมาทดลองเล่นตามบทบาททางสังคม ซึ่งเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้การเกี่ยวข้องกับคนอื่น เป็นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และเรียนรู้การเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ เด็กมีการร่วมมือกันภายในกลุ่ม มีการวางแผนเล่นด้วยกัน รู้จักการลำดับก่อนหลัง

6. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถพบได้จากการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งเด็กเริ่มมีการพัฒนาขึ้น การเล่นเกมของเด็กจะเป็นการช่วยคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจากการสวมบทบาทต่าง ๆ

7. คำนิยม และเจตคติ การเล่นเกมเป็นกระบวนการช่วยให้เด็กค้นพบจากการเล่นนำมาสู่การแก้ไขตนเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์เป็นตัวอย่างที่เด็กจะนำสถานการณ์ในชีวิตมาก่อให้เกิดความร่วมมือ และช่วยเหลือกัน

การเล่นแบบสมมติในทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผู้ใหญ่ควรส่งเสริมโดยการฝึกให้เด็กได้มีโอกาสเล่นบ้าง เพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะได้เห็นได้จากการศึกษาของสมิแลนสกี (Smilansky, 1968) พบว่า ในกลุ่มเด็กชาวอิสราเอล ระดับฐานะทางสังคมปานกลาง จะมีการสนับสนุนให้เล่นเกม และในงานวิจัยนี้มีการฝึกการเล่นสมมติให้เด็กซึ่งเน้นการแสดงบทบาทสมมติที่มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยใช้การแสดงละครแบบสังคมหรือการจินตนาการ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า การฝึกการเล่นสมมติจะช่วยในการพัฒนาทางสติปัญญา สังคม และอารมณ์ นอกจากนี้ สมิแลนสกี ได้ตั้งข้อสังเกตว่า เด็กจะไม่เข้าร่วมในการเล่นแบบสมมติถ้าเด็กยังไม่เคยผ่านการฝึกให้เล่นบทบาทสมมติทางสังคม หรือเล่นเล่าเรื่องตามจินตนาการของตน (จงกล นันทพล, 2535 : 19 - 20 ; อ้างอิงมาจาก Smilansky, 1968)

ตามหลักการทางทฤษฎีการเล่นสมมติในแง่ของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) อธิบายว่า การเล่นเป็นพฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นโดยหลักการแห่งความพอใจ ฟรอยด์ (Freud) อีริคสัน (Erikson) เพลเลอร์ (Peller) ให้ความเห็นว่า การเล่นจะถูกนำไปโยงกับความเป็นผู้ใหญ่ภายในตัวเด็ก เมื่อเด็กเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากเกินควบคุม เด็กจะสร้างเรื่องราวสมมติขึ้น โดยการเล่นที่ใช้จินตนาการ ความคิดฝัน และเล่นซ้ำ ๆ หลายครั้ง เพลเลอร์ (Peller, 1959) กล่าวว่า การเล่นเป็นการเก็บรวบรวมกระบวนการที่ต้องเผชิญกับความคับข้องใจ ความกังวล ความผิดหวัง ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างช้า ๆ และมั่นคง การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้วิธีการควบคุมตนเอง โดยไม่ต้องสูญเสียความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง ตามความคิดของฟรอยด์ (Freud, 1965) การเล่นเป็นทางออกให้เด็กได้แสดงความรู้สึกต่าง ๆ ออกมา (हररुषा निरुवियर, 2535 : 66)

อีริคสัน (हररुषा निरुवियर, 2535 : 67 ; อ้างอิงมาจาก Erikson, 1963) เชื่อว่า การเล่นช่วยให้เด็กได้ฝึกหัด ทดลอง และเรียนรู้สถานการณ์ของการเป็นผู้ใหญ่ การเล่นเป็นกระบวนการต่อเนื่องของความสัมพันธ์ของความจริงทางด้านจิตใจและสังคม ตามความคิดของ ฟรอยด์ และอีริคสัน เด็กจะมีพัฒนาการทางการเล่นไปตามขั้นตอนดังนี้

1. ระยะร่างกาย ไบโหของเล่น (Autocosmic) เป็นระยะที่เด็กมีความสุขจากการได้สัมผัสร่างกายของตนเองหรือมารดา

2. ระยะของเล่น ไปสู่การเล่น (Microsphere) เป็นระยะที่เด็กสร้างโลกของตนเอง โดยการเล่นสมมติกับของเล่นขนาดเล็ก เช่น ตุ๊กตา บ้าน ฯลฯ

3. ระยะการเล่นไปสู่การทำงาน (Macrosphere) เด็กจะมีพฤติกรรมการเล่นสมมติตัวเองในบทบาทอาชีพต่าง ๆ เช่น พิมพ์ดีด รับโทรศัพท์ ทาครีม เป็นต้น เป็นการเล่นที่เด็กได้สร้างโลกของการทำงานร่วมกับผู้อื่น

เพียเจท์ (Piaget) ได้ศึกษาสติปัญญาในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงร่วมกันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับอินทรีย์ โดยสติปัญญาจะทำให้เกิดความสมดุลของโครงสร้างทางความคิด ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ กล่าวถึงพฤติกรรมการเล่นในลักษณะที่มีการพัฒนาการเป็นขั้นตอน และมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางความรู้ ความเข้าใจ เมื่อพัฒนาการทางสมองสูงขึ้น การเล่นก็จะมีความซับซ้อน และมีการใช้ความคิดมากขึ้นด้วย (เกษรา กัญญิประเสริฐ. 2529 : 7 - 9)

ตารางความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางการเล่นกับพัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญา	พัฒนาการทางการเล่น
ขั้นประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว Sensorimotor period (0 - 2 ปี)	การเล่นแบบการฝึก (Practice games)
ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ Preoperational period (2 - 7 ปี)	การเล่นแบบสมมติ (Symbolic games)
ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม Concrete operational period (7 - 15 ปี)	การเล่นแบบมีกฎเกณฑ์ (Games with rules)
ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม Formal operational period (11 - 15 ปี)	

แหล่งที่มา เกษรา กัญญิประเสริฐ. 2525 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Frost and Klein.

1979 : 9 - 10

2.6.2 องค์ประกอบของการเล่นสมมติ

การเล่นสมมติเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยได้ลงมือทำ และมีส่วนร่วมอยู่ในประสบการณ์นั้น

* โคสเทลนิค และคนอื่น ๆ (Kostelnik and others. 1993 : 149 - 153) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเล่นสมมติ สรุปได้ดังนี้

1. ผู้เล่นใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการรับรู้เพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่ล้อมรอบตัว โดยแสดงออกมาเป็นการกระทำต่าง ๆ
2. การใช้จินตนาการจากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้เล่นจะมีการตกลงกัน สร้างเป็นเรื่องราวและใช้วัตถุที่มีอยู่โดยกำหนดให้เป็นสิ่งต่าง ๆ
3. ใช้การสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารด้วยคำพูด การสนทนาโต้ตอบกัน และการสื่อสารด้วยท่าทาง เช่น ท่าทางชักผ้า ท่าทำประกอบอาหาร
4. การเคลื่อนไหวอย่างมีอิสระและการใช้พื้นที่
5. การกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นเรื่องราวเช่นคนป่วยไปคลินิกหมอ
6. การกำหนดเป็นบุคคลต่าง ๆ ตามบทบาท เช่น พ่อ แม่ หมอ คนขับเพลิง

2.6.3 ผลของการเล่นสมมติ

* จงกล นันทพล (2535 : 25 - 27) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นสมมติ ไว้ว่า ในการเล่นสมมติ เด็กสร้างจินตนาการของวัตถุ และบทบาทในลักษณะเป็น 2 ด้าน ควบคู่กันไปคือ ด้านที่เป็นความจริง และด้านที่ถูกสมมติให้เป็น ซึ่งจากการเล่นสมมตินี้เมื่อนักวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับดังนี้

1. ด้านสติปัญญา การเล่นสมมติจะช่วยปรับปรุงความสามารถในด้านความคิด ความเข้าใจ และมองคนอื่นได้ดี จากงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า เด็กที่มีประสบการณ์ในการเล่นสมมติจะสามารถทำคะแนนการทดสอบสติปัญญาได้ดี และค่อนข้างคงที่ (Saltz and Johnson. 1977 : 367 - 380 ; Saltz and Saltz. 1986 : 155 - 173 ; citing Smilansky. 1968) และงานวิจัยหลายชิ้นสนับสนุนว่า การฝึกการเล่นสมมตินี้มีผลต่อความคิดริเริ่ม และจินตนาการของเด็ก โดยการใช้แบบทดสอบของ Torrance of Originality พบว่า เด็กได้คะแนนสูงขึ้น

2. ด้านภาษา ผลจากการเล่นสมมติที่พบคือ ความสามารถในการสื่อสารทั้งคำพูดท่าทางที่แสดงออก จากการวิจัยของ แดนสกี (Dansky. 1980) พบว่าเด็กที่ฝึกการเล่นสมมติทางสังคม จะสามารถเรียงลำดับเรื่องก่อนหลังได้ เล่าเรื่อง และผูกเรื่องได้โดยใช้คำพูด และจำนวนคำได้ดีกว่า ซึ่งแสดงว่า เด็กสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ได้ดีขึ้น

3. ด้านอารมณ์ ในบางครั้งเด็กอาจมีความรู้สึกที่รุนแรงภายในใจหลายประการที่ไม่สามารถจะแสดงออกมาได้ การเล่นสมมติอาจเป็นเครื่องมือในการช่วยเด็กให้ระบายความรู้สึกนั้น ๆ ออกมา ซึ่งเป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของเด็กลงบ้าง และสามารถเปิดเผยความต้องการของเด็กออกมาโดยไม่รู้ตัว ตลอดจนช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ว่า ผู้อื่นมีความคิด และความรู้สึกอย่างไร ความเข้าใจนี้เป็นการเรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (ทศนา แคมณี. 2519 : 41 - 48) ซิงเกอร์ และเรเวนสัน (พรรษา นิธิวิเชียร. 2535 : 85 ; อ้างอิงมาจาก Singer and Revenson. 1978) ได้ทำการวิจัย และค้นพบว่า เด็กที่เล่นสมมติจะเป็นเด็กที่มีชีวิตชีวา และยิ้มมากกว่าเด็กที่ก้าวร้าวหรือเด็กที่เพียวเดินอยู่อย่าง ไม่จุดหมายในห้องเรียน

4. ด้านสังคม การเล่นเกมสมมติมีประโยชน์ทางด้านสังคมในการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติตนภายในสังคมอย่างเหมาะสม สมาชิกในกลุ่มมักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่เนื่อง ๆ ความขัดแย้งทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน และเกิดความแตกแยกได้ การเล่นเกมสมมติทำให้เด็กในกลุ่มเกิดความเข้าใจกันได้ และเกิดความสามัคคีปรองดองกัน (ทศนา แคมณี. 2519 : 41 - 48) และจากงานวิจัยในด้านพฤติกรรมทางสังคมของ Iannotti (อ้างอิงมาจาก Saltz and Saltz. 1986) พบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวจะพบน้อยมากในเด็กที่มีการฝึกการเล่นสมมติ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนบทบาทโดยการสมมติทำให้เด็กเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี

2.7 บทบาทของครูในการส่งเสริมการเล่นของเด็ก

การเล่นของเด็กจะเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติด้วยความพึงพอใจ และไม่มีจุดมุ่งหมาย ครูยังคงมีบทบาทในการเล่นของเด็ก ซึ่งมีผู้กล่าวถึงบทบาทของครูในการเล่นของเด็กไว้ดังนี้

สมิแลนสกี (हरषा निल्विचैयर, 2535 : 74 - 75 ; มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, 2537 : 645 - 646 ; อ้างอิงมาจาก Smilansky, 1968)
ได้ให้ข้อเสนอแนะครูในการช่วยเด็กเล่นสมมติดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้มีส่วนร่วมในการเล่น จากการสังเกต และฟังอย่างตั้งใจของครู
เมื่อเห็นว่าเด็กต้องการความช่วยเหลืออย่างใดอย่างหนึ่ง ครูก็สามารถเข้าไปมีส่วนช่วยได้
เช่น ช่วยแสดงบทบาทประกอบเรื่อง ทำให้การเล่นดำเนินไปด้วยดี และยังเป็นตัวแบบที่ดีให้แก่
เด็กอีกด้วย
2. เป็นผู้ช่วยเหลือ ครูช่วยให้คำแนะนำในการเล่น ช่วยสอนคำศัพท์ใหม่ ๆ
หรือตั้งคำถาม เพื่อให้การเล่นดำเนินต่อไป และให้การชมเชยเป็นกำลังใจ
3. เป็นผู้ช่วยจัดสิ่งแวดล้อม เครื่องใช้ประกอบการเล่น จัดสถานที่ให้
เหมาะสมกับสภาพการเล่น

จันทร์ คุปตะวาทีน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532 : 424 -
427) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการส่งเสริมการเล่นของเด็กไว้ว่า จะต้องแสดงบทบาท
ในฐานะต่าง ๆ กันเพื่อจะได้มีส่วนรับรู้ต่อพฤติกรรมการเล่นของเด็ก และหาโอกาสส่งเสริม
การเล่นของเด็กให้เกิดผลดียิ่งขึ้น บทบาทต่าง ๆ ที่ครูจะต้องปฏิบัติต่อเด็กมีดังนี้คือ เป็นผู้
สังเกตการณ์ เป็นผู้ให้กำลังใจ เป็นผู้ชี้แนะ ผู้เป็นแบบอย่าง ผู้ประเมินผล และเป็นผู้วางแผน
ครูเป็นผู้สังเกตการณ์การเล่น เป็นบทบาทพื้นฐานที่ครูทุกคนต้องปฏิบัติ ซึ่งจะ
ช่วยให้ครูสามารถเข้าใจการเล่นตามความรู้สึก และความคิดของเด็ก เป็นข้อมูลในการหา
แนวทางส่งเสริมการเล่นของเด็กให้ได้ผลดียิ่งขึ้นต่อไป

ครูเป็นผู้ให้กำลังใจ การที่ครูสนใจการเล่นของเด็ก การพูดชมเชยเป็นการ
เสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่เด็ก ทำให้เด็กกล้าแสดงออก และรู้สึกว่าคุณครูมีความ
เข้าใจเขาอย่างแท้จริง เป็นการสะท้อนให้เห็นการกระทำ ความรู้สึก และกิจกรรมที่เด็กทำ
เด็กจะกระตือรือร้น สนุกสนานที่ผู้ใหญ่สนใจเข้าร่วมเล่นด้วย

ครูเป็นผู้ชี้แนะการเล่น ครูควรให้คำแนะนำหรือชี้แนะให้เด็กเกิดความคิดริเริ่ม
ในการเล่น นอกจากนี้ การจัดอุปกรณ์การเล่น วิธีเล่น โดยให้เด็กได้คิด และตัดสินใจเองว่า
จะเล่นตามที่ครูชี้แนะหรือไม่ ครูไม่ควรบังคับให้เด็กเล่นตามที่ครูได้ชี้แนะให้แก่เด็ก เพราะ
เด็กอาจทำตามหรือไม่ทำตามก็ได้

ครูผู้เป็นแบบอย่าง เด็กปฐมวัยชอบทำเลียนแบบผู้ใหญ่ การที่ครูเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่นกับเด็ก เด็กจะสังเกต และเลียนแบบพฤติกรรมของครูได้ง่าย ซึ่งครูจะสอดแทรกลักษณะพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมตามบทบาท และสถานการณ์ เพื่อเป็นแบบอย่างให้เด็กได้ทำตาม นอกจากนี้ครูอาจต้องสาธิตวิธีเล่นให้เด็กดูก่อนในกรณีที่เด็กยังไม่เคยเล่น

ครูเป็นผู้ประเมินผลการเล่น ครูทำได้โดยใช้วิธีสังเกต และบันทึกพฤติกรรม รวมทั้งลักษณะการเล่นของเด็ก มีการพัฒนาขึ้นและเกิดการเรียนรู้จากการเล่นอย่างไรบ้าง เป็นการชี้ให้เห็นว่า ครูประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมการเล่นให้แก่เด็ก

ครูเป็นผู้วางแผนการเล่น โดยการเตรียมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเล่น แนวทางปฏิบัติกิจกรรมการเล่น การจัดหาอุปกรณ์ ซึ่งต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของเด็ก การวางแผนโดยมีครูเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่นของเด็ก จะทำให้การเล่นของเด็กเป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม เช่น ให้คำแนะนำแก่เด็ก ร่วมแสดงกับเด็ก เป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก ครูและเด็กจะได้รับความสนุกสนาน และประสบการณ์ร่วมกัน เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้การเล่นของเด็กประสบผลดี

จากข้อเสนอแนะของสมิแลนสกี และจันตรี คุปตะวาทีน ได้กล่าวข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นถึง บทบาทของครูในการเข้าไปร่วมในการเล่นสมมติกับเด็ก โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนจัดเตรียมประสบการณ์กิจกรรมการเล่น การจัดหาอุปกรณ์ การเข้าไปร่วมในการเล่นกับเด็กทำให้เข้าใจพฤติกรรมของเด็กได้ดี เด็กเกิดการเรียนรู้ได้จากการสังเกตแบบอย่างจากครูเป็นแนวทางนำไปสู่การปรับตัว นอกจากนี้เด็กจะสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และกล้าแสดงออกซึ่งเป็นผลจากการที่ครูชมเชยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำในการเล่น จะเห็นได้ว่าบทบาทของครูในการเข้าร่วมเล่นสมมติกับเด็ก มีส่วนสำคัญที่น่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กได้

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

งานวิจัยในต่างประเทศ

✓ ฮาร์ตเลย์ แฟรงค์ และโกลเดนสัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

2536 : 119 ; อ้างอิงมาจาก Hartley, Frank and Goldenson. 1952) ได้ทำการศึกษาโดยสังเกตการเล่นของเด็กพบว่า

1. การเล่นเป็นการลอกเลียนแบบผู้ใหญ่
2. การเล่นเป็นการแสดงชีวิตจริง
3. การเล่นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลปฏิสัมพันธ์ และประสบการณ์ของเด็ก

ในสังคม

4. การเล่นเป็นการแสดงออกตามความต้องการของเด็ก
5. การเล่นเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของเด็กที่สังคมไม่ยอมรับ
6. การเล่นเป็นการแสดงบทบาทสมมติ
7. การเล่นเป็นกระแຈงสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของเด็ก
8. การเล่นเป็นการแก้ปัญหา และลองใช้วิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น

ไฟเทลสัน และรอส (Fietelson and Ross, 1973 : 202 - 223)

ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการเล่นของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการชี้แนะกับไม่ได้รับการชี้แนะ พบว่า กลุ่มเด็กที่อยู่ในบริเวณที่เล่นซึ่งมีผู้ชี้แนะการเล่น มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการตามลำดับขั้นของการเล่นมากกว่ากลุ่มอื่นที่ไม่มีผู้ชี้แนะ

งานวิจัยในประเทศ

เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2523 : 52 - 53) ได้ศึกษาผลของประสบการณ์การเล่นที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย เพื่อวิเคราะห์แบบ และลักษณะการเล่นแก้ปัญหา เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วยอุปกรณ์ของเล่น 2 ชุด คือ ชุดสัตว์ และชุดรถ ซึ่งออกแบบโดยเนลสัน และซาว่าดา (Nelson and Sawada) โดยใช้ปัญหาทางด้านคณิตศาสตร์ด้านการแบ่งด้วยวิธีวัด (Measurement) และการแบ่งด้วยวิธีแยก (Partition) ผลปรากฏว่า กลุ่มเด็กที่เล่นแบบอิสระ และกลุ่มที่เล่นโดยมีผู้ชี้แนะมีผลต่อการแก้ปัญหาไม่ต่างกัน

✱ ลัดดาวัลย์ กองช่าง (2530 : 59 - 64) ได้ศึกษาพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติ แบบขึ้นน้ำ และแบบอิสระ พบว่า เด็กกลุ่มที่เล่นแบบอิสระมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มเด็กที่ได้รับการเล่นแบบขึ้นน้ำ

✱ ทวีพร ๗ นคร (2533 : 65 - 66) ได้ศึกษาการเล่นสร้างสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระกับแบบกึ่งชี้แนะที่มีผลต่อความสามารถในการสังเกต และจำแนกของเด็กปฐมวัย

พบว่า กลุ่มเด็กที่เล่นแบบกึ่งอิสระมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสังเกต และการจำแนกสูงกว่ากลุ่มเด็กที่ได้รับการเล่นแบบอิสระ

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นสมมติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

สมิแลนสกี (จงกล นันทพล. 2535 : 19 - 20 ; อ้างอิงมาจาก Smilansky. 1968) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเด็กที่ด้อยโอกาส และเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจสังคมระดับกลางในประเทศอิสราเอล พบว่า ในกลุ่มเด็กชาวอิสราเอล ระดับฐานะทางสังคมปานกลางสนับสนุนให้เล่นสมมติ งานวิจัยนี้มีการฝึกการเล่นสมมติให้เด็ก ซึ่งเน้นการแสดงบทบาทสมมติที่มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยการใช้การแสดงละครแบบสังคมหรือจินตนาการเรื่องใด เรื่องหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า การฝึกการเล่นสมมติช่วยในการพัฒนาทางสติปัญญา สังคม และอารมณ์และเขาได้ตั้งข้อสังเกตว่า เด็กจะไม่เข้าร่วมในการเล่นสมมติ ถ้าเด็กยังไม่ผ่านการฝึกให้เล่นตามบทบาทสมมติทางสังคม หรือเล่นเล่าเรื่องตามจินตนาการของตน

สเตาบี (Staub. 1971 : 805 - 816) ได้ศึกษาวิจัยเด็กระดับอนุบาล เพื่อดูผลของการเล่นบทบาทสมมติของเด็กอนุบาล และการอุปมานที่มีผลต่อการเรียนรู้เรื่องพฤติกรรมช่วยเหลือ และพฤติกรรมการแบ่งปัน จากผลการทดลองพบว่า

1. ในการเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นเพศเดียวกันกับกลุ่มที่เล่นบทบาทสมมติ เด็กหญิงพยายามที่จะช่วยเหลือในการตอบสนองอย่างต่อเนื่อง กับการร้องขอความช่วยเหลือจากเด็กคนอื่นมากกว่าเด็กชาย แต่เด็กชายจะแสดงพฤติกรรมการแบ่งปันมากกว่าเด็กหญิง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นทั้งสองจะอยู่นานกว่า 1 สัปดาห์
2. การอุปมานมีผลต่อพฤติกรรม การช่วยเหลือ และพฤติกรรมการแบ่งปันเพียงเล็กน้อย
3. พฤติกรรมช่วยเหลือ มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ในระหว่างการเล่นบทบาทสมมติ

แดนสกี (Dansky. 1980 : 576 - 579) ได้ศึกษาโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นเด็กที่มีการเล่นแบบสมมติ ได้แก่ เด็กที่ใช้เวลาของการ

เล่นอิสระอย่างน้อยที่สุด 28% มาเล่นสมมติ ส่วนประเภทที่สอง เป็นเด็กที่ไม่มีการเล่นสมมติได้แก่ เด็กที่ใช้เวลาของการเล่นอิสระเพียง 5% หรือน้อยกว่ามาเล่นสมมติ เมื่อนำเด็กทั้ง 2 กลุ่ม มาทำการทดสอบพบว่า กลุ่มเด็กที่มีการเล่นแบบสมมติใช้ชุดของวัตถุที่ผู้ดำเนินการทดลองให้ไปในทางที่สร้างสรรค์มากกว่ากลุ่มเด็กที่ไม่มีการเล่นแบบสมมติยิ่งไปกว่านั้นในเวลาต่อมา เมื่อผู้ดำเนินการทดลองให้เด็กเสนอวิธีใช้ชุดของวัตถุของเล่นที่ผู้ดำเนินการทดลองแจกให้หลายแบบ เด็กที่มีการเล่นแบบสมมติสามารถกระทำได้ดีกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

เบิร์นส์ และ เบรนเนอร์ (Burns and Brainerd. 1979 : 512 - 521) ได้ศึกษาเรื่องผลของการเล่นแบบสร้างสรรค์ และการเล่นแบบสมมติที่มีต่อทัศนคติด้านการรับรู้ด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์ของเด็ก ซึ่งแบ่งการศึกษาวิจัยเป็นการทดลองหลัก (Main Experiment) และการศึกษาติดตาม (Follow-up Study) การทดลองหลักมีรูปแบบเป็นการทดสอบก่อน (Pretest) การฝึกการเล่น (Training) และการทดสอบหลัง (Posttest) ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กชาวแคนาดา จำนวน 51 คน อายุเฉลี่ย 4 ปี 10 เดือน โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 17 คน กลุ่มที่ 1 ได้รับการฝึกการเล่นสร้างสรรค์ กลุ่มที่ 2 ได้รับการฝึกการเล่นแบบสมมติ และกลุ่มที่ 3 ไม่ได้รับการเล่นอะไรเลย ผลการทดลองปรากฏว่า การฝึกการเล่นทั้งสองแบบ คือ การเล่นแบบสร้างสรรค์ และการเล่นแบบสมมติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างสังเกต ทั้งในด้านการรับรู้ด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์

สเตฟฟี (Steffey. 1992 : 1790) ได้ทำการศึกษา การเล่นสมมติของเด็กอนุบาลในช่วงเวลาการเล่นมุมบ้านในห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย 3 คน เด็กหญิง 3 คน ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่น มีการบันทึกภาพและเสียงการเล่นสมมติ โดยวิดีโอเทป เพื่อเป็นข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ "Evaluation Categories and Rating Guidelines" ของสมิแลนสกี และเชฟฟัทยา (Smilansky and Shefatya. 1990) พบว่า การเล่นสมมติทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคม และทางด้านความคิด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมิแลนสกี (Smilansky. 1968)

งานวิจัยในประเทศ

เกษรา กาญจน์ประเสริฐ (2529 : 71) ได้ศึกษาผลของการเล่นสมมติที่มีต่อมโนทัศน์ทางการอนุรักษ์ ด้านความยาว ด้านมวลสาร และด้านปริมาณของของเหลว กลุ่ม

ตัวอย่างเป็นนักเรียนอนุบาล จำนวน 40 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มทดลอง 20 คน กลุ่มควบคุม 20 คน ผู้วิจัยจัดให้กลุ่มทดลองได้รับการฝึกการเล่นแบบสมมติ และในกลุ่มควบคุมได้รับการเล่นต่อภาพ การเล่นแผนรูป การเล่นวาดภาพระบายสี การเล่นพับกระดาษ และการเล่นต่อบล็อก ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์ทางด้านอนุรักษ์ของกลุ่มทดลองภายหลังการเล่นแบบสมมติดีขึ้นกว่าก่อนการเล่นแบบสมมติ และภายหลังการเล่นแบบสมมติ กลุ่มทดลองมีมโนทัศน์ทางการอนุรักษ์ดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกให้เล่นแบบสมมติ

* จงกล นันทพล (2535 : 77 - 78) ได้ทำการศึกษา การสังเกตพฤติกรรม การช่วยเหลือจากการเล่นแบบสมมติในศูนย์บ้านของเด็กก่อนวัยเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ทั้งเด็กหญิง และเด็กชาย อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 30 คน ของหน่วยปฏิบัติการ พัฒนาการเด็กมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1. ลักษณะการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กก่อนวัยเรียนที่เกิดจากการริเริ่มของเด็กเอง ร้อยละ 57.84 และจากการถูกขอร้องจากคนอื่น ร้อยละ 42.16 โดยวิธีการแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน การให้สิ่งของแก่เพื่อน การช่วยเพื่อน และการปลอบใจเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 27.45, 15.20, 55.39 และ 1.96 ตามลำดับ 2. การแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กก่อนวัยเรียน เฉลี่ย 2 ครั้งต่อ 1 คน ซึ่งเกิดจากการริเริ่มของเด็กเอง 1 ครั้ง และจากการถูกขอร้องจากคนอื่น 1 ครั้ง

จะเห็นได้ว่าการเล่นรวมทั้งการเล่นสมมติเป็นวิธีการที่สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กในด้านต่าง ๆ ไปในทางที่ดีขึ้น เช่น การปรับตัว การช่วยเหลือ การแบ่งปัน อีกทั้งยังช่วยให้เด็กมีพัฒนาการตนเองสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้เด็กมีความรู้กว้างขวางขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า การเล่นสมมติของเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางความคิด ทางสังคม และทางอารมณ์ พัฒนาการทางความคิด ได้แก่ ความคิดจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาการทางอารมณ์ เด็กมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น มีอารมณ์เบิกบานแจ่มใส ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นเด็กที่มีชีวิตชีวา ส่วนพัฒนาการทางสังคม เด็กมีการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน มีการปรับตัว ทำให้เกิดพฤติกรรมทางสังคมเกี่ยวกับการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือซึ่งกันและกัน การเล่นสมมติมี 2 แบบ ได้แก่ การเล่นสมมติแบบอิสระเป็นการเล่นสมมติที่เด็กเล่นด้วยตนเอง ไม่มีครูเข้าไปร่วมเล่นด้วย แต่เด็กจะเกิดการเรียนรู้และปรับตัวในพฤติกรรมดังกล่าวได้ จากในกลุ่มเพื่อน

ด้วยกันเอง และการเล่นสมมติอีกแบบหนึ่งคือการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ เป็นการ เล่นสมมติที่มีครูเข้าไปร่วมในการเล่นกับเด็ก ซึ่งเด็กจะได้เห็นแบบอย่างพฤติกรรมจากครูเกิดการเลียนแบบจากครูซึ่งเป็นตัวแบบ การให้คำแนะนำ การชมเชย ให้กำลังใจแก่เด็ก ทำให้เด็กกล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

พฤติกรรมทางสังคมโดยเฉพาะด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ เป็นพฤติกรรมที่ควรเสริมสร้างให้เป็นคุณลักษณะประจำตัวของคนในสังคม และควรได้รับการส่งเสริมตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะในการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นจึงเป็นข้อที่น่าพิจารณาศึกษาโดยอาศัยแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเปรียบเทียบว่าการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะจะส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ มีความแตกต่างจากการเล่นสมมติแบบอิสระหรือไม่อย่างไร

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน แตกต่างกัน
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ แตกต่างกัน
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือ แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบแผนการทดลอง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. วิธีการดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายหญิงอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี จำนวนโรงเรียน 11 โรงเรียน ห้องเรียน 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 244 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538

1. สุ่มโรงเรียนมา 1 โรงเรียน จาก 11 โรงเรียน ได้โรงเรียนวัดสูง (สูงสง่าวิทยาคาร) ซึ่งมี 2 ห้องเรียน

2. สุ่มห้องเรียนมา 1 ห้อง จากจำนวนห้องเรียน 2 ห้อง

3. นำรายชื่อเด็กจากข้อ 2 มาทำการสุ่ม โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน รวม 30 คน

4. กลุ่มแรกเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มที่สองเป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองผู้วิจัยจัดกิจกรรมให้ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ กลุ่มควบคุมจัดกิจกรรมให้ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ

2. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองแบบ Pretest-Posttest Control Group Design (อนันต์ ศรีโสภณ. 2527 : 112 - 113)

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลอง

Random Assigned	Pretest	Treatment	Posttest
R Experimental Group	O1 _E	X	O2 _E
R Control Group	O1 _C	-	O2 _C

ความหมายของสัญลักษณ์

- O1_E แทน การทดสอบก่อนการทดลองในกลุ่มทดลอง
- O1_C แทน การทดสอบก่อนการทดลองในกลุ่มควบคุม
- O2_E แทน การทดสอบหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง
- O2_C แทน การทดสอบหลังการทดลองในกลุ่มควบคุม
- X แทน การเล่นเกมแบบกึ่งอิสระในกลุ่มทดลอง
- แทน การเล่นเกมแบบอิสระในกลุ่มควบคุม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

1. แผน/คู่มือครูการเล่นสมมติมี 2 แบบ คือ

- 1.1 แผน/คู่มือครู การเล่นสมมติ แบบกึ่งอิสระ
- 1.2 แผน/คู่มือครู การเล่นสมมติ แบบอิสระ

2. แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และ

การร่วมมือ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผน/คู่มือ การเล่นเกมแบบกึ่งชี้แนะ และการเล่นเกมแบบอิสระ

1.1 ศึกษาทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก และพัฒนาการทางสังคม ทฤษฎีการเล่น การจัดประสบการณ์การเล่น

1.2 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น ได้แก่ การเล่นเกม การเล่นเกมแบบอิสระ การเล่นเกมกึ่งชี้แนะ และการเล่นเกมแบบชี้แนะ

1.3 สร้างชุดการเล่นสมมติเป็นรายสัปดาห์ โดยมีแนวในการสร้าง ดังนี้

1.3.1 เป็นชุดกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่ม

1.3.2 เป็นกิจกรรมการเล่นที่มีการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือกัน ตามบทบาทในสังคมเพื่อทำกิจกรรมนั้น ๆ

1.3.3 หลักพื้นฐานการเล่นสมมติ และพัฒนาการเด็ก โดยจัดเป็นสถานการณ์และอาชีพที่เด็กได้พบเห็นในชุมชน ชุดกิจกรรมการเล่นสมมติ ได้แก่

1. ชุดร้านขายผักผลไม้
2. ชุดเสริมสวย เสริมหล่อ
3. ชุดทำบุญตักบาตร
4. ชุดหาบเร่
5. ชุดคุณแม่ที่รัก
6. ชุดสื่อสาร และไปรษณีย์
7. ชุดตำรวจจราจรที่รัก
8. ชุดงานเลี้ยงสังสรรค์
9. ชุดเกษตรกร/ชาวนา
10. ชุดร้านขายอาหาร

1.3.4 คัดเลือกสื่ออุปกรณ์ในการเล่นสมมติ ตามชุดกิจกรรมนั้น ๆ

โดยคำนึงถึงวัย ความสามารถ ความสนใจ และประสบการณ์ ศึกษาจากหลัก การเลือกของเล่นสำหรับเด็ก พฤติกรรมการเล่น และประโยชน์ของการเล่น ของกรณี ครูรัตนะ (2535 : 33 - 42)

1.3.5 นำชุดกิจกรรมการเล่นสมมติ 10 ชุด ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมกับวัยของเด็ก ความเหมาะสมของชุดกิจกรรม และอุปกรณ์การเล่นแต่ละสัปดาห์ ดังมีรายงานที่ปรากฏในภาคผนวก หน้า 96 การปรับปรุงชุดกิจกรรมการเล่นสมมติ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งพิจารณาโดยคำนึงถึง สถานการณ์ที่ใกล้ตัวเด็ก คงเหลือไว้ 8 กิจกรรม เพื่อใช้ในการวิจัย และได้เปลี่ยนชื่อกิจกรรม บางกิจกรรม เพื่อความเหมาะสมดังนี้

1. ร้ายขายผักผลไม้
2. ร้านเสริมสวย
3. ทำบุญตักบาตร
4. แม่ค้าหาบเร่
5. ไปพบคุณหมอ
6. ตำรวจจราจร
7. งานเลี้ยงสังสรรค์
8. ร้านขายอาหาร

1.3.6 ปรับปรุงชุดกิจกรรมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองกับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน โดยเลือกพิจารณาจากโรงเรียนในกลุ่มประชากรที่มีลักษณะสภาพแวดล้อมของโรงเรียน คล้ายคลึงกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

1.4 สร้างคู่มือ การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และการเล่นสมมติแบบอิสระ ซึ่งประกอบด้วยสัปดาห์ที่ ชื่อชุดกิจกรรม จุดประสงค์ สื่ออุปกรณ์การเล่น และกำหนดขั้นเตรียมดำเนินกิจกรรม ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสิ้นสุดกิจกรรม ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้รูปแบบคู่มือการเล่นเหมือนกัน ยกเว้นขั้นดำเนินกิจกรรม จะแตกต่างกัน

1.4.1 นำคู่มือการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และการเล่นสมมติแบบอิสระ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ ความเหมาะสม ของวิธีใช้ชุดกิจกรรม บทบาทของครู และนักเรียน ดังมีรายงานที่ปรากฏในภาคผนวกหน้า 96

1.4.2 ปรับปรุงคู่มือการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และการเล่นสมมติแบบอิสระ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองกับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน โดยเลือกพิจารณาจากโรงเรียนใน

กลุ่มประชากรที่มีลักษณะ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน คล้ายคลึงกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในข้อ 1.3.6 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเวลา สื่ออุปกรณ์การใช้ภาษา และ ความน่าสนใจของกิจกรรม

2. แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคม และ พฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ และจากผู้มีประสบการณ์ ในการสอนระดับอนุบาล

2.2 กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ

2.3 ศึกษาแบบทดสอบพฤติกรรมความช่วยเหลือของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ของ บังอร จาปา (2538) และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือของจันทร์เพ็ญ สุภาพล (2535) และนำมาเป็นแนวทางในการ สร้างแบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือได้

2.4 สร้างแบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีลักษณะข้อคำถาม เป็นสถานการณ์ และมีตัวเลือกเป็นภาพ 3 ภาพให้เด็กเลือกตอบ โดยสมมติว่าเด็กอยู่ใน สถานการณ์นั้น เด็กจะปฏิบัติอย่างไร คำถามมีจำนวน 45 ข้อ ประกอบด้วย คำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน 15 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ 15 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือ 15 ข้อ

2.5 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ 3 วิธี ดังนี้

2.5.1 ความเที่ยงตรงเชิงพิพินิจ นำแบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคม ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบรายละเอียด ของเนื้อหา และภาษาที่ใช้ให้เหมาะสม โดยใช้เกณฑ์สองในสาม รายนามผู้เชี่ยวชาญ เสนอไว้ ในภาคผนวกหน้า 96

2.5.2 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยนำแบบทดสอบจากข้อ

2.5.1 ไปทำการทดสอบ กับเด็กในกลุ่มประชากรเดียวกันที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน เพื่อคัดเลือกแบบทดสอบไว้ รวม 30 ข้อ ซึ่งมีค่า t -test ระหว่าง 4.07 - 10.21 ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือ 10 ข้อ

รายละเอียดในภาคผนวก หน้า 138 - 142

2.5.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ โดยนำแบบทดสอบ

ตามข้อ 2.5.2 ที่ได้ปรับปรุง และคัดเลือกแล้ว มาทำการทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยนำเครื่องมือแบบทดสอบนี้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างของประชากรเดียวกันคือ เด็กอนุบาลปีที่ 2 ในโรงเรียนวัดสูง (สูงสง่าวิทยาคาร) จำนวน 20 คน และให้ครูประจำชั้นประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวในด้านการแบ่งปัน ด้านการช่วยเหลือ และด้านการร่วมมือ โดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมทางสังคมในภาคผนวกหน้า 128 - 129 นำผลการวัดทั้ง 2 รายการมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตร Pearson Product - Moment Coefficient Correlation ได้ค่าความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ ของแบบทดสอบพฤติกรรมทางสังคม เท่ากับ .83 โดยจำแนกแต่ละด้านได้ ดังนี้ ค่าความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ด้านการแบ่งปัน เท่ากับ 0.5921 ค่าความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ด้านการช่วยเหลือ เท่ากับ 0.7975 และค่าความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ด้านการร่วมมือ เท่ากับ 0.7455 ซึ่งทุกด้านมีความเที่ยงตรงที่ระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านการแบ่งปัน มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.6 การหาค่าความเชื่อมั่น นำแบบทดสอบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์แล้วไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยทดลองสอบกับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 21 คน ของโรงเรียนวัดจันทบุรี (พิมพ์ประชาชนเคราะห) อำเภอเสนาให้ ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองโดยใช้สูตร ครอนแบ็ค (Cronbach) โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .81 โดยจำแนกแต่ละด้านได้ดังนี้

ค่าความเชื่อมั่น

ด้านการแบ่งปัน = .65 จากจำนวนข้อทดสอบ 10 ข้อ

ด้านการช่วยเหลือ = .76 จากจำนวนข้อทดสอบ 10 ข้อ

ด้านการร่วมมือ = .66 จากจำนวนข้อทดสอบ 10 ข้อ

รวมทั้งฉบับ = .81 จากจำนวนข้อทดสอบ 30 ข้อ

2.7 จัดพิมพ์แบบทดสอบพฤติกรรมทางสังคม 3 ชุด คือ ชุดด้านการแบ่งปัน

ชุดการช่วยเหลือ และชุดการร่วมมือ และจัดทำคู่มือการใช้แบบทดสอบสำหรับครู ประกอบด้วย

1. คำชี้แจงแบบทดสอบ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบทดสอบวัดการแบ่งปัน 10 ข้อ ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดการช่วยเหลือ 10 ข้อ ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดการร่วมมือ 10 ข้อ

2. วิธีดำเนินการทดสอบ

3. เกณฑ์การให้คะแนน

4. การดำเนินการสอบ

5. แบบทดสอบ

รายละเอียดในภาคผนวกหน้า 105 - 126

4. วิธีดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับเด็กซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยดำเนินการทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ

ตาราง 2 การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วัน	9.00 - 9.20
อังคาร	กลุ่มทดลอง
พุธ	กลุ่มควบคุม

3. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ใช้ในการทดลองให้เหมาะสม

4. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองในช่วงเวลาก่อนทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุม โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

4.1 กลุ่มทดลองใช้กิจกรรมการเล่นสมมติ แบบกึ่งชี้แนะ

4.2 กลุ่มควบคุมใช้กิจกรรมการเล่นสมมติ แบบอิสระ

ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จะใช้สื่อ-อุปกรณ์ที่เหมือนกันตามแผนการจัดกิจกรรม ดังนี้

เล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ	เล่นสมมติแบบอิสระ
<u>ขั้นเตรียมดำเนินกิจกรรม (ประมาณ 5 นาที)</u> - ครูบอกจุดประสงค์ในการเล่น - ครูแนะนำสถานการณ์และสื่อต่าง ๆ - ครูแนะนำเรื่องความปลอดภัย <u>ขั้นดำเนินกิจกรรม (ประมาณ 15 นาที)</u> - ครูกับเด็กวางแผนร่วมกัน - เด็กคิดแสดงบทบาทด้วยตนเอง - ครูสังเกตการเล่นของเด็ก รับฟัง	<u>ขั้นเตรียมดำเนินกิจกรรม (ประมาณ 5 นาที)</u> - ครูบอกจุดประสงค์ในการเล่น - ครูแนะนำสถานการณ์และสื่อต่าง ๆ - ครูแนะนำเรื่องความปลอดภัย <u>ขั้นดำเนินกิจกรรม (ประมาณ 15 นาที)</u> - เด็กกับเด็กคิดแสดงบทบาทในการเล่น ได้แก่ การตกลง กำหนดเรื่องราว สถานการณ์ มีการสนทนากัน แสดง

เล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ	เล่นสมมติแบบอิสระ
ความคิดเห็นของเด็ก เล่นร่วมกับเด็ก ใช้คำถาม การสนทนา และคำชมเชยให้ กำลังใจ กระตุ้นความคิดให้เด็ก ดำเนินการเล่นต่อไปด้วยดี <u>ขั้นสิ้นสุดกิจกรรม</u> (ประมาณ 10 นาที) - ครูเตือนเด็กล่วงหน้าก่อนหมดเวลา ประมาณ 3 - 5 นาที เพื่อให้เด็ก พร้อมที่จะยุติการเล่นและเก็บของเล่น - ให้เด็กช่วยกันบอกว่า ได้รับความรู้อะไร จากการเล่น	การกระทำตามบทบาทของบุคคลใน สถานการณ์นั้น - ครูสังเกตการเล่น ดูแลความปลอดภัย และช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น <u>ขั้นสิ้นสุดกิจกรรม</u> (ประมาณ 10 นาที) - ครูเตือนเด็กล่วงหน้าก่อนหมดเวลา ประมาณ 3 - 5 นาที เพื่อให้เด็ก พร้อมที่จะยุติการเล่นและเก็บของเล่น - ให้เด็กช่วยกันบอกว่า ได้รับความรู้อะไร จากการเล่น

4.3 การควบคุมเวลาในการทดลอง

4.3.1 เวลาที่ใช้ทดลอง เวลาการทดลองทั้งสิ้น 8 สัปดาห์

รวม 40 วัน วันละครึ่งชั่วโมง รวมเวลาทดลองกลุ่มละ 20 ชั่วโมง

4.3.2 วิธีการควบคุมเวลา ใช้วิธีสลับเวลาในการจัดกิจกรรม

การเล่นระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ดังตาราง 3

ตาราง 3 การดำเนินการทดลอง

สัปดาห์ที่	วัน	เวลา 9.30-10.00 น.	เวลา 10.00-10.30 น.
1	จันทร์	ควบคุม	ทดลอง
	อังคาร	ทดลอง	ควบคุม
	พุธ	ควบคุม	ทดลอง
	พฤหัสบดี	ทดลอง	ควบคุม
	ศุกร์	ควบคุม	ทดลอง
2	จันทร์	ทดลอง	ควบคุม
	อังคาร	ควบคุม	ทดลอง
	พุธ	ทดลอง	ควบคุม
	พฤหัสบดี	ควบคุม	ทดลอง
	ศุกร์	ทดลอง	ควบคุม

สัปดาห์ที่ 3 จะสลับเวลาต่อจากสัปดาห์ที่ 2 จนถึงสัปดาห์ที่ 8

4.4 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบ โดยใช้แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ได้ทำการทดสอบก่อนการทดลองอีกครั้ง ตามตารางที่ได้กำหนดไว้ในตาราง 2

4.5 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้งก่อน และหลังการทดลองไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้วิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

5.1.1 หาค่าเฉลี่ยของคะแนน คำนวณจากสูตร (Ferguson. 1971 : 54)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

5.1.2 หาค่าความแปรปรวนจากสูตร (Ferguson. 1971 : 62)

$$s^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ s^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

5.2.1 การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ โดยวิธีสหสัมพันธ์ แบบ

Pearson Product - Moment Coefficient Correlation (นิภา ศรีไพโรจน์.

2524 : 196 - 197)

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - \sum X\sum Y}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนสอบจากแบบทดสอบ
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนจากครูประจำชั้นประเมิน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนการสอบแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนที่ครูประจำชั้นประเมินแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างคะแนนจากการทดสอบและคะแนนจากครูประจำชั้นประเมิน

5.2.2 การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{N_H} + \frac{s_L^2}{N_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	$\bar{X}_H$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มที่มีพฤติกรรมทางสังคมสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มที่มีพฤติกรรมทางสังคมต่ำ
	s_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนในแต่ละข้อคำถามของกลุ่มที่มีพฤติกรรมทางสังคมสูง
	s_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนในแต่ละข้อคำถามของกลุ่มที่มีพฤติกรรมทางสังคมต่ำ
	N_H	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมทางสังคมสูง
	N_L	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมทางสังคมต่ำ

5.2.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมโดยวิธี
หาสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) ของ ครอนบัค (Cronbach. 1970 : 161)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ
K	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบทั้งฉบับ
s_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

5.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและ
กลุ่มควบคุม ใช้ t-test แบบ Difference Score (Scott. 1967 : 262 - 265.)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{s_{D_1}^2}{N_1} + \frac{s_{D_2}^2}{N_2}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา
MD_1	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนสอบหลังและก่อน การทดลอง ในกลุ่มทดลอง
MD_2	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนสอบหลังและก่อน การทดลอง ในกลุ่มควบคุม
$S_{MD_1 - MD_2}$	แทน	ค่าความแปรปรวนร่วมของผลต่างระหว่างการทดสอบ หลังและก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

s_{d1}^2	แทน ความแปรปรวนของผลต่าง คะแนนการสอบหลัง และก่อนทดลองของกลุ่มทดลอง
s_{d2}^2	แทน ความแปรปรวนของผลต่าง คะแนนการสอบหลังและ ก่อนทดลองของกลุ่มควบคุม
N_1	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
N_2	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายจากการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาความแตกต่าง
MD_1	แทน	คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบหลังและก่อนการทดลองในกลุ่มทดลอง
MD_2	แทน	คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบหลังและก่อนการทดลองในกลุ่มควบคุม
$S_{MD_1-MD_2}$	แทน	ค่าความแปรปรวนร่วมของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังและก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
$S_{D_1}^2$	แทน	ความแปรปรวนของความแตกต่าง คะแนนการทดสอบหลังและก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
$S_{D_2}^2$	แทน	ความแปรปรวนของความแตกต่างคะแนนการทดสอบหลังและก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม
n_1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
n_2	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นเาะกับ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยและความแปรปรวน พฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันของ กลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนก่อนการทดลอง		คะแนนหลังการทดลอง	
		$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2
กลุ่มทดลอง	15	13.1333	12.9810	17.6000	2.6857
กลุ่มควบคุม	15	13.0000	11.8571	14.6666	12.1238

จากตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปัน ของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมก่อนการทดลองมีค่าใกล้เคียงกัน และมีค่าความแปรปรวนใกล้เคียงกัน คะแนนเฉลี่ย ภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าแตกต่างกัน และมีค่าความแปรปรวน ที่แตกต่างกัน คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม

ตาราง 5 เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปัน ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	MD	$MD_1 - MD_2$	$S_{MD_1 - MD_2}$	t
กลุ่มทดลอง	15	4.4667	3.0000	.8769	3.4211**
กลุ่มควบคุม	15	1.4667			

** $t_{.01, 28} = 2.763$

จากตาราง 5 แสดงว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 6 คะแนนเฉลี่ยและความแปรปรวนพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนก่อนการทดลอง		คะแนนหลังการทดลอง	
		$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2
กลุ่มทดลอง	15	13.2667	17.7810	17.3334	4.9524
กลุ่มควบคุม	15	12.6000	5.5429	14.3333	3.3810

จากตาราง 6 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองมีค่าใกล้เคียงกัน และมีค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน คะแนนเฉลี่ยภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าแตกต่างกัน และมีค่าความแปรปรวนใกล้เคียงกัน คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม

ตาราง 7 เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือระหว่างกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	MD	$MD_1 - MD_2$	$S_{MD_1 - MD_2}$	t
กลุ่มทดลอง	15	4.0667	2.3334	.8615	2.7085*
กลุ่มควบคุม	15	1.7333			

$$*t_{.05, 28} = 2.048$$

จากตาราง 7 แสดงว่าภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมทางสังคม
ด้านการช่วยเหลือ สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 8 คะแนนเฉลี่ยและความแปรปรวนพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	คะแนนก่อนการทดลอง		คะแนนหลังการทดลอง	
		$\bar{X}$	S^2	$\bar{X}$	S^2
กลุ่มทดลอง	15	12.3333	11.3810	17.8000	2.7429
กลุ่มควบคุม	15	13.1333	7.9810	14.5333	3.9810

จากตาราง 8 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือ ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองมีค่าใกล้เคียงกัน และมีค่าความแปรปรวนแตกต่างกัน คะแนนเฉลี่ยภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าแตกต่างกัน และมีค่าความแปรปรวนใกล้เคียงกัน คะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม

ตาราง 9 เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	MD	$MD_1 - MD_2$	$S_{MD_1 - MD_2}$	t
กลุ่มทดลอง	15	5.4667	4.0667	.6223	6.5357**
กลุ่มควบคุม	15	1.4000			

** $t_{.01, 28} = 2.763$

จากตาราง 9 แสดงว่าภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมทางสังคม ด้านการร่วมมือสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ ซึ่งมีลำดับขั้นของการวิจัยและผลสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันแตกต่างกัน
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือแตกต่างกัน
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชาย หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี จำนวนโรงเรียน 11 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 244 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชาย หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538

1. สุ่มโรงเรียนมา 1 โรงเรียน จากจำนวน 11 โรงเรียน ได้โรงเรียนวัดสูง (สูงสง่าวิทยาการ) ซึ่งมี 2 ห้องเรียน

2. สุ่มห้องเรียนมา 1 ห้อง จากจำนวนห้องเรียน 2 ห้อง

3. สุ่มนักเรียนจากข้อ 2. โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน รวม 30 คน

4. กลุ่มแรกเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นและ กลุ่มควบคุมได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่นสมมติ มี 8 แผน พร้อมทั้งสื่ออุปกรณ์ ดังนี้

1. ร้านขายผักผลไม้
2. ร้านเสริมสวย
3. ทัชชานุศัณฐาน
4. แม่ค้าหาบเร่
5. ไปพบคุณหมอ
6. ตำรวจจราจร
7. งานเลี้ยงสังสรรค์
8. ร้านขายอาหาร

2. แบบทดสอบพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษา จากแบบทดสอบวัดพฤติกรรมช่วยเหลือของ บังอร จาปา (2538) และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของจันทร์เพ็ญ สุภาพผล (2535) เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ t-test หาค่าความเที่ยงตรงตามสภาพการณ์ โดยคำนวณจากสูตรหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson Product - Moment Coefficient Correlation ได้ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ .83 และค่าความเชื่อมั่นโดยคำนวณจากสูตรครอนบัค (Cronbach) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81

4. วิธีดำเนินการทดลอง

4.1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็กเป็นเวลา 1 สัปดาห์

4.2 ทดสอบก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบ

พฤติกรรมทางสังคมด้านการแข่งขัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.3 ดำเนินการทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และกลุ่มควบคุมได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทั้ง 2 กลุ่ม เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 40 ครั้ง รวมเวลาทดลองกลุ่มละ 20 ชั่วโมง

4.4 เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยทำการทดสอบกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยแบบทดสอบพฤติกรรมทางสังคมด้านการแข่งขัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ได้ทำการทดสอบก่อนการทดลอง แล้วทำการตรวจให้คะแนน เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย และค่าความแปรปรวน

2. เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านการแข่งขัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการใช้ t-test แบบ Difference Score

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแข่งขันแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าโดยการทดลองครั้งนี้ เป็นการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ โดยกลุ่มเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และกลุ่มเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุมได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ จากการสรุปผลการศึกษาค้นคว้า เด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมทางสังคม ทั้ง 3 ด้าน สูงกว่าเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายในแนวทางทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมของแบนดูรา (Bandura. 1986) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้ที่เป็นหลักของมนุษย์ คือ การเรียนรู้จากการสังเกตนั่นเอง โดยเด็กกลุ่มทดลองได้เรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบ และตัวแบบผ่านสื่อได้หลายประเภท (Bandura. 1986 : 70 - 72) ได้แก่ สื่อตัวแบบทางพฤติกรรม สื่อตัวแบบทางวาจา สื่อตัวแบบสัญลักษณ์ และสื่อตัวแบบสัมผัส ซึ่งมีผลต่อเด็กให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตัวแบบในการวิจัยครั้งนี้ เน้นตัวแบบทางพฤติกรรมและตัวแบบทางวาจา ทั้งของครูและของเด็ก

ในการสังเกตจากตัวแบบของเด็กเป็นกระบวนการ 4 กระบวนการ (Bandura. 1986 : 51 - 70) ได้แก่ กระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำ และกระบวนการจูงใจ เด็กได้สังเกตเห็นตัวแบบจากครูและเพื่อนซึ่งเป็นกระบวนการใส่ใจ แล้วรวบรวมสิ่งที่ได้จากการสังเกตไว้ในกระบวนการเก็บจำ แปรผลจากกระบวนการเก็บจำออกมาเป็นพฤติกรรม คือ กระบวนการกระทำ และกระบวนการจูงใจก็คือ การได้รับผลกระทบ เป็นคำชมเชย ยกย่อง จากการแสดงพฤติกรรมแบ่งปัน ช่วยเหลือ และร่วมมือ เป็นการจูงใจให้เด็ก คิดเกิดการเลียนแบบ แสดงพฤติกรรมแบ่งปัน ช่วยเหลือ และร่วมมือ โดยสอดคล้องกับแบนดูรา (Bandura. 1986 : 77) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่บุคคลแสดงพฤติกรรมแล้วมีผลกระทบบางอย่างเกิดขึ้น ก็จะมีพฤติกรรมของตนเองว่า ทำอย่างไรแล้วมีผลอะไรเกิดขึ้น หากได้ทำหลายครั้ง ก็สามารถจดจำแบบแผนพฤติกรรมไว้ทำในวันข้างหน้าได้อีก ซึ่งจะอภิปรายรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 โดยกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันสูงกว่า กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ

แสดงว่าการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นเษสามารถส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันสูงกว่า
 ทั้งนี้เนื่องจากการเล่นสมมตินั้น เด็กได้เล่นร่วมกันได้ใช้สิ่งของในการเล่นซึ่งมีทั้งของจริง
 ของจำลอง รวมทั้งของกินได้ และอิทธิพลของครูต่อเด็ก ซึ่งเป็นในรูปแบบกึ่งขึ้นเษ เช่น ครู
 เข้าไปร่วมเล่นกับเด็ก มีการสนทนาและใช้คำถามให้เด็กคิดที่จะเกิดการแบ่งปันให้เพื่อน รวมทั้ง
 การชมเชยยกย่องให้กำลังใจแก่เด็กที่ได้แบ่งปันให้เพื่อน ซึ่งเป็นตัวแบบที่ดี และครูเองก็เป็น
 แบบอย่างในการเล่นแบ่งปันให้เด็กด้วย ทำให้เด็กเกิดการเลียนแบบขึ้น เช่น ในการเล่นร้านขาย
 ผัก-ผลไม้ มีการซื้อขายกัน เด็กเสนอความเห็นให้ครูเป็นผู้ซื้อ ครูแสดงให้เด็กเห็นว่าไม่มีเงิน
 จะทำอย่างไรดี เด็กบางคนแบ่งเงินจำลองให้ครูบ้าง ครูขอบใจและชมเชยว่าเป็นเด็กดีมีน้ำใจ
 แบ่งปันเงินจำลองให้ ยังมีเด็กคนอื่นที่เล่นเป็นผู้ซื้อแต่ไม่มีเงิน ยังไม่มีใครแบ่งเงินจำลองให้
 ครูจึงแบ่งเงินจำลองให้บ้าง เด็กขอบคุณครู และครูกล่าวเชิญชวนกับเด็ก ๆ ว่า จะมีใครแบ่ง
 เงินให้เพื่อนอีกบ้างไหม เมื่อเด็กได้แบ่งปันเงินจำลองให้แก่กันและกันแล้ว ครูกล่าวชมเชยเด็ก
 ในการมีน้ำใจแบ่งปันให้กันทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ การสังเกตจากตัวแบบทั้งของเด็กและ
 ครู พฤติกรรมของตัวแบบ ช่วยให้ผู้ใช้สังเกต คือ เด็ก สามารถแสดงพฤติกรรมที่มีแนวโน้มจะแสดง
 ออกหรือไม่เคยแสดงออก แสดงออกได้ง่ายขึ้น (Bandura. 1969 : 120) ซึ่งสอดคล้องกับ
 ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2537 : 31 - 36) ที่กล่าวว่า
 การพัฒนาพฤติกรรมเด็กโดยให้ตัวแบบที่ดีให้เห็นตัวอย่างจะช่วยให้เด็กได้เลียนแบบตาม โดย
 ธรรมชาติของเด็กมักจะชอบเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อ แม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน
 นักร้อง ตัวละครในนิทานและผู้ที่มีชื่อเสียง และประมวล ติศลินสัน (2527 : 107) ได้กล่าวถึง
 คำชมเชยไว้ว่า คำชมเชยของครูมีคุณค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดี เด็กมักจะ
 เอาอย่าง จากที่ได้กล่าวมาเป็นอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กในทางที่ดีขึ้น

ในระยะแรกของการดำเนินกิจกรรม เด็กมีความตื่นต้นกับสิ่งของที่ใช้ในการเล่น
 ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก จึงมักจะมีการหวง สิ่งที่จะแบ่งสิ่งของให้เพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี
 ของดามอนและเซลแมน (Krogh and Lamme. 1983 : 88 - 192 ; citing Damon
 and Selman. 1976 : 1977) ที่กล่าวว่า การแบ่งปันและการให้ของเด็กอายุ 4 - 6 ขวบ
 จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และคิดยึดรูปธรรม เด็กจะมีความรัก ความห่วงแทน สิ่งที่เป็นของกิน
 ของใช้และของเล่น และมักจะชอบสิ่งของอย่างเดียวกัน ในการผลิตเปลี่ยนบทบาทการเล่นยังมี
 น้อย ต่อเมื่อครูเข้าไปในรูปแบบกึ่งขึ้นเษที่ละน้อยสม่ำเสมอ พฤติกรรมของเด็กจึงค่อย

เปลี่ยนแปลงไป มีการแข่งขันได้บ่อยขึ้น มีการผลิตเปลี่ยนบทบาทการเล่นเพิ่มขึ้น และสามารถรอคอยได้จนกว่าจะมาถึงรอบของตน ในขณะที่เด็กเล่นมีลักษณะการเลียนแบบจากที่เด็กเคยได้พบเห็น ซึ่งเพียเจต์ ได้กล่าวไว้ว่า โดยธรรมชาติของเด็กวัย 5 - 6 ปี เป็นวัยที่มีการเล่นเลียนแบบ และการเล่นสมมติ (ภรณ์ ศุภรัตน์. 2535 : 26 ; อ้างอิงมาจาก piaget. 1962) เด็กใช้ความคิดจินตนาการสร้างสถานการณ์ จากการที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวันมีการพูดจาสนทนาระหว่างเด็กด้วยกัน (Heinig and Stillwell. 1981 : 4 - 10) เด็กมีการแบ่งปันสิ่งของในการเล่นและของกินให้เพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซาโลเม (Salome. 1979 : 1349) ที่พบว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างการเล่นร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้แก่ พฤติกรรมแบ่งปัน และงานวิจัยของเบิร์ชและบิลล์แมน (Birch and Billman. 1986 : 387 - 395) พบว่า เด็กจะแสดงพฤติกรรมแบ่งปันให้เพื่อนที่คุ้นเคยมากกว่า คนที่คุ้นเคยน้อยกว่า การเล่นสมมติของเด็ก เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน ร่วมมือ ช่วยเหลือผู้อื่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2526 : 50 - 52) และหรรษา นิลวิเชียร (2535 : 85 - 86) ได้กล่าวว่า ในขณะที่เด็กเล่นด้วยกัน เด็กจะเรียนรู้การแบ่งปันให้เพื่อน รู้จักการรอคอยที่จะได้เล่นเมื่อยังไม่ได้เล่นหรือเล่นของเล่นอย่างอื่นไปก่อน ซึ่งสอดคล้องกับเฮิร์ลอค (Hurlock. 1978 : 239) ที่กล่าวว่า เด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น จะเข้าใจคนอื่น ไม่ทวงของ และช่วยเหลือผู้อื่น

เด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุม ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ ขณะที่เด็กเล่น เด็กจะเล่นด้วยตนเอง ครูคอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น เด็กในกลุ่มนี้ยังมีการทวงของเล่น ยื้อแย่งของเล่นกันบ้างเนื่องจาก สื่อ สิ่งของในการเล่นต่างก็เป็นที่ยึดติดของเด็ก บางโอกาสเด็กมีการแบ่งปันสิ่งของในการเล่นบ้าง แต่กลุ่มควบคุมขาดโอกาสได้รับการเน้นตัวแบบที่ดีทั้งตัวแบบจากเด็กด้วยกันและตัวแบบจากครู ขาดการกระตุ้นจากครูในการสนทนาและการใช้คำถามให้เด็กคิดเกิดการแบ่งปัน ไม่มีคำชมเชยยกย่องจากครู และเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมแบ่งปันให้เพื่อน ครูไม่ได้ให้การยอมรับ จึงไม่ได้รับการเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชยให้กำลังใจ ซึ่งเป็นการขาดโอกาสที่ดีสำหรับการเน้นตัวแบบ ทำให้เด็กไม่เกิดการคิดเลียนแบบที่ดีในการแบ่งปันให้เพื่อน และพบว่าในขณะที่เด็กเล่นมีการผลิตเปลี่ยนบทบาทกันน้อย ครูไม่ได้เข้ามายุ่งยั่วให้เด็กคิดที่จะเกิดการผลิตเปลี่ยนบทบาทในการเล่นเพิ่มขึ้น จากที่กล่าวมาทำให้เด็กกลุ่มควบคุมพัฒนาพฤติกรรมการเล่นได้น้อยกว่าเด็กกลุ่มทดลอง

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อ 2 โดยกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือสูงกว่ากลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ แสดงให้เห็นว่า การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะสามารถส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือได้สูงกว่า ทั้งนี้เนื่องจากขณะที่เด็กเล่นสมมติ มักจะมีปัญหาเกิดขึ้น เด็กแก้ปัญหาด้วยตัวเองไม่ได้ จึงขอให้เพื่อนหรือครูเข้าช่วยเหลือ เช่น ในการเล่นทำบุญตักบาตร เด็กน้าสี่เหลืองแต่งกายสมมติเป็นพระด้วยตนเองไม่ได้ เกิดเป็นปัญหา ต้องมีการช่วยเหลือกัน เด็กก็ไม่ทราบว่าจะช่วยทำอย่างไร จึงขอความช่วยเหลือจากครู ครูเข้าไปช่วยเหลือได้โดยสาธิตเป็นตัวอย่างให้เด็ก ๆ ได้เห็น แล้วใช้คำพูดให้เด็กคิดเกิดการช่วยเหลือกันอย่างเต็มใจ เป็นการสร้างความรู้สึกให้เด็กรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เป็นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ผลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจากการสวมบทบาทต่าง ๆ นามาสู่การแก้ไขตนเอง อันจะก่อให้เกิดการช่วยเหลือและร่วมมือกัน (Heinig and Stillwell. 1981 : 4 - 10) การที่เด็กได้ช่วยเหลือเพื่อน ทั้งโดยการที่เพื่อนขอร้อง และไม่ได้ขอร้องก็ตาม ครูมีส่วนในการเสริมแรงด้วยการชมเชยยกย่องให้กำลังใจ ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เด็กกล้าแสดงออก (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2532 : 422 - 427) เด็กมีกำลังใจที่จะช่วยเหลือเพื่อนต่อไปเรื่อย ๆ และในขณะเดียวกัน เด็กคนอื่นก็จะพยายามเลียนแบบในการช่วยเหลือเพื่อนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสมิแลนสกี (พรรษา นิลวิเชียร. 2535 : 74 - 75 ; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. 2537 : 645 - 646 ; อ้างอิงมาจาก Smilansky. 1968) ที่กล่าวว่า การที่ครูเข้าไปร่วมเล่นกับเด็ก ได้ช่วยเหลือเด็ก เมื่อเด็กต้องการความช่วยเหลือทำให้การเล่นดำเนินไปด้วยดี และยังเป็นตัวแบบที่ดีให้แก่เด็กด้วย จากที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของครูซึ่งเข้าไปในการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ มีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็ก

ในขณะที่เด็กเล่น ได้พบว่า มีการช่วยเหลือในระหว่างเด็ก ๆ ด้วยกัน เป็นลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 - 6 ปี ซึ่งซีเฟลด์ (Seefeld. 1980 : 7 - 11) กล่าวว่าไว้ว่า เด็กวัยนี้จะมีควมเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้าใจและยอม

รับความสำคัญของผู้อื่น และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของสเตาบี (Staub. 1971 : 805 - 806) ที่พบว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ในระหว่างการเล่นบทบาทสมมติ

เด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุม เด็กเล่นสมมติโดยอิสระ ครูคอยสังเกตและจะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น ในขณะที่เด็กเล่นได้พบว่า บางโอกาสเด็กที่ชอบพอกันมีการช่วยเหลือกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภกุล เกียรติสุนทร (2532 : 63) ที่พบว่า พฤติกรรมการช่วยเหลือที่เกิดจากการริเริ่มของเด็กเอง มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการยอมรับของเพื่อน เพราะการรู้จักช่วยเหลือเพื่อนจะทำให้เด็กได้รับความชอบพอและได้รับการแสดงตอบที่ดีจากเพื่อน

แต่เด็กในกลุ่มควบคุมขาดโอกาสได้รับการเน้นตัวแบบที่ดี ในด้านพฤติกรรมการช่วยเหลือ ทั้งตัวแบบจากครูและตัวแบบจากเด็ก ๆ ด้วยกันเอง ขาดการกระตุ้นจากครูในการสนทนาและการใช้คำถามให้เด็กคิดเกิดการช่วยเหลือกัน ไม่มีคำชมเชยยกย่องจากครู และเมื่อเด็กได้ช่วยเหลือเพื่อน ครูไม่ได้ให้การยอมรับ จึงไม่ได้รับการเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชยให้กำลังใจ ซึ่งเป็นการขาดโอกาสที่ดีสำหรับการเน้นตัวแบบ ทำให้เด็กขาดการคิดเลียนแบบที่ดีในการช่วยเหลือเพื่อน อีกทั้งครูก็ไม่ได้เข้าไปเป็นตัวแบบในการช่วยเหลือ และในบางครั้งเด็กก็ไม่เต็มใจที่จะช่วยเหลือเพื่อน ทำให้เด็กในกลุ่มควบคุมพัฒนาพฤติกรรมการช่วยเหลือได้น้อยกว่ากลุ่มทดลอง

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติ แบบกึ่งขึ้นเฝ้ากับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 โดยกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นเฝ้า มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือสูงกว่ากลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ แสดงว่าการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นเฝ้า สามารถส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือ ได้สูงกว่าการเล่นสมมติแบบอิสระ ทั้งนี้เนื่องมาจากการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นเฝ้าในกลุ่มทดลอง ครูมีบทบาทเข้าไปร่วมในการเล่น เด็กกับครูมีการวางแผนในการเล่นร่วมกัน ครูยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก มีการสนทนาและใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดร่วมมือในการเล่นด้วยกัน เด็กได้เห็นตัวแบบการร่วมมือจากเพื่อน ๆ และจากครู รวมทั้งการเสริมแรง ยกย่องชมเชยให้กำลังใจแก่เด็ก ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจที่จะปฏิบัติตนให้ความร่วมมือ เด็กได้เห็นตัวแบบก็จะพยายามเลียนแบบในการร่วมมือกับเพื่อนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับจันทร์ คุปตะวาทีน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2532 : 424 - 427) ที่กล่าวถึง บทบาทของครูในการส่งเสริมการเล่นไว้ว่า ครูเป็นผู้วางแผน

เป็นผู้ให้กำลังใจ เป็นแบบอย่างแก่เด็กและเด็กจะกระตือรือร้นสนุกสนานที่ผู้ใหญ่สนใจเข้าร่วมเล่นด้วย เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กยังมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กจะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย (Hurlock. 1978 : 238) โดยในระยะแรก ๆ ของการเริ่มกิจกรรม เด็กยังมีความร่วมมือกันน้อย เด็กบางคนมีความเฉยเมยที่จะให้ความร่วมมือกับเพื่อนและไม่ทราบว่าตนจะต้องทำอย่างไร ต่อเมื่อครูเข้าไปร่วมเล่นกับเด็กในรูปแบบกึ่งชี้แนะ เด็กมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ความร่วมมือกับเพื่อนได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ประจักษ์ เค้าฉิม (2526 : 198 - 201) ที่กล่าวว่า เด็กมีการร่วมมือกันน้อย เมื่อเด็กได้รับการฝึกหัดที่ละน้อยจะช่วยให้เด็กเรียนรู้การร่วมมือได้มากขึ้น จะเห็นได้อย่างเด่นชัดเริ่มตั้งแต่การที่เด็กนำสิ่งของที่ครูเตรียมไว้ไปจัดเพื่อเล่น เด็กจะรีบเข้ามาช่วยกันนำไปจัด และร่วมมือกันเล่นอย่างสนุกสนาน ในขั้นสิ้นสุดกิจกรรม เด็กได้ช่วยกันเก็บอุปกรณ์สิ่งของต่าง ๆ ให้เรียบร้อยและช่วยกันทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ที่เล่นให้เรียบร้อย ซึ่งแฮมมอน (เขาวพา เคชะคุปต์. 2528 : 14 ; อ้างอิงมาจาก Hammond. 1967) ได้กล่าวว่า เด็กในวัย 5 ปีขึ้นไป จะเล่นร่วมกับผู้อื่น รู้จักบทบาทของการรวมกลุ่มมากขึ้นนั่นก็คือ มีการร่วมมือกันเอง จะเห็นได้ว่า บทบาทของครูที่เข้าไปในการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็ก โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพรพรณ อีรพงศ์ (2534 : 73) ที่พบว่า บทบาทของครูมีความสำคัญในการที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน

เด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุม เด็กเล่นสมมติโดยอิสระด้วยตนเอง มีครูคอยสังเกต โดยไม่เข้าไปร่วมในการเล่น เด็กตื่นเต้นดีใจที่จะได้เล่นทุกครั้ง ในการเล่นเด็กมักจะส่งเสียงดัง บางครั้งเด็กเกิดการขัดใจกันในการแย่งชิงของ ก็มักจะมาร่วมมือกันบ้าง อีกทั้งพฤติกรรมการแบ่งปันสิ่งของในกลุ่มควบคุมมีผลกระทบต่อเนื่องถึงการร่วมมือของเด็กด้วย โดยที่เด็กบางคนในบางครั้งไม่ได้รับการแบ่งปันสิ่งของในการเล่นจากเพื่อน ก็ไม่เต็มใจที่จะร่วมเล่นด้วย แต่ก็มีพยายามปรับตัวเพื่อที่จะได้เล่นด้วยกัน สังเกตจากการที่เด็กช่วยกันนำสิ่งของที่ครูเตรียมไว้ให้ไปจัดเพื่อเล่น และช่วยกันเก็บของในขั้นสิ้นสุดกิจกรรม เด็กบางคนในบางครั้งมีพฤติกรรมเฉยเมยไม่ร่วมมือในการเก็บของ ซึ่งทั้งนี้ เป็นผลเนื่องมาจากเด็กในกลุ่มควบคุมขาดโอกาสที่จะได้รับการกระตุ้นจากครูโดยการสนทนา การใช้คำถามให้เด็กคิด เกิดการร่วมมือ ครูไม่ได้เข้าไปร่วมเล่น

กับเด็ก เด็กกับครูไม่ได้วางแผนในการเล่นร่วมกันรวมทั้งการที่เด็กได้แสดงพฤติกรรมร่วมมือกับเพื่อน ก็ไม่มีคำชมเชยยกย่องให้กำลังใจจากครู เด็กไม่ได้รับการเสริมแรงเพื่อให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือ ขาดการเน้นตัวแบบที่ดีในด้านการร่วมมือ ทั้งตัวแบบจากเด็ก ๆ ด้วยกัน และตัวแบบจากครู ทำให้เด็กขาดการคิดเลียนแบบที่ดีในการที่จะเกิดพฤติกรรมร่วมมือ จากที่ได้กล่าวมาเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เด็กในกลุ่มควบคุมพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือได้น้อยกว่ากลุ่มทดลอง

✓ จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงว่า กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นแะ มีการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือสูงกว่าเด็กปฐมวัยในกลุ่มที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ ดังนั้น ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงควรให้ความสนใจในเรื่องบทบาทของการเข้าไปร่วมเล่นกับเด็กในรูปแบบกึ่งขึ้นแะ เพื่อช่วยในการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็กได้ดีขึ้น

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเล่นสมมติด้วยตนเอง ระหว่างดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมที่น่าสนใจของเด็กบางประการ อันเป็นผลในการพัฒนาการในด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. เด็กมีความกระตือรือร้น สนุกสนานในการเล่น เด็กบางส่วนมีการสังเกตสำรวจ พิสูจน์ว่า สิ่งที่ใช้ในการเล่นเป็นของจริงหรือของจำลอง มีการเปรียบเทียบ ขนาด สี ความนุ่ม หรือแข็ง ของสิ่งด้วย
2. เด็กมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น และมีจินตนาการในการสร้างเรื่องราวได้มากขึ้นอย่างเด่นชัด ซึ่งน่าจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้าน การพูดของเด็ก รวมทั้งความเชื่อมั่นในตนเอง
3. การที่เด็กได้ผลัดเปลี่ยนกันพูดเล่าเรื่องเกี่ยวกับการเล่นที่ได้ผ่านไปในขั้นสิ้นสุดกิจกรรม โดยเฉพาะการพูดเน้นย้ำถึงความต้องการให้เพื่อนในกลุ่ม มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือ และร่วมมือ อาจจูงใจให้เด็กในกลุ่มมีการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการทําวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านความคงทนของพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ
2. ในการวัดพฤติกรรมทางสังคม ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ อาจจะใช้แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นเครื่องมือในการวิจัยเพิ่มขึ้นอีกประเภทหนึ่งควบคู่กันไป เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์และอภิปรายผลมีความละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาผลของการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ ที่มีต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1 พัฒนาการทางด้านภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การเล่าเรื่อง
 - 3.2 พัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์
4. ควรมีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการเรียนรู้จากตัวแบบ ตามทฤษฎีบันดูราทางสังคม ของแบนดูรา (Bandura, 1986) เพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม และเป็น การศึกษาพฤติกรรมเด็กโดยศึกษาอย่างละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำ และกระบวนการจูงใจ

บรรณาการ

บรรณานุกรม

- เกษรา กาญจน์ประเสริฐ. ผลของการเล่นสมมติที่มีต่อมโนทัศน์ทางการอนุรักษ์ด้านความยาว
ด้านมวลสาร และด้านปริมาณของของเหลว. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- เกษลดา มานะจุติ. สื่อการเรียนรู้และเครื่องเล่นของเด็กก่อนวัยเรียน. เชียงใหม่ :
สหวิทยาลัยล้านนา วิทยาลัยครูเชียงใหม่, 2529.
- ขจิตพรรณ ทองคำ. การเล่นบทบาทสมมติ โดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่นที่มีผลต่อ
การคลาย การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และความสามารถทางภาษา. ปรินุณยานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
อัดสำเนา.
- ✓ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การศึกษาสภาพการอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีเดชา, 2528.
- ★ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2
เล่ม 1. กรุงเทพฯ : ศุภสภา, 2536.
- _____. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ศุภสภา, 2535.
- ✓ จงกล นันทพล. การสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือจากการเล่นแบบสมมติในศูนย์บ้านของเด็ก
ก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2535. อัดสำเนา.
- จงใจ ขจรศิลป์. การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามสมมติที่มีต่อ
ความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินุณยานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
อัดสำเนา.
- จันทร์เพ็ญ สุภาผล. การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรี
และนิทานประกอบภาพ ควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือ.
ปรินุณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2535. อัดสำเนา.

- ✓ จีววรรณ กินวงศ์. การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ : โอเคเอ็นส์ไตร์, 2533.
- ฉันทนา ภาคบงกช. การเล่นสร้างสรรค์สร้าง. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- ✓ หวีพร ๗ นคร. การศึกษาการเล่นสร้างสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระกับแบบกึ่งที่เเนะที่มีผลต่อความสามารถในการสังเกต และการจำแนกของเด็กปฐมวัย. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- ทศนา แยมณี. "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน," ครูศาสตร์. 6(2) : 41 - 48 ; กรกฎาคม - สิงหาคม 2519.
- ธีราพร กลุณานันท์. การศึกษาผลของการเล่นต่างกลุ่มอายุที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- นิภา ศรีไพโรจน์. สถิติประยุกต์ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองธรรม, 2524.
- นิรมล ชยตสาหกิจ. "ทฤษฎีการเล่นเพื่อพัฒนาสติปัญญา," ใน การเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ✓ บังอร จาปา. พฤติกรรมความช่วยเหลือของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นแบบบ้านแบบเจาะจง กับการเล่นแบบบ้านแบบปกติ. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- ✓ บุญเยี่ยม จิตรดอน. "การเล่นในร่มและเล่นกลางแจ้ง," ใน การเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ประณต คำจิม. เอกสารการสอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.
- _____. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- ประมวญ ดิฉินสัน. จิตวิทยาคลินิกสมองมนุษย์ (พรสวรรค์). เล่ม 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2527.

พรณี ชูชัย เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
อมรินทร์การพิมพ์, 2528.

★พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.

ไพศาล หวังพานิช. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

ภรณ์ ศุรุตนะ. "พัฒนาการของเด็กวัย 3 - 6 ปี," ใน เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน.
กรุงเทพฯ : ชมรมไทย-อิสราเอล, 2523.

★_____. เด็กก่อนวัยเรียนเรียนรู้อะไรอย่างไร. นนทบุรี : สภาสงเคราะห์หญิง
ปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์, 2524.

✓_____. การเล่นของเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

✓เยาวพา เดชะคุปต์. กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : โอเดียนไตร์,
2528.

✓ลัดดาวัลย์ กองช่าง. การศึกษา การแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเล่น
วัสดุสามมิติ แบบขึ้นน้ำ และแบบอิสระ. ปรินทิพเนต กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

★เลขา ปิยะอัจฉริยะ. ผลของประสบการณ์การเล่นที่มีต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย.
กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

_____. "การเล่นการเรียนของเด็ก," ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

✓ราภรณ์ รักวิชัย. การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์, 2533.
วิไล องค์อนันต์คุณ. "นีโอฮิวแมนนิส การแสวงหามนุษยธรรมใหม่ในแวดลอมแห่งยุคสมัย",
ใน ก้าวไกล. 4(4) : 4 - 5 ; สิงหาคม 2536.

✓ศรีสมวงศ์ วรรณศิลป์. การเล่นของเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเซชม, 2520.

ศุภกุล เกียรติสุนทร. การศึกษาการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนกับพฤติกรรมช่วยเหลือของเด็ก
ปฐมวัย. ปรินทิพเนต กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

- ★ สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยระดับ
ประถมศึกษา หน่วยที่ 1 - 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นกนกจำกัด, 2526.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับประถมศึกษา
หน่วยที่ 1 - 7. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหมิตร, 2527.
- ✓ _____. เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
หน่วยที่ 6 - 10. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.
- ✓ _____. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 8 - 15. พิมพ์ครั้งที่ 8.
 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2536.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็กหน่วยที่ 1 - 5. พิมพ์ครั้งที่ 5.
 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 11 - 15.
 พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537.
- สุทธิพรหม อีรพงศ์. การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
เป็นกลุ่มแบบครูมีส่วนร่วมและแบบครูไม่มีส่วนร่วม. ปรินฤพานิพนธ์ กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- ✓ พรรษา นิลวิเชียร. ปฐมวัยศึกษา : หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,
 2535.
- อนันต์ ศรีโสภณ. หลักการวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช,
 2527.
- Bandura, A. Principle of Behavior Modification. New York : Holt,
 Rinehart and Winston, 1969.
- _____. Social Learning Theory. New Jersey : Prentice-Hall, 1977.
- _____. Social Foundation of Thought and Action : A Social
Cognitive Theory. New Jersey : Prentice - Hall, 1986.
- Bar-Tal, D. and others. "Helping Behavior Among Preschool Children :
 An Observational Study," Child Development. 53 : 396 - 402 ;
 June, 1982.
- Bee, H. The Development Child. 4th ed. New York : Harper and Row,
 1985.

- ✓ Bloom, B.S. Stability and Change in Human Characteristics.
New York : John Wiley and Son, 1964.
- Birch, L.L. and J. Billman. "Preschool Children Food Sharing with Friends and Acquaintances," Child Development. 57 : 387 - 395 ; 1986.
- Burns, S.M. and C.V. Brainerd. "Effect of Constructive and Dramatic Play on Perspective - Taking in Very Young Children," Developmental Psychology. 15 : 512 - 521 ; 1979.
- Cowan, Philip A. Piaget With Feeling : Cognitive, Social and Emotional Dimension. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1978.
- Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed.
New York : Harper and Row, Publishers, 1970.
- Dansky, J.L. "Make believe : A mediator of relationship between play and associative fluency," Child Development. 51 : 576 - 579; 1980.
- Dinkmeyer, Don C. Child Development : The Emerging Self. New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1965.
- Edwards, Allen L. Technique of Attitude Scale Construction.
New York : Appleton Century Crofts, Inc., 1957.
- English, H.B. and A.C. English. A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms. New York : David McKay Co., 1958.
- Ferguson, Georgr A. Statistical Analysis in Psychology and Education. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, Book Co.Inc., 1971.
- ✓ Fietelson, and G.S. Ross. "The Negleted Factor-Play," Human Development. 16 : 202 - 223 ; 1973.
- Glass, G.V. and J.C. Stanley. Statistical Methods in Education and Psychology. New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1970.
- Good, C.V. Dictionary of Education. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, Book Co., Inc., 1973.
- Hammond, Sarah Leeper and others. Good Schools for Young Children.
New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1967.
- ★ Heinig, R.B. and L. Stillwell. Creative Drama for the Classroom Teacher. 2nd ed. New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1981.

Hurlock, E.B. Child Development. 6th ed. New York : McGraw-Hill Book Co., 1978.

✱ Kahn, Ruth Jacobson. Parents as Teachers : Linguistic and Behavioral Interactions of Middle - Class Mothers and Father and Their Normally Developing and Developmentally Delayed Preschools during Teaching Learning Activities. Ph.D. Dissertation, Connecticut : University of Connecticut, 1981. Photocopied.

Kolumbus, Elinor Schulman. Is it Tomorrow Yet? Haifa, Israel : Mount Carmel International Training Center for Community Services, 1979.

✓ Kostelnik, J. Marjorie and others. Guiding Children's Social Development. New York : Delmar Publishers Inc., 1993.

Krogh, S.L. and L.L. Lamme. "Learning to Share : How Literature Can Help," Childhood Education. 59(3) : 183 - 192 ; January - February, 1983.

Maier, H.W. Three Theories of Child Development. Revised ed. New York : Harper & Row, Publishers, 1969.

McCune - Nicolich, Lorraine. "Toward Symbolic Functioning : Structure of Early Pretend Games and Potential Parallel With Language," Child Development. 52 : 786 - 787 ; 1981.

Mussen, P.H. and J.J. Conger. Child Development and Personality. New York : Harper and Brothers, 1956.

Mussen, P.H. and others. Child Development and Personality. 3rd ed. New York : Harper and Row, Publishers, 1969.

Nancy, B.E. and H. Michael. "The Relationship of Preschool's Reasoning about Prosocial Moral Conflicts to Prosocial Behavior," Child Development. 50(2) : 356 - 363 ; June, 1979.

Page, G.J., Thomas and A.R. Marshall. International Dictionary of Education. Nichols Publishing Co., 1977.

✓ Piaget, J. Play Dreams and Imitations in Childhood. New York : W.W. Norton, 1962.

Rheingold, H.L. and others. "Sharing in Second Year of Life," Child Development. 47(4) : 1148 - 1158 ; December, 1976.

✓ Rubin, K.H., G.G. Fein and B. Vandenberg. Hand book of Child Psychology (Volume IV). New York : John Wiley, 1983.

Rudolph, M. and D.H. Cohen. Kindergarten and Early Schooling. New York : Prentice-Hall, Inc., 1984.

- Salome, Estes. "Play with Peer : A Comparison of the Social Interaction of Preschool Girls and Boys," Dissertation Abstracts International. 40 : 1349-A ; September, 1979.
- Saltz, E., D. Dixon and J Johnson. "Training Disadvantaged Preschool in Various Fantasy Activities : Effects on Cognitive Functioning and Impulse Control," Child Development. 48 : 367 - 380 ; 1977.
- ★ Saltz, R. and E. Saltz. "Pretend play training and its outcomes," in G. Fein and M. Kivkin (eds). The Young Child at Play. p. 155 - 173. Washington D.C. : National Association for the Education of Young Children, 1986.
- Scott, William A. and Michael Wertheimer. Introduction to Psychological Research. 4th ed. New York : John Wiley & Sons Inc., 1967.
- Seefeldt, C. Teaching Young Children. New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1980.
- Singer, D.G. and T.A. Revenson. A Piaget Primer : How a Child Thinks. New York : New American Library, 1978.
- ★ Smilansky, S. The Effects of Sociodramatic Play on Disadvantaged Preschool Children. New York : Wiley, 1968.
- ★ Staub, E. "The Use of Role Playing and Induction in Children's Learning of Helping and Sharing Behavior," Child Development. 42(3) : 805 - 816 ; September, 1971.
- Steffey, M. Stephanie. "Evidence of Sociodramatic Play During Kindergarten Housekeeping Playtime (Play Activity)," Dissertation Abstracts International. 53 : 1790-A ; December, 1992.
- Sutton - Smith, Brain. "Theoretical Notes Piaget on Play : A Critique," Psychological Review. 73 : 104 - 110 ; 1966.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคม

1. อาจารย์ยุพา มานะจิตต์ อาจารย์ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
2. อาจารย์ศุภกุล เกียรติสุนทร อาจารย์ภาควิชาอนุบาลศึกษา
สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขต
สมุทรสงคราม
3. อาจารย์จิตรารักษ์ เตมียะกุล อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสระบุรี

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบชุดกิจกรรมการเล่นสมมติและคู่มือการเล่นสมมติแบบทั้ง
ที่เน้นและการเล่นสมมติแบบอิสระ

1. อาจารย์อารี เกษมรติ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน
2. อาจารย์มาณวิกา ผลพิรุฬห์ อาจารย์โรงเรียนอนุบาลสามเสน
3. อาจารย์ผาณิตา ดิษยเดช นักวิชาการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รายชื่อ ผู้ช่วยวิจัย

1. อาจารย์อมราพรรณ เพิ่มชาติ
อาจารย์ 2 ระดับ 6 ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2/2
โรงเรียนวัดสูง (สูงสง่าวิทยาคาร) อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
2. อาจารย์รัตนา ประเสริฐสุข
อาจารย์ 2 ระดับ 6 ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2/1
โรงเรียนวัดสูง (สูงสง่าวิทยาคาร) อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ภาคผนวก ข

คู่มือ การจัดกิจกรรมการเล่นสมมติ

ตัวอย่าง แผน/คู่มือ
แผนการจัดกิจกรรมการเล่นสมมติ

สัปดาห์ที่ 1

ชื่อแผนกิจกรรม ร้านขายผัก - ผลไม้

จุดประสงค์

เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับ

1. การทำงานร่วมกัน (การร่วมมือ)
2. บทบาทของผู้ซื้อ และผู้ขาย
3. การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การรอคอย
4. ความมีระเบียบวินัย

สื่ออุปกรณ์การเล่น

1. ผลไม้จำลอง ผลไม้ท้องถิ่น
2. ผักท้องถิ่น ผัก ผลไม้ที่เด็กนำมาจากบ้าน
3. ตะกร้า กระจาด
4. เครื่องชั่ง
5. ถุงใส่ผัก - ผลไม้
6. ไม้กวาดกระจาด ผัก - ผลไม้
7. เงินจำลอง
8. กระเป๋า/กล่องใส่เงิน

การดำเนินกิจกรรม

กลุ่มทดลอง (เล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นแนะ)	กลุ่มควบคุม (เล่นสมมติ แบบอิสระ)
<u>ขั้นเตรียมดำเนินกิจกรรม(ประมาณ 5 นาที)</u> 1. เตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเริ่มกิจกรรมการเล่น 2. ครูบอกจุดประสงค์ในการเล่น "ครูจะให้เด็ก ๆ ได้เล่นกันเพื่อ ให้เด็ก ๆ รู้จักแบ่งปันกัน ช่วยเหลือกัน และร่วมมือทำงานด้วยกันค่ะ" 3. ครูแนะนำสถานการณ์และอุปกรณ์การเล่น โดยครูพูดกับเด็ก เช่น ครู : เด็ก ๆ เคยตามคุณพ่อคุณแม่ หรือผู้ใหญ่ไปที่ร้านขายผัก - ผลไม้ เห็นเขาทำอะไรคะ : วันนี้ครูมีผัก - ผลไม้ หลายชนิด และสิ่งของต่าง ๆ มาให้เด็ก ๆ เล่น 4. ครูแนะนำความปลอดภัย : เด็ก ๆ ไม่ควรเอาผักผลไม้ หรือเงินจำลองเข้าปากนะคะ เพราะยังไม่สะอาดพอ และอาจทำให้ติดคอ หายใจไม่ออก	<u>ขั้นเตรียมดำเนินกิจกรรม (ประมาณ 5 นาที)</u> 1. เตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเริ่มกิจกรรมการเล่น 2. ครูบอกจุดประสงค์ในการเล่น "ครูจะให้เด็ก ๆ ได้เล่นกันเพื่อ ให้เด็ก ๆ รู้จักแบ่งปันกัน ช่วยเหลือกัน และร่วมมือทำงานด้วยกันค่ะ" 3. ครูแนะนำสถานการณ์และอุปกรณ์การเล่น โดยครูพูดกับเด็กว่า ครู : เด็ก ๆ เคยตามคุณพ่อคุณแม่ หรือผู้ใหญ่ไปที่ร้านขายผัก - ผลไม้ เห็นเขาทำอะไรคะ : วันนี้ครูมีผัก - ผลไม้ หลายชนิด และสิ่งของต่าง ๆ มาให้เด็ก ๆ เล่น 4. ครูแนะนำความปลอดภัย : เด็ก ๆ ไม่ควรเอาผักผลไม้ หรือเงินจำลองเข้าปากนะคะ เพราะยังไม่สะอาดพอ และอาจทำให้ติดคอ หายใจไม่ออก

กลุ่มทดลอง (เล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ)	กลุ่มควบคุม (เล่นสมมติ แบบอิสระ)
<u>ขั้นตอนกิจกรรม (ประมาณ 15 นาที)</u> 1. ครูกับเด็กวางแผนร่วมกัน ครู : เราจะนำผักผลไม้ และ สิ่งของเหล่านี้ เล่นทำอะไร ได้บ้าง เราจะเล่นอย่างไรคะ : เด็ก ๆ บอกครูซิคะว่า อยากเล่นเป็นอะไร : เด็กจะให้ครูเล่นเป็นอะไร 2. เด็กคิดแสดงบทบาทในการเล่น ด้วยตนเองได้หลากหลาย ครูสังเกต การเล่น และรับฟังความคิดของเด็ก เล่นร่วมกับเด็ก ใช้คำถาม และ สนทนากับเด็ก ตัวอย่างเช่น ถ้าเด็ก เล่นขายผัก ผลไม้ อาจใช้คำถาม : ใครจะช่วย แม่ค้า จัดร้าน ขายผัก-ผลไม้บ้าง : เมื่อซื้อผักผลไม้จนหมดร้าน แล้ว เราควรจะทำอย่างไร ต่อไปคะ : เด็ก ๆ ที่เล่นเป็นคนซื้อหรือ เป็นคนขายนานแล้ว ควรจะ ทำอะไรดีคะ	<u>ขั้นตอนกิจกรรม (ประมาณ 15 นาที)</u> 1. ให้เด็กคิดแสดงบทบาทในการเล่น ด้วยกันเองอย่างอิสระ - เด็กกับเด็กคิดแสดงบทบาทในการเล่น ได้แก่ การตกลง กำหนดเรื่องราว สถานการณ์ มีการสนทนากัน แสดง การกระทำตามบทบาทของบุคคลใน สถานการณ์นั้น 2. ครูสังเกตการเล่นของเด็ก และดูแล ความปลอดภัย หรือช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น

กลุ่มทดลอง (เล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ)	กลุ่มควบคุม (เล่นสมมติ แบบอิสระ)
<u>ขั้นสิ้นสุดกิจกรรม</u> (ประมาณ 10 นาที) 1. ครูเตือนเด็กล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 3 - 5 นาที เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะยุติการเล่น และเก็บของเล่น 2. ให้เด็กช่วยกันบอกว่าได้รับความรู้อะไรจากการเล่นบ้างหรือให้เด็กเล่าเกี่ยวกับที่ได้เล่นไปแล้ว ให้เพื่อน ๆ และครูฟัง	<u>ขั้นสิ้นสุดกิจกรรม</u> (ประมาณ 10 นาที) 1. ครูเตือนเด็กล่วงหน้าก่อนหมดเวลา 3 - 5 นาที เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะยุติการเล่น และเก็บของเล่น 2. ให้เด็กช่วยกันบอกว่าได้รับความรู้อะไรจากการเล่นบ้างหรือให้เด็กเล่าเกี่ยวกับที่ได้เล่นไปแล้ว ให้เพื่อน ๆ และครูฟัง

ภาคผนวก ค

แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคม

คู่มือการดำเนินการทดสอบ

แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคม

ตอนที่ 1 การแบ่งปัน

ตอนที่ 2 การช่วยเหลือ

ตอนที่ 3 การร่วมมือ

คู่มือ แบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

แบบทดสอบฉบับนี้ เป็นแบบทดสอบวัดพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 แบ่งออกเป็น 3 ตอน จำนวน 30 ข้อ ดังนี้

- ตอนที่ 1 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมด้านการแบ่งปัน จำนวน 10 ข้อ
- ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมด้านการช่วยเหลือ จำนวน 10 ข้อ
- ตอนที่ 3 แบบทดสอบวัดพฤติกรรมด้านการร่วมมือ จำนวน 10 ข้อ

วิธีดำเนินการทดสอบ

1. จัดเตรียมสถานที่สำหรับการทดสอบเป็นรายบุคคล
2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กโดยการสนทนาก่อนทำการทดสอบ
3. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการทดสอบดังนี้
 - 3.1 แบบทดสอบและคู่มือการทดสอบอย่างละ 1 ฉบับ
 - 3.2 ดินสอสี หรือสีเทียน
4. ผู้ดำเนินการทดสอบ แนะนำวิธีตอบแบบทดสอบตามคู่มือทดสอบ
5. ผู้ดำเนินการทดสอบ ทำการทดสอบเด็กทีละข้อจนครบทุกข้อของตอนที่ 1 แล้วให้เด็กหยุดพัก 5 นาที เพื่อไปดื่มน้ำหรือไปห้องน้ำ หรือเปลี่ยนอิริยาบถ หลังจากนั้นดำเนินการทดสอบตอนที่ 2 เสร็จแล้วหยุดพัก 5 นาที เพื่อรับประทานขนม ดื่มน้ำ และเปลี่ยนอิริยาบถแล้วจึงดำเนินการทดสอบตอนที่ 3 ต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอนที่ 1 การแบ่งปัน

- ให้ 0 คะแนน เมื่อเด็กไม่สามารถแบ่ง หรือให้ยืมสื่อการเล่น เช่น ของกิน ของใช้ ของเล่น ฯลฯ ที่ตนเองครอบครองอยู่ให้แก่ผู้อื่น
- ให้ 1 คะแนน เมื่อเด็กแบ่งหรือให้ยืมสื่อการเล่น เช่น ของกิน ของใช้ ของเล่น ฯลฯ ที่ตนเองครอบครองอยู่ โดยบอกให้ผู้อื่นแบ่งหรือหยิบเอง หรือให้ผู้อื่นรอ แล้วจึงให้
- ให้ 2 คะแนน เมื่อเด็กแบ่งหรือให้ยืมสื่อการเล่น เช่น ของกิน ของใช้ ของเล่น ฯลฯ ที่ตนเองครอบครองอยู่ โดยเป็นผู้หยิบยื่นให้

ตอนที่ 2 การช่วยเหลือ

- ให้ 0 คะแนน เมื่อเด็กไม่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้
- ให้ 1 คะแนน เมื่อเด็กช่วยเหลือผู้อื่น โดยบอกให้ผู้อื่นมาช่วย หรือบอกให้ไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
- ให้ 2 คะแนน เมื่อเด็กช่วยเหลือผู้อื่น โดยตนเองเป็นผู้ปฏิบัติ

ตอนที่ 3 การร่วมมือ

- ให้ 0 คะแนน เมื่อเด็กไม่สามารถร่วมมือกิจกรรมกับผู้อื่นได้
- ให้ 1 คะแนน เมื่อเด็กร่วมมือกิจกรรมโดยบอกให้ผู้อื่นเป็นผู้ปฏิบัติ
- ให้ 2 คะแนน เมื่อเด็กร่วมมือกิจกรรมกับผู้อื่นโดยตนเองเป็นผู้ปฏิบัติ

การดำเนินการสอบ

- ผู้ดำเนินการสอบ : วันนี้คุณครูมีภาพที่น่าสนใจมาให้ให้นักเรียนดู และเลือกกากบาทข้อละ 1 ภาพ จากเรื่องที่ครูเล่า แต่มีข้อตกลงกันว่า เมื่อครูบอกให้นักเรียนดูข้อไหน นักเรียนก็ดูข้อนั้น นักเรียนทำตามข้อตกลงนี้ได้ไหมคะ"
- : พยัคให้นักเรียนตอบ
- : ต่อไป ครูจะแนะนำให้นักเรียนรู้จักเครื่องหมาย กากบาท"
- : เขียนเครื่องหมายกากบาท (X) ให้นักเรียนดู แล้วบอกนักเรียนว่า "นี่คือเครื่องหมาย กากบาท"

หน้า 1

- ผู้ดำเนินการสอบ : "นักเรียนเปิดหน้า 1 แล้วกากบาทในช่องว่างทั้งสามตามช่องตามตัวอย่างที่ครูเขียนให้ดู
- : สังเกตและแนะนำวิธีการเขียนเครื่องหมาย กากบาท พร้อมทั้งชมเชยเมื่อเด็กเขียนกากบาทได้ถูกต้อง

คู่มือการดำเนินการทดสอบ

ผู้ดำเนินการทดสอบดำเนินการทดสอบตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กโดยการสนทนา ก่อนทำการทดสอบ
2. อธิบายเกี่ยวกับแบบทดสอบ และวิธีเลือกคำตอบโดยใช้คำพูดให้ชัดเจน
3. แนะนำให้นักเรียนรู้จักเครื่องหมาย กากบาท (X)
4. เขียนเครื่องหมาย กากบาท (X) ให้นักเรียนดูบนกระดานดำ
5. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย กากบาท (X) ในช่องว่างทั้ง 3 ช่อง
6. สังเกตและแนะนำให้นักเรียนปฏิบัติให้ถูกต้อง และขีดเครื่องหมายกากบาท (X)

เป็นแล้วจึงดำเนินการทดสอบตอนที่ 1, 2 และ 3 ต่อไป

การดำเนินการทดสอบแบบทดสอบ ตอนที่ 1, 2 และ 3

1. ผู้ดำเนินการทดสอบอธิบายความหมายของภาพทั้ง 3 ภาพ ตามลำดับอย่างชัดเจน
2. อ่านคำถามให้นักเรียนฟังซ้ำกัน 2 ครั้ง
3. อธิบายความหมายของภาพซ้ำอีก 1 ครั้ง
4. ให้นักเรียนกากบาท เลือก (X) ภาพที่ต้องการเพียง 1 ภาพ

ตัวอย่างแบบทดสอบในคู่มือครู

ตอนที่ 1

แบบทดสอบวัดการแบ่งปัน

ผู้ดำเนินการทดสอบ : นักเรียนดูหน้า ปลา นะคะ

"นักเรียนชี้ภาพแรก ภาพแรกเป็นภาพเด็กบอกให้เพื่อนไปซื้อขนมมาใหม่"

"ชี้ที่ภาพที่สองนะคะ ภาพที่สองเป็นภาพเด็ก ถามเพื่อนว่าจะแบ่งขนมให้ครึ่งหนึ่งเอาไหม"

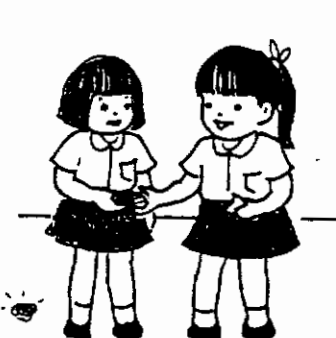
"ต่อไปนี้เป็นภาพที่สาม ภาพที่สามเป็นภาพเด็กแบ่งขนมให้เพื่อนครึ่งหนึ่ง"

"นักเรียนดูภาพทั้งสามแล้วตั้งใจฟัง คำถามที่ครูถามนะคะ"

"นักเรียนและเพื่อน ซื้อขนมมาคนละชิ้น เพื่อนเดินสะดุดหกล้ม ขนมจึงหล่นไม่มีขนมรับประทาน นักเรียนทำแบบใด"

"นักเรียนดู... พร้อมทั้งตั้งใจฟังครูอีกครั้งนะคะ"

นักเรียนและเพื่อนซื้อขนมมาคนละชิ้น เพื่อนเดินสะดุดหกล้ม ขนมจึงหล่น
ไม่มีขนมรับประทาน นักเรียนทำแบบใด

		
บอกให้เพื่อนไปซื้อ ขนมมาใหม่	ถามว่าจะแบ่งให้ครึ่งหนึ่ง เอาไหม	แบ่งขนมให้เพื่อนครึ่งหนึ่ง

ต่อไป ครูจะให้ให้นักเรียนกากบาทภาพที่นักเรียนทำเพียงหนึ่งภาพ

ให้นักเรียนกากบาทภาพที่ต้องการ

ผู้ดำเนินการทดสอบ : นักเรียนดูหน้า ไม้ นะคะ

"นักเรียนชี้ภาพแรก ภาพแรกเป็นภาพเด็กหยิบใบไม้ของตนเอง
ให้เพื่อนบ้าง"

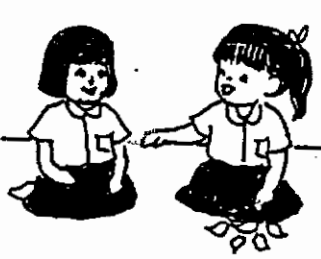
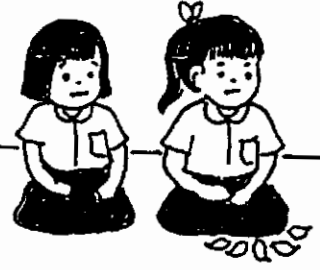
"ชี้ที่ภาพที่สองนะคะ ภาพที่สองเป็นภาพเด็กบอกให้เพื่อน
มาหยิบแบ่งใบไม้เอาไป"

"ต่อไปนี้เป็นภาพที่สาม ภาพที่สามเป็นภาพเด็กไม่สนใจเพื่อน
ที่ไม่นำใบไม้มา"

"นักเรียนดูภาพทั้งสามแล้วตั้งใจฟังคำถามที่ครูถามนะคะ"

"นักเรียนตกลงกันว่า นำใบไม้มาคนละ 5 ใบ เพื่อนำมาเล่น
มีเพื่อนคนหนึ่งขาดเรียนในวันนั้นด้วยกัน จึงไม่มีใบไม้มา นักเรียน
ทำแบบภาพใด"

"นักเรียนดู... พร้อมทั้งตั้งใจฟังครูอีกครั้งนะคะ"

นักเรียนตกลงกันว่า นำใบไม้มาคนละ 5 ใบ เพื่อนำมาเล่น มีเพื่อนคนหนึ่งขาดเรียนในวันนั้นด้วยกัน จึงไม่มีใบไม้มา นักเรียนทำแบบภาพใด		
		
หยิบใบไม้ของตนเอง ให้เพื่อนบ้าง	บอกให้เพื่อนมาหยิบแบ่งเอาไป 1 ใบ และไปขอจากเพื่อน คนอื่นเพิ่มอีก	ไม่สนใจเพื่อนที่ไม่นำ ใบไม้มา

ต่อไป ครูจะให้ให้นักเรียนกากบาทภาพที่นักเรียนทำเพียงหนึ่งภาพ

ให้นักเรียนกากบาทภาพที่ต้องการ

ตัวอย่างแบบทดสอบในคู่มือครู

ตอนที่ 2

แบบทดสอบวัดการช่วยเหลือ

ผู้ดำเนินการทดสอบ : นักเรียนคุณหนู ช้าง นะคะ

"นักเรียนชี้ภาพแรก ภาพแรกเป็นภาพเด็ก บอกให้เพื่อนอีกคนหนึ่ง
ไปบอกคุณครูว่าเพื่อนหัวเข้าถลอกเป็นแผล"

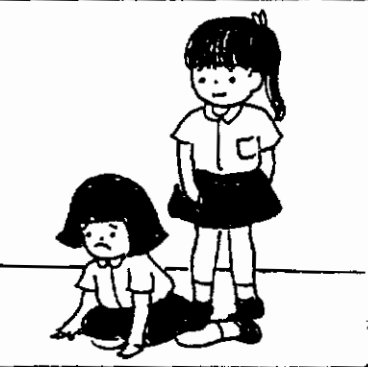
"ชี้ที่ภาพที่สองนะคะ ภาพที่สองเป็นภาพเด็กบอกให้เพื่อนที่หกล้ม
แล้วพาไปหาคุณครู"

"ต่อไปนี้เป็นภาพที่สาม ภาพที่สามเป็นภาพเด็กยืนมองดู เพื่อน
เฉย ๆ"

"นักเรียนดูภาพทั้งสามแล้วตั้งใจฟัง คำถามที่ครูถามนะคะ"

"นักเรียนเดินไปเล่นที่สนามเด็กเล่น เห็นเพื่อนวิ่งหกล้ม หัวเข้า
ถลอก เป็นแผล นักเรียนทำแบบภาพใด"

"นักเรียนดู... พร้อมทั้งตั้งใจฟังครูอีกครั้งนะคะ"

นักเรียนเดินไปเล่นที่สนามเด็กเล่น เห็นเพื่อนวิ่งหกล้ม หัวเข้าถลอกเป็นแผล นักเรียนทำแบบภาพใด		
		
บอกให้เพื่อนอีกคนหนึ่ง ไปบอกคุณครู	เข้าไปหาเพื่อนที่หกล้ม แล้วพาไปหาคุณครู	ยืนมองดูเพื่อนเฉย ๆ

ต่อไป ครูจะให้ให้นักเรียนกากบาทภาพที่นักเรียนทำเพียงหนึ่งภาพ

ให้นักเรียนกากบาทภาพที่ต้องการ

ผู้ดำเนินการทดสอบ : นักเรียนคุณหน้า ม้า นะคะ

"นักเรียนชี้ภาพแรก ภาพแรกเป็นภาพเด็กมองดูเพื่อนร้องไห้"

"ชี้ที่ภาพที่สองนะคะ ภาพที่สองเป็นภาพเด็กถามเพื่อนว่า ทำ

ผ้าเช็ดหน้าหายที่ไหน แล้วจูมมือเพื่อนเดินไปช่วยหา"

"ต่อไปเป็นภาพที่สามนะคะ ภาพที่สามเป็นภาพเด็กบอกให้เพื่อน
ไปบอกคุณครู"

"นักเรียนดูภาพทั้งสามแล้วตั้งใจฟังคำถามที่ครูถามนะคะ"

"เมื่อนักเรียนนั่งอยู่ที่ระเบียงหน้าต่างเรียน มีเพื่อนคนหนึ่งเดินร้องไห้เข้ามาหา และบอกว่าทำผ้าเช็ดหน้าหาย นักเรียน
ทำแบบภาพใด"

"นักเรียนดู... พร้อมทั้งตั้งใจฟังครูอีกครั้งนะคะ"

นักเรียนนั่งอยู่ที่ระเบียงหน้าต่างเรียน มีเพื่อนคนหนึ่งเดินร้องไห้เข้ามาหา และบอกว่า ทำผ้าเช็ดหน้าหาย นักเรียนทำแบบภาพใด		
		
มองดูเพื่อนเฉย ๆ	ถามเพื่อนว่าทำหายที่ไหน แล้วจูมมือเพื่อนเดินไป ช่วยหา	บอกให้เพื่อนไปบอกคุณครู

ต่อไป ครูจะให้ให้นักเรียนกากบาทภาพที่นักเรียนทำเพียงหนึ่งภาพ

ให้นักเรียนกากบาทภาพที่ต้องการ

ตัวอย่างแบบทดสอบในคู่มือครู
ตอนที่ 3
แบบทดสอบวัดการร่วมมือ

ผู้ดำเนินการทดสอบ : นักเรียนดูหน้า ชมพู๋ นะคะ

"นักเรียนถ่ายภาพแรก ภาพแรกเป็นภาพเด็กเก็บใบไม้ใบทิ้ง
ที่ถังขยะ"

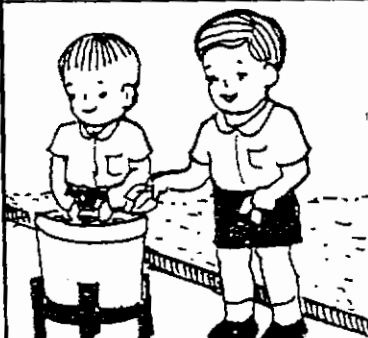
"ใช้ภาพที่สองนะคะ ภาพที่สองเป็นภาพเด็กบอกให้เพื่อน ๆ
ช่วยกันเก็บใบไม้ใบทิ้ง ตัวเองจะเฝ้าของเล่น"

"ต่อไปนี้เป็นภาพที่สาม ภาพที่สามเป็นภาพเด็กบอกกับเพื่อน
ว่าตนเองจะไปเล่นที่อื่น"

"นักเรียนดูภาพทั้งสามแล้วตั้งใจฟังคำถามที่ครูถามนะคะ"

"นักเรียนกับเพื่อนชวนกัน去玩ที่บ่อทราย แต่ที่บ่อทรายมี
ใบไม้หล่นเกลื่อนอยู่ เพื่อน ๆ จึงช่วยกันเก็บใบไม้ใบทิ้งถังขยะ
นักเรียนทำแบบภาพใด"

"นักเรียนดู... พร้อมทั้งตั้งใจฟังครูอีกครั้งนะคะ"

นักเรียนกับเพื่อน ๆ ชวนกัน去玩ที่บ่อทราย แต่ที่บ่อทรายมีใบไม้หล่นเกลื่อนอยู่ เพื่อน ๆ จึงช่วยกันเก็บใบไม้ใบทิ้งที่ถังขยะ นักเรียนทำแบบภาพใด		
		
เก็บใบไม้ใบทิ้งที่ ถังขยะด้วย	บอกให้เพื่อน ๆ ช่วยกัน เก็บใบไม้ใบทิ้ง	บอกกับเพื่อนว่าตนเอง จะไปเล่นที่อื่น

ต่อไป ครูจะให้ให้นักเรียนกากบาทภาพที่นักเรียนทำเพียงหนึ่งภาพ

ให้นักเรียนกากบาทภาพที่ต้องการ

ผู้ดำเนินการทดสอบ : นักเรียนคูหน้า เบ็ค นะคะ

"นักเรียนนี้ภาพแรก ภาพแรกเป็นภาพเด็ก บอกให้เพื่อน ๆ ช่วยกัน
เก็บหนังสือเข้าที่"

"นี่ที่ภาพที่สองนะคะ ภาพที่สองเป็นภาพเด็กช่วยเพื่อนเก็บหนังสือเข้าที่
จนเสร็จ"

"ต่อไปนี้เป็นภาพที่สาม ภาพที่สามเป็นภาพเด็กเดินออกไปโดยไม่เก็บ
หนังสือ"

"นักเรียนดูภาพทั้งสามแล้วตั้งใจฟังคำถามที่ครูถามนะคะ"

"เมื่อนักเรียนกับเพื่อน ๆ ดูหนังสือนิทานเสร็จแล้ว จะไปเล่นของเล่น
อื่น นักเรียนทำแบบภาพใด"

"นักเรียนดู... พร้อมทั้งตั้งใจฟังครูอีกครั้งนะคะ"

เมื่อนักเรียนกับเพื่อน ๆ ดูหนังสือนิทานเสร็จแล้ว จะไปเล่นของเล่นอื่น
นักเรียนทำแบบภาพใด

		
บอกให้เพื่อน ๆ ช่วยกัน เก็บหนังสือเข้าที่	ช่วยเพื่อนเก็บหนังสือเข้าที่ จนเสร็จ	เดินออกไปโดยไม่เก็บ หนังสือ

ต่อไป ครูจะให้ให้นักเรียนกากบาทภาพที่นักเรียนทำเพียงหนึ่งภาพ

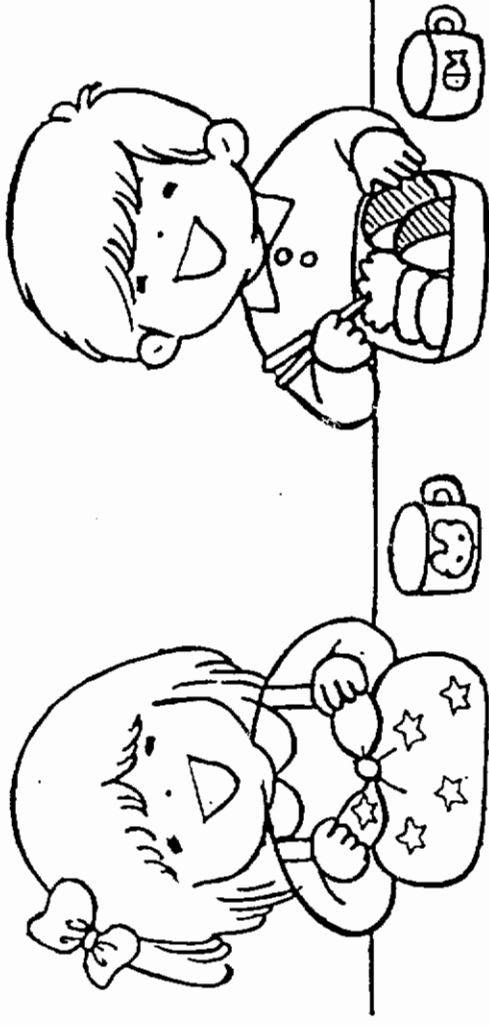
ให้นักเรียนกากบาทภาพที่ต้องการ

ตัวอย่างแบบทดสอบสำหรับเด็ก

ตอนที่ 1

แบบทดสอบวัดการแบ่งปัน

แบบทดสอบ พฤติกรรมทางสังคม

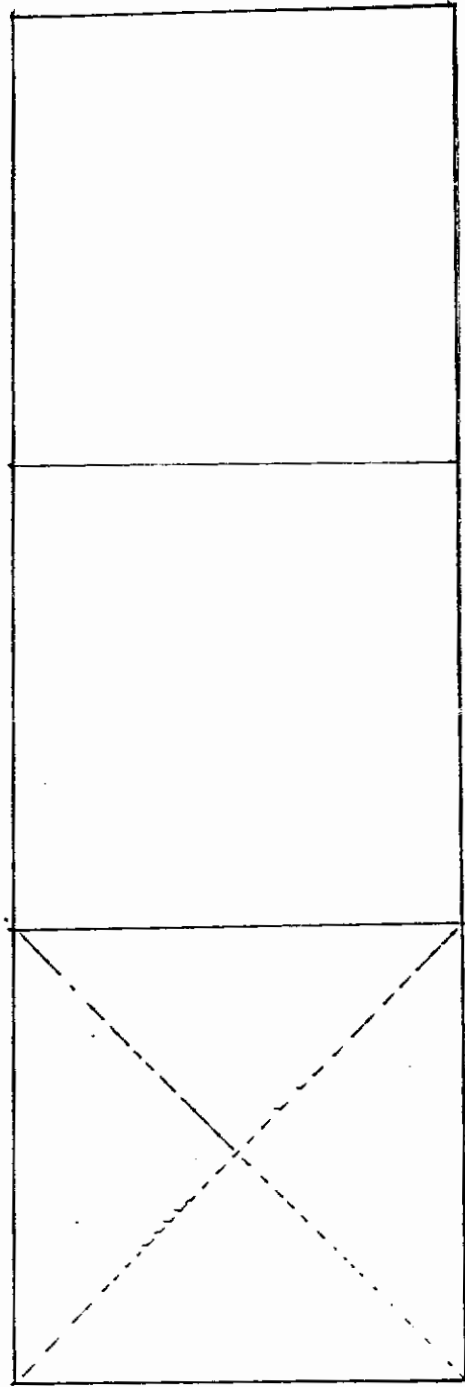

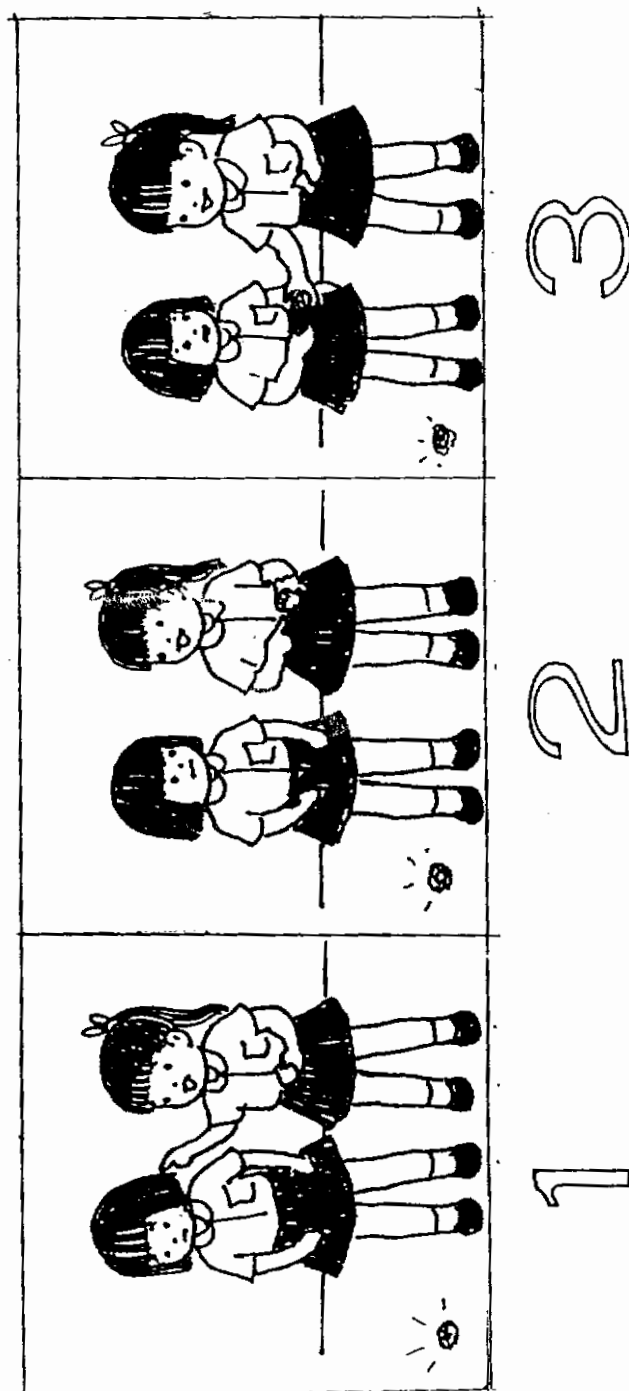
ชื่อ _____ ชั้น _____

โรงเรียน _____ วันที่ดำเนินการสอบ _____

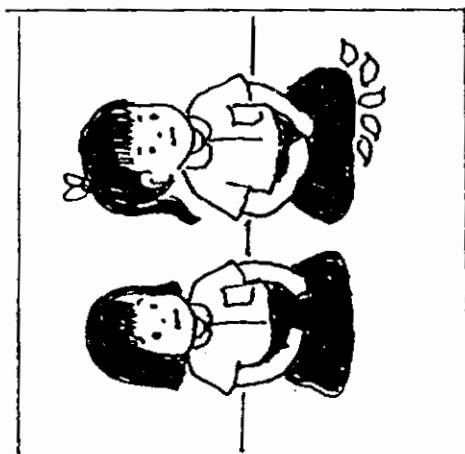
ผู้ดำเนินการสอบ _____ ได้คะแนน _____

1

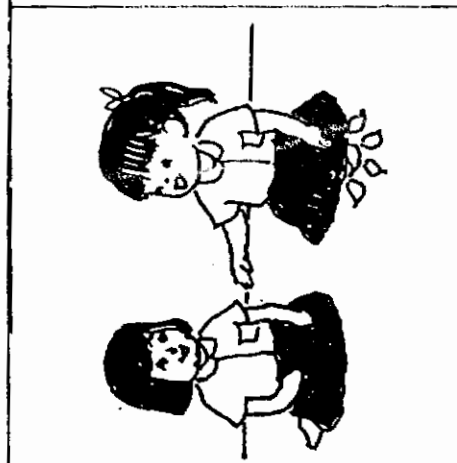

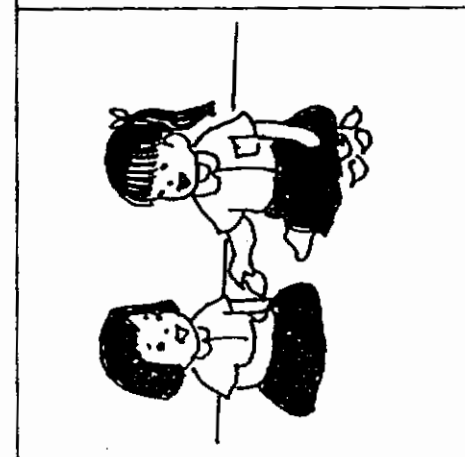
3

2

1

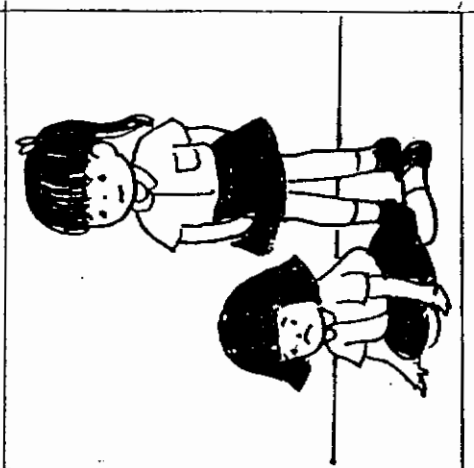

ตัวอย่างแบบทดสอบสำหรับเด็ก

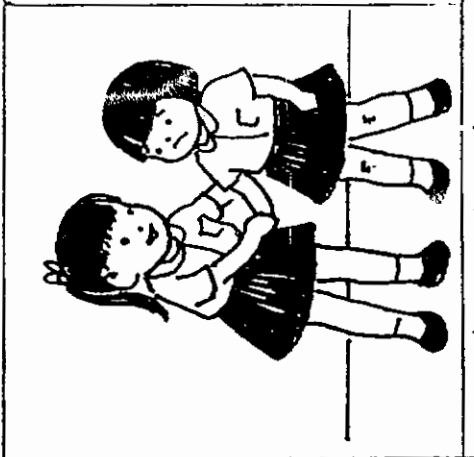
ตอนที่ 2

แบบทดสอบวัดการช่วยเหลือ

3

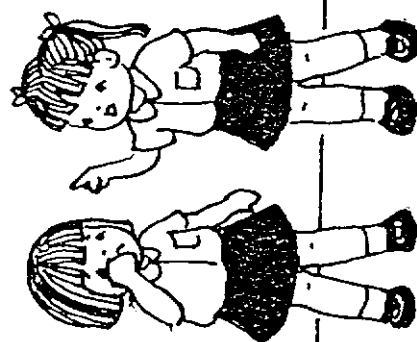
2

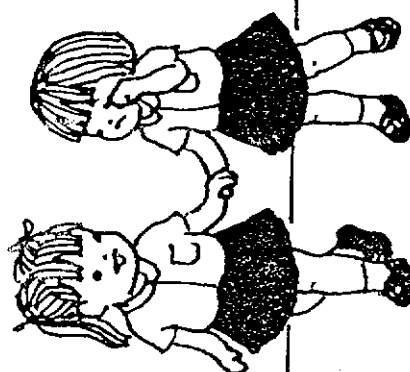
1

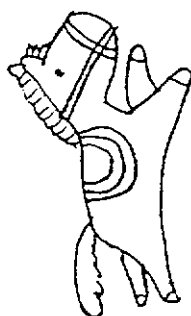
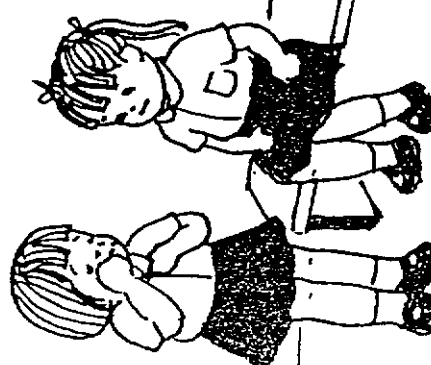
3

2

1

ตัวอย่างแบบทดสอบสำหรับเด็ก

ตอนที่ 3

แบบทดสอบวัดการร่วมมือ

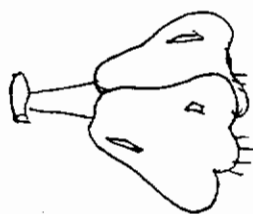
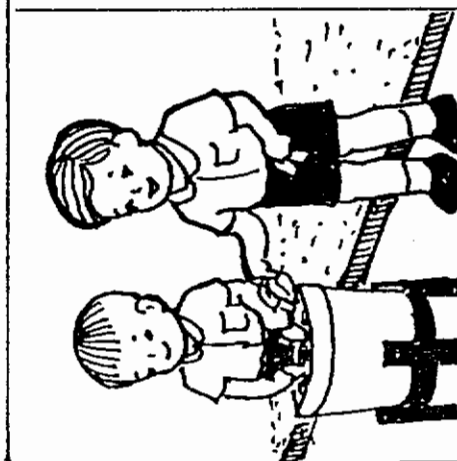
3

2

1

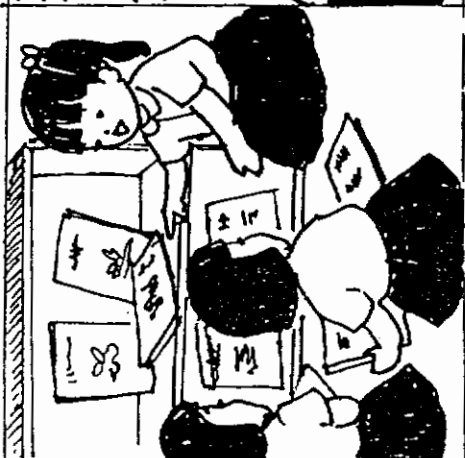
3

2

1

ตัวอย่าง แบบสำรวจพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

แบบสำรวจพฤติกรรมทางสังคม ชั้นอนุบาลปีที่ 2

ชื่อ ค.ช./ค.ญ. โรงเรียน

รายการ	ปฏิบัติบ่อย ๆ 2 คะแนน	ปฏิบัติน้อยครั้ง 1 คะแนน	ไม่เคยปฏิบัติ 0 คะแนน
<u>ด้านการแบ่งปัน</u> 1. ชวนเพื่อนมาเล่นด้วยกัน-ทำกิจกรรมด้วยกัน 2. ให้อุปกรณ์ของเมื่อเพื่อนขอยืม 3. ชวนเพื่อนมาใช้ของใช้ด้วยกันเมื่อเพื่อนไม่มีของใช้ 4. ให้อุปกรณ์แก่เพื่อนในการทำกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์ 5. แบ่งของรับประทาน เช่น ขนมแก่เพื่อน			
<u>ด้านการช่วยเหลือ</u> 1. ช่วยเพื่อนทำกิจกรรม เมื่อมีปัญหาในการทำ 2. ปลอบใจเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนร้องไห้ 3. ช่วยดูแลเพื่อนที่ได้รับบาดเจ็บขณะเล่น 4. ช่วยเก็บของเข้าที่เมื่อเลิกเล่นหรือเลิกใช้			
<u>ด้านการร่วมมือ</u> 1. อาสาเป็นผู้ไปนำอุปกรณ์การเล่นมาเพื่อเตรียมเล่น 2. แสดงความคิดเห็นในงานที่ทำร่วมกับเพื่อน 3. ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย			

รายการ	ปฏิบัติบ่อย ๆ 2 คะแนน	ปฏิบัติน้อยครั้ง 1 คะแนน	ไม่เคยปฏิบัติ 0 คะแนน
4. ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ให้ไว้กับกลุ่ม			
5. เล่นกับเพื่อนโดยยึดกฎเกณฑ์และกติกาการเล่น			
รวมคะแนน			

ผู้บันทึกชื่อ ครูประจำชั้น

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2538

ตาราง 10 คะแนนจากการทดสอบวัด พฤติกรรมทางสังคมของเด็กกลุ่มทดลอง

นักเรียน คนที่	การแบ่งปัน				การช่วยเหลือ				การร่วมมือ			
	ทดสอบ		แตกต่าง		ทดสอบ		แตกต่าง		ทดสอบ		แตกต่าง	
	ก่อน	หลัง	D	D ²	ก่อน	หลัง	D	D ²	ก่อน	หลัง	D	D ²
1	17	19	2	4	16	20	4	16	15	20	5	25
2	12	15	3	9	12	14	2	4	8	16	8	64
3	8	18	10	100	7	16	9	81	8	16	8	64
4	9	15	6	36	7	15	8	64	9	16	7	49
5	15	17	2	4	17	18	1	1	16	19	3	9
6	9	17	8	64	12	14	2	4	11	16	5	25
7	18	18	0	0	17	18	1	1	13	18	5	25
8	18	19	1	1	15	19	4	16	16	20	4	16
9	10	16	6	36	4	14	10	100	9	16	7	49
10	13	17	4	16	15	18	3	9	11	18	7	49
11	16	20	4	16	17	20	3	9	17	19	2	4
12	16	19	3	9	17	19	2	4	17	20	3	9
13	14	20	6	36	16	20	4	16	15	19	4	16
14	14	16	2	4	15	18	3	9	10	16	6	36
15	8	18	10	100	12	17	5	25	10	18	8	64
รวม	197	264	67	435	199	260	61	359	185	267	82	504

ตาราง 11 คะแนนจากการทดสอบวัด พฤติกรรมทางสังคมของเด็กกลุ่มควบคุม

นักเรียน คนที่	การแบ่งปัน				การช่วยเหลือ				การร่วมมือ			
	ทดสอบ		แตกต่าง		ทดสอบ		แตกต่าง		ทดสอบ		แตกต่าง	
	ก่อน	หลัง	D	D ²	ก่อน	หลัง	D	D ²	ก่อน	หลัง	D	D ²
1	12	12	0	0	13	15	2	4	13	14	1	1
2	16	19	3	9	15	16	1	1	16	16	0	0
3	14	15	1	1	13	13	0	0	14	15	1	1
4	16	18	2	4	14	15	1	1	15	16	1	1
5	8	11	3	9	9	11	2	4	9	10	1	1
6	9	10	1	1	13	15	2	4	12	13	1	1
7	13	15	2	4	13	15	2	4	14	15	1	1
8	16	19	3	9	14	15	1	1	16	17	1	1
9	17	17	0	0	15	16	1	1	16	16	0	0
10	16	17	1	1	12	14	2	4	14	16	2	4
11	12	12	0	0	14	14	0	0	14	15	1	1
12	17	19	2	4	16	17	1	1	16	17	1	1
13	6	10	4	16	8	15	7	49	8	12	4	16
14	11	11	0	0	10	14	4	16	8	13	5	25
15	12	12	0	0	10	10	0	0	12	13	1	1
รวม	195	217	22	58	189	215	26	90	197	218	21	55

การคำนวณ เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน ของกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง

$$s_p^2 = \frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N(N-1)}$$

	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
$s_{D_1}^2$	$= \frac{15(435) - (67)^2}{15(15-1)}$	$s_{D_2}^2 = \frac{15(58) - (22)^2}{210}$
	$= \frac{6525 - 4489}{210}$	$= \frac{870 - 484}{210}$
	$= \frac{2036}{210}$	$= \frac{386}{210}$
$s_{D_1}^2$	$= 9.6952$	$s_{D_2}^2 = 1.8381$
MD_1	$= \frac{264 - 197}{15}$	$MD_2 = \frac{217 - 195}{15}$
	$= \frac{67}{15}$	$= \frac{22}{15}$
MD_1	$= 4.4667$	$MD_2 = 1.4667$

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ด้านการแบ่งปัน

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{s_{MD_1 - MD_2}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2 = 15 + 15 - 2 = 28$$

$$s_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}$$

$$= \sqrt{\frac{9.6952}{15} + \frac{1.8381}{15}}$$

$$= \sqrt{\frac{11.5333}{15}}$$

$$= \sqrt{.7689}$$

$$s_{MD_1 - MD_2} = .8769$$

$$t = \frac{4.4667 - 1.4667}{.8769}$$

$$= \frac{3.0000}{.8769}$$

$$t = 3.4211$$

การคำนวณ เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง

$$s_d^2 = \frac{N \sum d^2 - (\sum d)^2}{N(N-1)}$$

กลุ่มทดลอง

กลุ่มควบคุม

$$\begin{aligned} s_{d_1}^2 &= \frac{15(359) - (61)^2}{210} \\ &= \frac{5385 - 3721}{210} \\ &= \frac{1664}{210} \\ &= 7.92380 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} s_{d_2}^2 &= \frac{15(90) - (26)^2}{210} \\ &= \frac{1350 - 676}{210} \\ &= \frac{674}{210} \\ &= 3.2095 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} MD_1 &= \frac{260 - 199}{15} \\ &= \frac{61}{15} \\ &= 4.06666 \\ &= 4.0667 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} MD_2 &= \frac{215 - 189}{15} \\ &= \frac{26}{15} \\ &= 1.73333 \\ &= 1.7333 \end{aligned}$$

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ด้านการช่วยเหลือ

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2 = 15 + 15 - 2 = 28$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{s_p^2}{n_1} + \frac{s_p^2}{n_2}}$$

$$= \sqrt{\frac{7.9238}{15} + \frac{3.2095}{15}}$$

$$= \sqrt{\frac{11.1333}{15}}$$

$$= \sqrt{.7422}$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = .8615$$

$$t = \frac{4.0667 - 1.7333}{.8615}$$

$$= \frac{2.3334}{.8615}$$

$$t = 2.7085$$

การคำนวณ เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือ ของกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง

$$s_D^2 = \frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N(N-1)}$$

	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
$s_{D_1}^2$	$= \frac{15(504) - (82)^2}{210}$ $= \frac{7560 - 6724}{210}$ $= \frac{836}{210}$ $= 3.98095$ $= 3.9810$	$s_{D_2}^2 = \frac{15(55) - (21)^2}{210}$ $= \frac{825 - 441}{210}$ $= \frac{384}{210}$ $= 1.82857$ $= 1.8286$
MD_2	$= \frac{267 - 185}{15}$ $= \frac{82}{15}$ $= 5.4667$	$MD_2 = \frac{218 - 197}{15}$ $= \frac{21}{15}$ $= 1.4000$

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ด้านการร่วมมือ

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{s_{MD_1 - MD_2}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2 = 15 + 15 - 2 = 28$$

$$\begin{aligned} s_{MD_1 - MD_2} &= \sqrt{\frac{s_{D_1}^2}{n_1} + \frac{s_{D_2}^2}{n_2}} \\ &= \sqrt{\frac{3.9810}{15} + \frac{1.8286}{15}} \\ &= \sqrt{\frac{5.8096}{15}} \\ &= \sqrt{.3873} \\ &= .6223 \\ t &= \frac{5.4667 - 1.4000}{.6223} \\ &= \frac{4.0667}{.6223} \\ t &= 6.5357 \end{aligned}$$

ตาราง 12 คุณภาพแบบทดสอบรายข้อทั้งหมดในการหาค่าอำนาจจำแนก

ข้อ/หน้า	t
ด้านการแบ่งปัน	
1 กระต่าย	3.8000**
2 ผึ้ง	2.8590**
3 หมี	3.4000**
4 สิ่งใด	3.4000**
5 ปู	4.1560**
6 ปลา	4.1560**
7 วัว	6.5215**
8 ปลาหมึก	6.4630**
9 กวาง	4.7269**
10 หอยทาก	5.2007**
11 กิ้ง	3.5529**
12 ไก่	5.0012**
13 ม้าน้ำ	11.4612**
14 จระเข้	3.0584**
15 งู	7.4277**
ด้านการช่วยเหลือ	
1 หมู	4.0249**
2 เต่า	3.4000**
3 ควาย	4.6057**
4 แมลงปอ	4.7140**
5 นก	2.6683**
6 ช้าง	5.6704**
7 สุนัข	2.0323*

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ/หน้า	t
8 ยี่ราฟ	3.2898**
9 ม้า	3.7712**
10 เรือใบ	3.0256**
11 เครื่องบิน	2.0323*
12 โทรศัพท์	2.2380*
13 โทรศัพท์	3.1555**
14 ตะเกียง	2.6975**
15 ตะกร้า	4.8559**
ด้านการร่วมมือ	
1 ร่ม	2.2478**
2 ถ้วย	5.1415**
3 กุญแจ	4.3956**
4 ร่องเท้า	2.9262**
5 มด	2.5225**
6 เบ็ด	1.7562*
7 หมวก	0.9917
8 กรรไกร	3.3633**
9 ดินสอ	3.3441**
10 เสื่อ	5.4775**
11 กางเกง	2.5448**
12 สับปะรด	3.2095**
13 กล้วย	1.8758*

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ/หน้า	t
14 หมายเหตุ	3.1640**
15 ผักกาด	1.9942*

$$**t_{.01, 78} = 2.390$$

$$* t_{.05, 78} = 1.670$$

ตาราง 13 คุณภาพของแบบทดสอบที่คัดเลือกมาใช้จริง

ข้อ/หน้า	t
ด้านการแข่งขัน	
1 กระต่าย	6.8991**
2 บู่	5.8499**
3 วัว	7.0016**
4 ปลาหมึก	5.4775**
5 กวาง	7.8782**
6 หอยทาก	9.6931**
7 กุ้ง	6.1012**
8 ไก่	6.4777**
9 ม้า	10.2146**
10 งู	7.0970**
ด้านการช่วยเหลือ	
1 ควาย	4.3231**
2 แมลงปอ	8.9608**
3 แก	6.3509**
4 ช้าง	5.7235**
5 ยีราฟ	4.7140**
6 ม้า	7.1110**
7 เรือใบ	4.5299**
8 ไทรทัศน์	5.3859**
9 ตะเกียง	4.0730**
10 ตะกร้า	4.4604**

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อ/หน้า	t
ด้านการร่วมมือ	
1 ถ้วย	5.6404**
2 กุญแจ	4.6057**
3 ร้องเท้า	4.2288**
4 มด	5.3295**
5 กรรไกร	5.4132**
6 คินสอ	4.6792**
7 เสื้อ	5.3512**
8 สบประด	5.8578**
9 ถ้วย	4.4719**
10 ชมพู	5.6878**

** $t_{.01,78} = 2.390$

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาววันเพ็ญ	ชื่อสกุล พลพัฒน์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 11 ถนนอุไรรัตน์ ซอย 3 ตำบลแก่งคอย อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี 18110 โทร. 036-245116
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ศึกษานิเทศก์ ระดับ 6
สถานที่ทำงาน	สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแก่งคอย ถนนมิตรภาพ อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี 18110 โทร. 036-244638
ประวัติการศึกษา	
2512	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนเส้าไห้ "วิมลวิทยานุกูล" อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี
2514	ป.กศ. จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต
2517	พ.ม. (ศึกษาด้วยตนเอง)
2525	ศ.บ. (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) จากวิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี
2539	กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การเล่นสมมติแบบกึ่งขึ้นแะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ

ของ

วันเพ็ญ ปุณพัทธ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

เมษายน 2539

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ ของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และแบบอิสระ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กนักเรียน ชาย - หญิง อายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดสูง (สูงสง่า วิทยาคาร) สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และการสุ่มแบบแบ่งชั้น แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง จำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ และกลุ่มควบคุมได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ตามแผนการเล่นสมมติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 30 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบพฤติกรรมทางสังคม 3 ด้าน คือ ด้านการแบ่งปัน การช่วยเหลือ และการร่วมมือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่น .81 และค่าความเที่ยงตรง .83 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบ Pretest - Posttest Control Group Design การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่าที (T - test) แบบ Difference Score ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันสูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ สูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะ มีพฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือ สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสมมติแบบอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE EFFECT OF SEMI - STRUCTURED DRAMATIC PLAY ON
PRESCHOOL CHILDREN'S PROSOCIAL BEHAVIOR

AN ABSTRACT

BY

WANPEN PULAPATANA

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

April 1996

The purpose of this study was to compare preschool children's prosocial behavior : sharing, helping and cooperating in semi - structured and free dramatic play.

The sample of this study was thirty preschool children aged 5 - 6 years of kindergarten 2 in the second semester academic year 1995 at Wattsoong (Soongsangavithayacarn) School, Saraburi, selected by; the Simple and Stratified Random technique. The Fifteen subjects were then randomly assigned in to an experimental group and a control group with fifteen children in each group. The experimental group experienced semi - structured dramatic play and the control group experienced free dramatic play. The thirty - minute lesson plans were carried out by researcher for eight consecutive weeks. The instrument of this study was the Preschool Children's Prosocial Behavior Test with the reliability of .81 and validity of .83. The design of this study was Pretest - Posttest Control Group Design. The t - test of Difference Score was used to analyze the data.

The findings of the study were as follows:

1. Sharing behaviors of preschool children in semi - structured dramatic play had higher scores than those of preschool children in free dramatic play with significant difference at .01 level.
2. Helping behaviors of preschool children in semi - structured dramatic play had higher scores than those of preschool children in free dramatic play with significant difference at .05 level.

3. Cooperative behaviors of preschool children in semi - structured dramatic play had higher scores than those of preschool children in free dramatic play with significant difference at .01 level.